ANUL XXVI
7
(1 085)
Sîmbătă
19 februarie
1983
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

DESTIN EROIC

a evoca istoria de luptă eroică, nepieritoare, a muncitorimii române și a partidului său comunist, momentele fierbinți care au luminat și traversează timpul în succesiunea generațiilor pentru a se constitui în acea atît de cuprinzătoare și fertilă memorie a poporului, a națiunii întregi, înseamnă a face și un fin contact cu viitorul, cu acea lume pe care o făurim și pe care ne-o reprezentăm în datele propriei noastre contemporaneități, la dimensiunea și după chipul uriașei opere a construcției socialiste care ne-a angajat total. Este ceea ce, cu o impresionantă putere de trăire, ne-a relevat și momentul prin care, în prezența secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, s-a omagiat împlinirea a 50 de ani de la eroicele lupte revoluționare din 1933 — unul din capitolele de cea mai intinsă și mai edificatoare semnificație a istoriei noastre moderne, un act măreț de solidaritate, jertfă și abnegație care avea să stîrnească nu numai un profund ecou național, ci, pe bună dreptate, și unul internațional. Cuvîntarea secretarului general al partidului la adunarea festivă consacrată acestui important eveniment se constituie de fapt într-un sugestiv excurs istoric asupra tuturor condițiilor de atunci ale luptei și mijloacelor pe care le-a adoptat clasa muncitoare din România, sub conducerea partidului său comunist și, ca un adevărat document de sinteză, urmează traiectul la zi, și în perspectivă, a preocupărilor societății noastre, pentru înfăptuirea obiectivelor și programelor hotărîte de Congresul al XII-lea și Conferința Națională ale partidului.

Acum, la 50 de ani de la marile lupte muncitorești din 1933, spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, **aducem un omagiu revoluționar muncitorilor și luptătorilor revoluționari care și-au jertfit viața pentru interesele generale ale clasei muncitoare. Jertfele lor nu au fost zadarnice. Generații după generații vor cinsti totdeauna pe eroii de la Grivița, pe toți luptătorii revoluționari, patrioți și democrați, care nu au precupețit nimic, și-au dat viața pentru eliberarea socială și națională, pentru dezvoltarea patriei, pentru independența și suveranitatea sa.**

Sugestivă înlănțuirea de evenimente și mai ales suita de semnificații pe care le conține, în raport cu viziunea amplă la care acestea ne îndeamnă și după care istoria nu este numai un obiect de studiu și reflecție ci și un criteriu de conștiință, o condiție a propriei noastre identități. Nu demult am omagiat împlinirea a 50 de ani de activitate revoluționară a secretarului general al partidului, fapt care coincide cit se poate de revelator cu aniversarea însăși de care vorbim și care ne poate aduce în fața ochilor acele frămîntate vremi de acum o jumătate de secol, bătăliile fierbinți pe care le-a purtat muncitorimea și în focul cărora s-a afirmat, din frageda tinerețe, eroul pe care îl numim și îl identificăm azi cu cele mai durabile victorii ale construcției socialiste, în fruntea partidului și statului, la cîrma destinelor noastre noi, precum și în lupta pentru salvgardarea păcii, a umanității, pentru făurirea unei lumi mai drepte și mai bune pe pianeta noastră. Această coincidență relevă în semnificația sa și multiple alte trăsături care, dintr-o biografie de excepție, fac punctul de legătură cu istoria și emană de aici ca date și sublinieri de fond ale unei întregi epoci, ale unui întreg destin. Unitatea al cărei ctitor este își are sprijin în solidaritatea de atunci, un exemplu viu al capacității de inițiativă și acțiune prin care energia revoluționară a fost îndreptată pe făgașul luptei pentru dreptate socială și națională, pentru apărarea integrității și suveranității patriei. **Iată de ce, acum, cînd cinstim marile bătălii de acum 50 de ani,** subliniază în aceeași cuvîntare tovarășul Nicolae Ceaușescu, **putem afirma, fără teama de a greși, că luptele din 1933 au constituit un moment decisiv pentru întreaga orientare și activitate a partidului nostru. Ele au reprezentat un moment hotărîtor pentru creșterea și întărirea forței politico-organizatorice, a influenței partidului în rîndul clasei muncitoare, al maselor populare, al întregului popor — ceea ce a făcut posibil ca, în momentele hotărîtoare ale istoriei poporului nostru, partidul să-și îndeplinească misiunea sa de mare răspundere, organizînd și conducînd lupta de salvare națională, de afirmare independentă, de construcție socialistă, de ridicare pe noi culmi de progres și civilizație a națiunii noastre, a României.**

Evocînd luptele de atunci și cinstind jertfele clasei muncitoare, ale forțelor antifasciste și democratice, omagiem un destin eroic pe care țara întreagă îl consacră azi la dimensiunea unor fapte de muncă și viață esențiale. Într-o nouă etapă și o nouă condiție, descoperindu-și acele nesecate resurse de voință și dăruire prin care hotărîrile Congresului al XII-lea și ale Conferinței Naționale ale partidului constituie orizontul de sprijin permanent, datele și reperele unui angajament de conștiință care se transformă, în mod hotărît, în realitate.

Luceafărul

Desen de Sabin Ștefănuță

EMINESCIANA

CÎNTECUL LIREI

Cîntărețul, Bardul și Poetul, minuitori ai Mandolinei, Arpei și Lirei, intervin adesea în poezia eminesciană. Și nu numai ei. O mulțime de zeități, numite ori nu, vin să-și desfășoare impunătoarele și vaporoasele cortegii, alcătuind un fundal muzical și muzicalizant. Cîntul, balada, povestea cresc, unele din altele, în vrăjirea cuvîntului cîntat. În „tactul cîntărei sublime de bard", care întrupează pînă și visele, egal acestora, deslusim pe acela stelar — muzica sferelor. Barzii sînt asemuiți îngerilor, zburînd, în loc de stele, prin horele nimfelor, combinîndu-și vocile pentru a da naștere cîntecului tot astfel cum se „îmbină colorile" pentru a realiza lumina solară. De-a lungul unui cîntec, folosindu-i materialitatea, alunecă, zboară de fapt, Regele Lin, pentru a o întîlni pe „Ondina", cea, la rîndu-i, zămislită, aleasă „cum cîntecul dintre suspine". Instrumentul cîntecului este miraculos. Fără el cîntecul ar fi asemeni sufletului fără de corp. Sfărîmarea harfei este fatală chiar și geniului. Dar, lucrul cel mai de preț, prin cîntecul său, bardul are acces la zei, parte de nemurire în nemurirea acestora. Inițierea bardului într-un alt fel de cîntec, al cuvîntului unic, născător de obiecte și ființe, înseamnă în același timp și zeificarea lui. Orfeu, care deține o putere nemăsurată, ar fi putut distruge lumea prin cîntec. Ceea ce reține însă cîntecul este numai seninătatea cosmică. Chiar frînt, căzut în lutul celor trecătoare, își va aminti, cu o sfîșietoare nostalgie, lumina lui zenitică. Singura postură salvatoare. Care, din păcate, nu-l include pe poet, pe bard, pe cîntăreț decît într-o atît de mică măsură. Muzicalitatea pură a versurilor eminesciene, mai ales în faza lor de clasicizare, se reclamă în primul rînd de la această dramă. De unde și ideea că este neînțeles. De unde și ruga de sprijin. De unde și zădărnicia lirei — a lirismului. Poetul, din **Odin și poetul,** conștient de înzestrarea lui, încă primitivă totuși, i se va adresa astfel bătrînului zeu : **De cîntec este sufletul meu plin. / De vrei s-auzi al iernii glas vuind / Și lunecînd prin strunele-mi de fier, / De vrei s-auzi cum viscolește-n arfa-mi / Un cînt bătrîn și răscolind din fundu-i / Sunete-adînci și nemaiauzite, / Ordonă numai — sau de vrei ca fluviul / De foc al gîndurilor mele mari / Să curgă-n volbură de aur pe picioare / De stînci bătrîne, într-o limbă aspră / Și veche — însă clară și înaltă / Ca bolțile cerului tău, o, Odin, / Spune-mi atunci, să-nstrun ale ei coarde / Ca să-mi ciștig cununa mea de laur.** Recomandîndu-i „seninul", adînca „liniștea sufletească" drept unica frumusețe, Odin, Poetul de drept al acestui poem, nu va face altceva decît să rostească un singur cuvînt, de inițiere și grăitor integral : **O vorbă zice — murii cei albaștri / Ai mării, desfăcuți în două,-mi lasă / Privirea într-un labirint de neauă : / Coloane naite, bolți arcate splendid, / Pe ele lune lin ardeau... și-n umbra / Cea clar-obscură-a stîlpilor de neauă / Văzut-am o copilă dulce-înaltă, / Subțire ca-ntruparea unui crin.** Poetul, la puțin timp după suava inițiere, preferă cîntecului, efectul acestuia, fulgerător, înțelegîndu-și treapta înaltă ajunsă : **— O, zină, nu de frică, de plăcere / Tremură-n mine sufletul meu bolnav. / Să cînt ? Dar oare la a ta privire / Nu amuțește cîntul de-admirare — / Nu ești un cîntec însăși — cel mai dulce, / Cel mai frumos, ce a fugit vodată / Din arfa unui bard ?** În **Feciorul de împărat fără de stea,** cîntecul, „născut din ceruri și-al mării crunt abis", amintește de întrupările lui Hyperion (poetul din **Odin și poetul** se-ntrupa și el din mare, călătorea cerurile, comparîndu-se chiar cu luceafărul), dar aici cîntărețul din arfă dă viață unei raze, formă îngerești-umană : **Eu de pe stîlpul negru iau arfa de aramă, / Arfa a cărui sunet e turbur, tremurat, / Arfa care din pietre durerile le cheamă, / Din stîncile stîrpite, din valu-nfuriat... // Și cînt... Din valuri iese cîte o rază frîntă / Și pietrele din țărmuri îmi par a suspina. / Din nori străbate-o rază molatecă și blîndă, / O rază diamantă cu-albeața ei de nea. // Și raza mă iubește, mîngîie a mea frunte / Cu-a ei lumină blîndă — o muzică de vis / Din aer și din mare cîntului meu răspunde, / Cîntec născut din ceruri și-al mării crunt abis. // La mijlocul de aer, în sfera de lumină, / Din frunte-mi se retrage raza cea de cristal, / Ea prinde chip și formă, o formă diafanină, / Înger cu aripi albe, ca marmura de pal. // Și se coboară palid pe drumul razei sale / Și se coboară-alene, cu cîntecu-mi l-invoc / Și haine argintie coprind membrele sale, / Prin părul-i flori albastre, pe frunte-o stea de foc.**

Cu motivul arfei azvîrlite, dimpreună cu cîntecul susținător de echilibru, la minia și tristețea zeului, ajungem unul din cele mai frumoase fragmente din **Memento mori** și din întreaga lirică eminesciană. Lumea care cade, temă continuînd pînă la cel mai tîrziu cu putință romantic, Rilke, este legată aici de arfă și de cîntecul ei. Numai cîntecul primordial, cel indisolubil unit cu demiurgul, poate să susțină lumile în căderea lor, atenuînd senzația și conștiința căderii, necomunicîndu-le și nelăsîndu-le să-și comunice esența : **De-ar fi aruncat în**

Grigore Hagiu

Continuare în pag. a 6-a

«Dinspre clipă spre eternitate»

„generației Labiș", atît de stăruitor invocată de la o vreme, s-ar cuveni alăturat, ca mai tînăr scutier, și Nicolae Dragoș. Mai tîrziu venit (a debutat în 1968, cu **Moartea calului troian),** dar nu mai puțin fascinat de „neîndurații ochi de gheață", poetul a evoluat egal, fără ocoluri sau accidente dramatice, apropîndu-și pas cu pas țărmul poeziei. Eminescian, în ordinea **rostirii,** el este un labișian în spațiul **trăirii,** al metaforelor obsedante. În linii mari, totuși numai în linii mari, temele „albatrosului ucis" sînt și ale sale, fie că e vorba de dialectica „primelor iubiri" și interesul pentru „intima comedie", fie de „lupta cu inerția", de „geografia timpului" sau de regenerarea „omului comun". Dacă Labiș și-a trăit însă obsesiile concomitent, într-o dezordine precipitată, de om fără timp, Nicolae Dragoș și le-a studiat atent, metodic, cu o luciditate critică proprie, pare-se, naturii lui. Unitare, cărțile sale erau pînă acum axate pe un sentiment, pe o idee dominantă, pe o singură ipostază a eului. Elegiac și confesiv în **Zăpezi fără întoarcere,** în **Scut de etern** se arată un retor patetic și „obiectiv", unindu-și, ca altădată Alexandrescu, soarta cu a mulțimii. În **Scutier la umbra clipei,** recentul său volum (al zecelea, dacă nu mă înșel), conjuncția contrariilor se produce brusc și astfel descoperim surprinși nu un chip înghețat voluntar, ci o **fizionomie** complexă, marcată de urmele **călătoriei** în „anotimp", în „clipă" și în „secol". Separate dintr-un mai vechi scrupul sistematic, spațiile călătorului sînt reversibile, perfect comunicante : clipa e pragul eternității, o „eternă punte către univers", zice poetul, anotimpul e și un ciclu al vîrstelor, nu doar un fragment al rotației cosmice, iar secolul se oferă privirii cercetătoare în ipostazele lui imediate ce țin de „istoria secundei". În toate cazurile vehiculul e **cuvîntul** și nu trebuie să mire că primul poem din volum e o artă poetică, celebrînd verbul ca o viață la puterea a doua : „Luminînd cuvintele / singele scrie mereu / (fără voia Poetului, adeseori) / legendele propri / propriile vieți trecătoare... / Cuvîntul, scutier la umbra clipei... / ...Și nu mai știi exact : / **scrii cuvinte ? scrii viața ?" (Luminînd cuvintele....)** Motivul naște o întreagă mitologie în care convenția și implicarea personală revin mereu, cînd alegoric, cu aluzii fin insinuate la tensiunea procesului creator **(Arheologie, Visul din scrin),** cînd „sincer", și totuși sentențios, în ciuda freamătului pasional **(Declarație de dragoste).** Alte dezvoltări implică firesc, într-o succesiune imprevizibilă, **construcția,** jertfirea premeditată în murii propriului lirism : „Un fel de rai al vorbii se-așterne pe pămînt / pe cînd, zidit, Poetul se-ascunde în cuvînt", dar și gestul opus, **distrucția,** scepticismul în fața „statuii din cuvinte", teama de timpul devorator, învinsă finalmente prin acceptarea eroică a posibilului deznodămînt tragic : „Puteam din drum să mă întorc oricînd / dar mi-am ascuns Cartagina-n cuvînt" **(Puteam din drum).** Paradoxul acestor poeme stă întreg la nivelul atitudinii : poetul e impasibil, „filozof", cenzurat și avar, în registrul intim, zidit deci în propria taină, dezvăluită fugar, prin rare imprudențe, dar e anxios, sarcastic, viu, polemic, despovărat de platoșa discreției în poemul civic, în stanțele meditative. Într-o poemă „erotică", **Ca într-o scoică,** toată această oscilație e sugerată lapidar, prin vechea antinomie dintre El și Eu, „el" fiind, desigur, cuvîntul, ca „hieroglifă" misterioasă a universului : „Numai de n-ar avea, n-ar avea / secret și îndelung legămînt / să ducă miracolu-ntreg / într-un alt, într-un alt / tot atît de simplu cuvînt / vinovat doar de vechea-ntîmplare : / unde-i El / Eu nu sînt". Dincolo de aparențele supravegheate, poetul e un sentimental, un apărător înfrigurat al drepturilor inimii („fără inimă nimic nu există", ne avertizează **O lecție despre privire),** iar ideea de a trece prin viață impasibil, ca o oglindă mută, fără amintiri, îi dă frisoane : „De cînd o știu, în strălucirea-i blîndă / pare un monstru calm ce stă la pîndă // Cînd în lumina-i veche te admiri / primește-i adevărul drept osîndă... // Trăind din clipe n-are amintiri" **(Oglinda).** E

Ioan Adam

Continuare în pag. a 7-a

În pagina a 3-a

REMEMBER
«Vasile Voiculescu» — evocare
de Valeriu Anania

Poeme de Cezar Ivănescu

TÎNĂR ÎN AGORA

Un om obișnuit

Nu se poate să cobori pasarela îngustă a „pasagerului", clătinîndu-te ca trestia de groaza apei ruginite de adîncă, ce se vede, și se prelinge spre mare și să nu-l vezi, să nu te reazemi, parcă, de el, ca de un prieten. De decenii, de cînd „calc" Sulina și mă așez la Crișan, răscolit parcă de amintiri ce nu s-au petrecut, Andrei Ivanov este primul om cu care mîinile mi se întîlnesc, a cărui îmbrățișare prietenească și lungă ca o zi polară — veniți iarna în Deltă, de vreți mai mult de la acest loc și de la voi de vreți mai mult — e nu atît „permisul" de liberă intrare într-un drag ținut, cît omul care îi reprezintă pe toți frații și prietenii mei pescari și marinari. E primarul celor trei așezări ce Deltă și numai Deltă înseamnă, pentru noi toți : Caraorman, Crișan și Mila 23.

Biroul lui, locul lui de muncă e șalupa „Știința", care bîntuie cu zgomot mare de colo-colo și face grindurilor pace și înțelegere.

E om iubit. În Caraorman, acolo unde trăiesc și cînd nu sînt acolo, orice casă îl așteaptă și e binevenit în orice clipă. Aș putea spune că e acasă în fiecare din încăperile mari și calde ale gospodarilor de lîngă — nume magic — Pădurea Neagră. Se fac plăcinte și se taie păsări dacă se află, întîmplător, de venirea-i. Iar Andrei Ivanov are timp și putere și „materie primă" pentru toți ! Iar așezarea își continuă — comuna am vrut să spun — deci, comuna își continuă viața ei, cu plan la pește, plan la vite, plan la porci, problema caselor pe platformă de la Mila, cu stadiul lucrărilor la cariera de nisipuri de la Caraorman. Și peste tot e Andrei Ivanov,

Radu Anton Roman

Continuare în pag. a 7-a

IN ACEST NUMĂR :

● **„Răpirea fecioarelor" — proză de Gheorghe Schwartz ● Poezii de ● Ion Nicolescu ● Doina Sterescu ● Marius Stănilă ● Cronica edițiilor de Gheorghe Suciu ● Fantasticul, dimensiune a „prozei scurte" românești : «Gaia Galaction» de Nicolae Ciobanu ● „Partea cealaltă" de Gheorghe Pituț ● Cronica literară de Paul Dugneanu ● Cartea de debut de Voicu Bugariu ● Breviar ● Viața cărților ● Pseudo-cultura pe unde scurte (IV) : „Grupul verificat" de Artur Silvestri ● Zilele «Caragiale» la Craiova ● „Dintre sute de catarge" : poezii de Cornelia Mureșan ● Cumpănă (Așchii) de George Alboiu ● „Un țăran trece strada" de Iulian Neacșu ● Repere : „Legea eternității" de Aurel-Dragoș Munteanu ● Poeme de Henri Michaux în românește de Voicu Olari ● Sport de Fănuș Neagu**

În freamătul ninsorii...

Fulgi mari și deși — roiri de alb celest
Încep prin sita vremii să se cearnă
Acoperind, ca într-un rit, acest
Tărîm al reveriilor de iarnă.

E-n aerul ce-nvăluie pămîntul
O lină, dulce-nvălmășire ca de
Nostalgici clopoței, topindu-și cîntul
În freamătul ninsorii care cade.

Coboară-ncet, încet pe ochii-mi seară
Și seară mi se face-ncet în suflet
Și iar, furat de-un chip de-odinioară,
Veghez tăcut în geam: visez și cuget.

Prind iar în amintire să se-adune
Zăpezile copilăriei mele
Crescînd pe cîmpuri, mari ca niște dune
Cu chipul iernii zugrăvit în ele.

Revăd aievea blindul băiețandru
Cu sufletu-mbătat de cînt și dor
Privind din pragul casei, lung și tandru,
Fantasticul, nemărginit decor...

Iradiază candid peste țară
Ninsoarea care versul mi-l ingînă —
E iarnă, blîndă iarnă, și e seară
Și veghea-n somn se schimbă:
Noapte bună!...

Ion Segărceanu

Orașul — o metaforă

Pentru o plimbare în Oraș, reporterului nu-i mai sînt suficiente carnetul de însemnări și celebrul creion mecanic. Pentru străzile Bucureștiului, pentru cartierele lui, pentru coasta balcanică, încărcată de istorie pe care el și-o arată la tot pasul îți trebuie acea finețe, acea sensibilitate rară, asemănătoare unei pelicule în stare să înregistreze cele mai subtile licăriri, cele mai neînsemnate semnale luminoase.

Caracterul de aventură al oricărei încercări de a re-descoperi Orașul m-a făcut să asociez acestor rînduri titlul și, de aici, metafora unui roman de Jules Verne : „O călătorie spre centrul pămîntului" — o incursiune pe străzile din preajma kilometrului 0,00 al Bucureștiului. Nici o temperatură incandescentă, nici o primejdie. Doar nume de vechi meserii, de bresle demult dispărute : Șelari, Gabroveni. Ferestre deschise care fluieră în bătaia vîntului. Tonete și chioșcuri luptînd pentru un loc mai în față. Între fațadele înghesuite abrupt soare închiriat cu ora. Pe străzi : lume zilnică, vînzători de lozuri, de baticuri, broșe, langoși, de șube din imitație de blană sintetică, de tricouri, de scutece — îngrămădiți fără nici o scuză la marginea trotuarelor simbolice.

Vechi consignații vînd maeștri ai naturilor moarte de-a binelea : pepeni cu miez însingerat alături de iepuri și becațe aventurate în bătaia puștii (sau a penelului neinspirat). Străvechi divanuri întinse adhoc în vitrine. Lene îngălbenită poleind îngerași de mahon, somn încrustat în oboseala lemnului. Fotolii care au cunoscut guta. Dulapuri tăcute, măsuțe nostalgice. Orfelinate de covoare aduse de la Orient odată cu strigătele negustorilor de fumuri fanariote. Oglinzi mîncinoase, emailuri sălbăticite.

Alături lumea s-a schimbat: umbrele deschise la soare, șampon cu miros de măr crud, vocea lui Celentano în căutarea unui cumpărător. Ceasuri — fiecare cu ora lui exactă, rochii albe care nu mai au nevoie de mirese, acordeoane, polizoare, motoare de barcă, Mobre,

Traian T. Coșovei

Continuare în pag. a 6-a

REMEMORĂRI

Adio, Europa !... (XIII)

roșcovanul mă prinse de braț zvîrlindu-mă în colțul opus al camerei. Blondul o ridică și-o purtă cu delicatețe respectuoasă traversînd încăperea și dispăru în odaia alăturată.

Stăteam năucit pe canapeaua unde mă proiectase cu atîta forță animalul acela făcut din mușchi de oțel, cum se spune, și un val de umilință mă cuprinse. Mă ridicai în picioare aparent calm și neafectat, îmi încheiai cămașa preocupat să nu greșesc ordinea nasturilor urmărindu-l pe sub gene pe cel care rămăsese în fața mea, așteptînd cu picioarele ușor depărtate. Avea pe chip un dispreț neascuns.

De dincolo se auzi un țipăt scurt, repede reprimat, apoi un geamăt prelung. Ridicai capul încercînd să fac un pas spre ușă. Roșcovanul se înfurie și urlă răgușit : afară, afară !

Tonul sfidător, violența cu care mă aruncase ca pe un simplu obiect, faptul că mă împiedica să văd ce se întîmplă **dincolo,** șampania care-mi dădea curaj, avură darul să mă hotărască.

Adoptai un aer de supunere și resemnare vecină cu frica calculînd distanța ce ne des-

Mircea Micu

Continuare în pag. a 5-a

CRONICA LITERARĂ

B. PANDELEA: «Tăcerea pămîntului»

b. Pandelea a debutat în 1979 cu volumul **Cucuta**, o narațiune de tip realist, urmărind construirea de sine și formarea unui personaj, al cărui destin stă însă sub semnul tragicului. Peste lumea eroilor săi pare că plutește o neliniște ascunsă, o amenințare reținută, comprimată, ce la un anumit moment lovește totuși, fără greș. Aceeași vocație a destinelor dramatice o regăsim în alte ipostaze și în acest al doilea roman al său, **Tăcerea pămîntului, (Ed. Cartea Românească**, 1982).

Personajul central, reprezentînd simbolic o entitate, nu numai social ci și psiho-moral, este un țăran gospodar, ducînd o viață desfășurată și ordonată după praxisul și codul etic străvechi, al lumii rurale ; o colectivitate aparent imobilă, bine structurată, cu valori solide, dar care, după cel de-al doilea război mondial, va intra sub incidența istoriei și va suferi transformări esențiale. După cum se știe, perioada anilor '50 a generat o veritabilă serie literară cu reușitele ei incontestabile, Marin Preda, D. R. Popescu, Augustin Buzura etc., cuprinzînd însă și manifestări epigonice, clișee ideologico-estetice și forme epice repetate pînă la saturație. Tema cea mai frecvent abordată în romanele ce se ocupă cu acest topos, a fost, probabil, cea a **anchetatorului și a victimei** cu întreaga retorică derivată de aici, încît prozatorul care se apropie acum de subiectul respectiv, întîmpină din start un obstacol redutabil. B Pandelea a evitat cu măiestrie abilitate capcanele stereotipiilor de orice fel, impunînd o modalitate și o perspectivă originală asupra evenimentelor. Satul din **Tăcerea pămîntului** se află, deducem din desfășurarea acțiunii — autorul nu precizează nici un an —, în perioada premergătoare înfovărășirilor și colectivizării, așa încît, în el, răzbat, deocamdată, numai ecourile mutațiilor și transformărilor ce aveau loc la oraș sau în alte sate. Procedeul interesant al autorului constă, exact, în surdinizarea evenimentelor, în crearea unei atmosfere tensionat-statice, de un calm rău-prevestitor. Romanul se deschide cu evocarea unei astfel de zile aparent obișnuite, din viața țăranului, cu tot tiparul ei așezat-gospodăresc, cu întregul inventar de griji, mici necazuri și preocupări cotidiene. Timpul pare, într-adevăr, că a stagnat, rînduit de vecuri conform unui ritual binecunoscut, durabil, și totuși, semnul fisurii și al schimbării destinului lui Stan, protagonistul narațiunii, nu întîrzie să apară : „Se îndreptă spre vadra cu apă. Era mulțumit că avea să termine de reparat tencuiala căzută de pe coltul grajdului și avea să se apuce de altele, fiecare la rîndul ei, nimic nu trebuia să-i scape din vedere. Se simțea sănătos și stăpîn pe toate cîte erau în gospodăria lui, din mina lui porniseră toate și, privindu-le, se simțea puțin emoționat. Era un moment în care, dacă l-ar fi strigat vecinul — să ceară părerea despre un lucru sau altul, așa cum făcea uneori, Stan ar fi primit cu bucurie și nu l-ar fi aminat — «vin numaidecît vecine, doar să termin de aruncat mortarul ăsta pe perete».

Răgazul pe care și-l luase pentru a-și potoli setea îi căzuse cum nu se poate mai bine. Deodată observă că cineva pășea în urma lui. Faptul în sine i se păru destul de ciudat : cînd îl căuta vreun om sau, cine știe, careva de la primărie, îl striga ori bătea cu bățul în poartă. Nu cuteza să intre în curte din pricina cîinelui. Zilnic, îndeosebi duminicile și de sărbători, se perindau prin sat oameni cu diferite treburi. O umbră de neliniște i se înfiripă încet în suflet, în timp ce încerca să priceapă cum de se ivise străinul atît de pe neașteptate și cînele de ce tăcuse chitic." Pasajul are o valoare simbolic-anticipativă, conținînd „în nuce", nucleul dramatic al romanului. Existența lui Stan Gheorghe, țăran sănătos, harnic, apreciat de consăteni pentru cinstea și caracterul lui generos, un fel de **Cumințenie a pămîntului**, este tulburată și amenințată de sosirea necunoscutului, care îi va schimba destinul. Ce se întîmplă mai departe ? Străinul se dovedește a fi un reprezentant al autorităților și, sub un pretext oarecare, țăranul este dus la oraș și ținut închis, fără judecată, și fără explicații, cîțiva ani, pentru a i se lua, la nesfîrșit, interogatorii năucitoare. În tot acest timp personajul nu întreabă nimic și nu protestează, așteptînd cu o răbdare de martir sfîrșitul calvarului, să i se facă dreptate și să fie eliberat. Dacă ar fi avut subtiltiuri, cred că această parte a cărții s-ar fi putut, foarte bine, numi **Răbdarea pămîntului.** Prozatorul exploatează cu subtilitate contrastul dintre tăcerea și suferința resemnată, aproape lirică a țăranului, și teroarea nemotivată pe care o trăiește

Paralel cu destinul lui Gheorghe Stan, prozatorul a trasat și „romanul" familiei, adică al soției, care moare bolnavă în absența soțului, și al fratelui său, personaj nu îndeajuns de bine conturat, deși pornea de la premise interesante. Se pare că rolul său în mecanismul narațiunii a fost de a crea un contrast simbolic între disponibilitatea, voioșia și ubicuitatea lui (necăsătorit, un fel de simpatic Don Juan local, mereu pe drumuri, se stabilește în cele din urmă la oraș), pe de o parte, și fermitatea, seriozitatea și statornicia eroului principal, pe de alta. Intenția devine mai clară în finalul romanului ce adună firele epice pînă atunci disjuncte, cînd, întors acasă, țăranul nu spune nimic, nu se revoltă, nu protestează împotriva celor întîmplate, ci se așează, pur și simplu, pe treptele de lemn ale casei părăsite ; **Tăcerea pămîntului**, s-ar putea spune, dîrză, răbdătoare, suficientă sieși, dincolo de vremuri și evenimente circumstanțiale. Admirabilă imagine sintetică, cu care se și închide acest roman de atmosferă lirică și, totodată, de acută și gravă problematică, tratată însă neostentativ, distilată cu finețe în aluzii și simboluri. **Tăcerea pămîntului** este, într-adevăr, o carte remarcabilă iar B. Pandelea un scriitor care se impune atenției noastre.

Paul Dugneanu

VIAȚA CĂRȚILOR

MANUSCRISUL „MIHAIL"

Paul Mihail și Zamfira Mihail, buni cunoscători ai culturii noastre vechi, își asumă osteneala și riscul de a oferi cititorilor ediția unui manuscris inedit al cronicii lui Neculce. **(Cronica lui Ion Neculce copiată de Ioasaf Luca, Manuscrisul „Mihail". Ediție de Zamfira Mihail și Paul Mihail. Cuvînt înainte de Ștefan Ștefănescu).**

Cum acești copii nu i-a fost acordată de specialiști investitura de „manuscris de bază", varianta „Mihail" concretizează momentul critic în care se află editarea științifică a multor texte din literatura română anterioară secolului XIX. Au apărut în ultimele decenii cîteva ediții de cronici lucrate cu o exactitate și o conștiinciozitate științifică greu de atins. Ne-am obișnuit să vedem în paginile lor un text de bază, însoțit eventual în subsol și în anexe de variantele (fonetice, gramaticale, lexicale, de unități epice etc.), considerate alterări (foarte rar îndreptări făcute de autor) ale redactării inițiale. Studiile introductive ne propun un arbore genealogic al manuscriselor (sau cel puțin al grupelor de manuscrise). Însiși alcătuitorii acestor ediții (despre munca și sacrificiul lor s-a scris prea puțin) s-au întrebat ce semnificații ascunde mulțimea variantelor descoperite și au sperat că, pornind de la materialul scos de ei la lumină, aceste semnificații vor fi descifrate.

Studiindu-se mentalitatea copiștilor care interveneau — conform tendințelor dominante ale vremii și conform propriei personalități — în textul ce-l aveau în față, s-a ridicat tot mai des întrebarea dacă modificările lor nu reprezintă cumva un fel aparte de transmitere (și chiar de cristalizare) a literaturii scrise. De aici se ajunge firesc la concluzia că o parte din manuscrise ar trebui editate (și cercetate) individual, tocmai pentru „alterările" făcute de anumiți copiști.

Manuscrisul „Mihail" cuprinde una din cele șase copii ale cronicii lui Ion Neculce, executate de Ioasaf Luca (nepotul de soră al „biv vel vornicului de Țara de Sus"). Scopul editorilor este să marcheze diferențele dintre această copie și acel unic text revăzut chiar de autor, care a ajuns pînă la noi (păstrat acum în Biblioteca Academiei Române și editat de profesorul Iorgu Iordan). O parte din schimbările semnalate reprezintă intervenții ale lui Ioasaf Luca ; pe altele le-a făcut, probabil, însuși Neculce : despre cîteva dintre ele nu se poate încă preciza dacă aparțin unuia sau celuilalt. Pentru moment editorii nu-și propun să stabilească sursa adăugirilor și transformărilor, ci să schițeze semnificația lor.

Ioasaf Luca (asemeni multor copiști români) „nu urmărea textul cuvînt cu cuvînt" ci îl cunoștea atît de bine, încît ajunsese „să reproducă fraza în întregime, din memorie, după ce o citea". Deși procedeul pare incredibil pentru noi, cei de astăzi, marcați de rigorile științelor „exacte", existența lui ne-o dovedesc chiar și vechi copii ale textelor redactate în slavonă. Se produc astfel — inerent — schimbări la nivelul fonetic, lexical, al topicei frazei sau chiar al unităților epice. Acestora li se adaugă modificările intenționate, fie că este vorba de corectarea unor date greșite, a numelor proprii, a unor omisiuni, fie că se ajunge la eliminarea, înlocuirea, remodelarea unor fragmente de dimensiuni mai mari.

Intervențiile din manuscrisul „Mihail", deși numeroase, nu schimbă profilul știut al cronicii lui Neculce. Adăugirile urmăresc cel mai adesea să sporească informația exactă și mai rar să aducă un surplus de detalii pitorești. Spre deosebire de numeroși contemporani, care — fără să-și pună problema paternității — transformau textele, conduși de înclinarea spre pitoresc, spre senzațional, spre detaliul șocant, înfăptuitorul (sau înfăptuitorii) modificărilor din manuscrisul editat acum intenționează să atenueze (și uneori trecerea timpului le-a dat dreptate) cuvintele prea dure și caracterizările prea aspre.

Ediția aceasta readuce în discuție problema contribuției creatoare a copiștilor, formulată — cu pătrunzătoarea sa intuiție — de Nicolae Iorga, pe vremea cînd cercetarea de amănunt era departe de a fi scos la lumină tot materialul ce ne stă nouă la îndemînă. Rolul decisiv jucat **de elementul popular** în constituirea culturii române, a evitat scindarea ei într-o cultură „pentru elite" și alta „pentru vulg". Copiștii se simțeau solidari cu cărțile ce le stăteau în față și considerau o datorie, nu o impietate, să intervină în text, supunîndu-se regulilor de transmitere a literaturii orale. Un om din rîndul clerului nu ezita să copieze o cronică (și să dețină o asemenea informare de istorie încît să aducă schimbări în paginile ei) iar cronica scrisă de Neculce, biv vel vornic" putea fi înțeleasă în mediul rural (deși nu fusese alcătuită cu intenții de popularizare). Acești culturi „comune" — care a și menținut unitatea națională — îi aparține, prin geneză și prin circulație, manuscrisul „Mihail", una din formele de existență ale cronicii lui Neculce.

Cătălina Velculescu

ORA REVOLUȚIEI

Cea de-a patra carte a prozatorului Radu Nițu suportă, asemenea volumelor precedente, o dublă seducție : cea a evocării unui trecut agitat, nu prea îndepărtat, dar nimbat de o aură de legendă prin necontenita raportare a prezentului la timpul istoric și cea a documentului palpabil de pe urma căruia romancierul scoate efecte dezambiguizatoare dintre cele mai remarcabile. Construită pe o schemă relativ simplă, „Ora incertă" (Ed. **Albatros**, 1982), încearcă o radiografie a societății românești de după primul război mondial. Proză lui Radu Nițu, impresionantă prin directitate și lipsa oricărui arabesc inițial la nivelul frazei, se străduiește să reflecte cu maximum de fidelitate, bazîndu-se pe o harnică documentație, tendințele definitorii ale epocii, reduse, printr-o simplificare adîncă, la un mănunchi elementar dar caracteristic. Desigur, efectul pe care contează cel mai mult romancierul este unul de contrast, dar acesta se realizează pe seama unității romanului aparent scindat în două planuri : primul înregistrează, cu o acribie care uneori incorsetează fluxul narativ, lupta proletariatului bucurestean de dobîndire a conștiinței de sine și a drepturilor elementare, într-o perioadă de grele încercări, succedentă războiului și Unirii de la 1918, al doilea surprinde, cu vizibile disponibilități analitice, rețeaua de mașinațiuni ale aparatului represiv și suprastructurii financiare. Fervoarea solicitării surselor arhivistice este compensată de voluptatea cu care Radu Nițu coboară în spatele decorurilor disimulante, asemenea unui N. D. Cocea la vremea respectivă, pentru a investiga, apelînd mai mult la ficțiune și cu rezultate notabile ce ne amintesc de un Radu Tudoran, tendințele diverse, nu de puține ori conflictuale, din interiorul cercurilor de decizie financiară și politică, din cadrul aparatului represiv ori al Casei Regale. Dacă deplasarea de la suprafața societății inhibă oarecum pe autor, acesta tratînd mișcarea muncitorească mai ales sub raportul constituirii sale ca forță politică, cu disensiuni firești în epoca afirmării, dar fără a coborî la nivelul individului decît arareori (și atunci cînd o face, efortul introspectiv se desfășoară într-un registru unic), mișcarea labirintică subterană oferă mult mai mult disponibilităților analitice ale autorului. Exploatînd cu inspirație acest paradox, mutațiile din **suprastructura** societății sînt coborîte prin tehnica narativă a **subtextualizării,** în infrastructura romanului. Ceea ce de fapt ar fi trebuit să constituie agitația celulară dintr-un spațiu luminos de vîrf de piramidă este coborît în subsolul textului, într-o obscuritate care, la nivelul cărții, nu este altceva decît zona sumbră, prevestitoare a declinului și mortificării unei clase parazitare. Iată deci o răsturnare de planuri ce permite atît tehnica basoreliefică de evidențiere a unei forțe politice lucide și din ce în ce mai stăpînă pe instrumentele cuceririi puterii cît și incursiunea în psihologia bulversată de prejudecăți și cupidități refulate a unei anumite umanități. Conform acestei scheme, luptătorii proletari nominalizați (provenind mai ales de la uzinele „Vulcan") devin o forță exponențială : Mogoș, Macri, chiar și invalidul Pavel Hreamătă alcătuiesc treptat nuclee coagulante ale maselor muncitoare, în jurul lor, pe liniile de forță ale unor evenimente diverse (greve, manifestații, permanenta înfruntare cu directorul Lomoșanu pentru condiții mai bune de muncă și viață, opoziția față de infiltrarea în sînul mișcării a unor agenți ai Siguranței, accidentele de muncă, fraternizarea cu armata trimisă pentru a reprima o demonstrație pașnică, interogatoriile bestiale ori procesele inscenate, mișcarea proletariatului capătă forță și coeziune. Eroii-muncitori se definesc permanent în acțiune, într-o luptă ce devine o dimensiune a vieții. Ei se înscriu pe direcția **creativității** concretizate, **aparent** paradoxal, într-o subminare organizată a societății — monstruos mecanism de oprimare. Iată cum creația se manifestă prin efort distructiv **conștient** orientat spre structurile detectate cu precizie ale mecanismului și iată cum, într-un asemenea context, personalitatea creatoare propriu-zisă a individului nu se poate fructifica ; astfel, un Edison proletar, autor al unei invenții remarcabile, se sinucide, neacceptînd suma derizorie drept plată a muncii sale și nici degradarea propriului eu în acest mediu advers, fundamental ostil efortului creator și tendinței de emancipare izvorîte din mase.

La polul opus mutațiilor din interiorul proletariatului și în evident conflict cu acesta dar fără convergența spre un sens unic — sensul Istoriei, Radu Nițu descoperă posibilitatea de a decela individii din virful piramidei, neuniți prin nimic, nici măcar prin uniformitatea intereselor. În acest cadru, psihologia personajului poate înainta pînă în primul orizont al narațiunii, ca un semn al dezagregării clasei căreia îi aparține, a opozițiilor existente chiar în interiorul ei. Individul apare astfel delimitat într-o izolare cancerigenă ; limbajul nu mai servește acum decît în mod excepțional comunicării, ci pentru a-și disimula opțiunile, pentru a descoperi intențiile insidioase ale adversarului, dar mai ales pentru a reverbera în monologuri interioare ce semnifică înstrăinarea sinelui. Prozatorul înregistrează starea de criză a conștiinței așediate prin zbaterile interne ale personajului principal al acestui plan romanesc. Jenică Tudoran, maestru de vînătoare al Palatului, dar cu responsabilități politice oculte mult mai vaste decît acelea de a asigura divertismentele cinegetice ale dinastiei — inclusiv reprimarea revoltelor maselor muncitoare — aflat la zenitul carierei, și suprimat pînă la urmă de același mecanism pe care-l servise, trăiește, redusă la individual, deruta și marasmul iremediabil al încertitudinilor unei epoci în destrămare. Moartea lui Jenică Tudoran desemnează, în aceste circumstanțe, nu numai dispariția fizică a unui opresor cultivat, cu studii la Saint-Cyr, și care se analizează doar sub presimțirea morții, ci și abruptitatea procesului de destrămare a întregului aparat social pe care-l reprezintă. Din hățișul de interese politice opuse ale cercurilor de la putere, profilul personajului, ajuns prea tîrziu la conștiința sa de instrument al unui sistem odios, apare sfîșiat de contradicții insolubile, ceea ce îi imprimă o paralizie a voinței de acțiune, sub amenințarea fățișă a Timpului derulat în sensul progresului istoric. Simbolizat printr-o clepsidră decorativă purtînd gravată inscripția : **„Mors certa. Hora incerta".** Timpul asumat cu voluntarism de cei mulți, grăbește metamorfozele societății și, în plan individual, aplicarea destinului implacabil. Exponent al unei clase ce are conștiința degringoladei, dar nu și pe aceea a iminenței momentului dispariției de pe scena istoriei, moartea maestrului de vînătoare al Casei Regale, victimă a proprilor servituți, oferă codul necesar interpretării destinului individual ca o prolegomenă a istoriei. Cu deosebirea că romanul „Ora incertă" al lui Radu Nițu soluționează și ultima necunoscută a sintagmei latinești prin afirmarea unei certitudini : mecanismul timpului a pornit, iar ora incertă a istoriei se numește revoluție.

Cristian Moraru

PSEUDO-CULTURA PE UNDE SCURTE (IV)

Grupul verificat

Instinctul de conservare, propriu minorităților izolate, conduce cu necesitate la forme de organizare foarte drastice a căror obligatorie aparență trebuie să fie însă aceea de „spontaneitate". Cine nu cunoaște date, de altfel elementare, ar putea crede că nimic nu leagă, să zicem, „Europa liberă" de **gazetele** în limba română „Micromagazin", „Limite", „Ethos" ori de publicația de limbă franceză „Cahiers de l'Est". Aparute în diferite puncte de pe glob, cu o periodicitate care nu se aseamănă, acestea par, în ochii naivilor, niște inițiative izolate care se întîlnesc „spontan" în vederi. Această „spontaneitate", care are, în primul rînd, motivații politice pe care însă le putem, pentru moment, lăsa deoparte, este însă iluzorie ; un simplu examen al acestei prese orale și scrise e cît se poate de clar. „Europa liberă", a cărei „secție română" are acum ca director pe Vlad Georgescu, are drept program obligatoriu un număr de principii reductibile la cîteva idei fundamentale : **elogiul spiritului european** pe considerentul că popoarele din Estul continentului ar „aspira să participe la „viața economică, culturală și politică a Europei" **(Raport Anual", pg. 31) combaterea „izolării"**, pe care „europenii" nu ar înțelege-o, așa cum e normal, ca un proces de specificizare a culturilor **răsăritene, „reproducerea" lucrărilor** nepublicate în țara lor chiar samizdat („Raport Anual" pag. 25). În plus, cîteva din curentele propoziționale diversioniste : „Europa liberă" ar fi un „radio internațional" nu un „radio de exil", (RA. pag. 25) aspirînd „la un jurnalism vorbit independent" (RA. pg. 27) fără „relații cu vreun partid politic sau organizație de exil" (RA. pg. 27). Într-un program unde cuvîntul „obiectivitate" flutură peste tot însă e recunoscut că majoritatea funcționarilor sînt transfugi din țara de origine, logica, se vede bine, nu este la ea acasă. Asemenea „principii", reductibile în definitiv la ideea „europenizării" forțate a culturilor din Est (ceea ce, politicește, știm ce înseamnă) și la încurajarea „valorilor", „cenzurate" în țara lor, creează în chip obligatoriu un jurnalism părtinitor „dependent", o presă, vorbită, factionistă, mai greu de detectat în emisiunile culturale unde, nu toți, se pricep ci ca atare nu înțeleg bine subtextul unor comentarii. Culturalii „Europei libere" sînt redactori și colaboratori, în general anonimi pentru culturile occidentale și necunoscuți ca valori nici măcar pentru cei mai minuțioși bibliografi ai literaturii române. Cum „opera" lor va fi studiată în curînd mă rezum deocamdată să-i citez : **Monica Lovinescu** și **Virgil Ierunca,** redactori din „subredactia" de la Paris. **Sanda Stolojan, Paul Goma, Virgil Tănase, Anneli Ute Gabanyi,** colaboratori cu teme diferite. Cite o contribuție culturală mai aduc, citeodată, **N. C. Munteanu, Raluca Bogdan (?) și Vasile Mănuceanu (?!)** „Europa liberă" e, așadar, un tip de presă vorbită, adresată, s-a văzut, românilor din România ; cum însă vorbele zboară iar în Occident e foarte dificil să captezi emisiunile acestui post, „Europa liberă" și-a creat și pandantul ei, ca să zic așa, scris. Periodicul artizanal multiplicat la gestetner „Micromagazin", editat la New York de Marius Ligi, se ocupă în principal cu reluarea unor emisiuni ale postului de radio „Europa liberă", încercînd să facă din presa vorbită pentru România — presă „scrisă" pentru românii din Occident. Din moment ce „Micromagazin" e o reeditare a „Europei libere" se înțelege că nu putem întîlni aici alți colaboratori. Existența unor reviste care să propage și să repete, dar pentru occidentali, ceea ce difuzează „Europa liberă" către România e însă un fapt nou, pe care trebuie să-l lămurim. El probează că propaganda „Europei libere" se exercită, prin mijlocitori, și asupra românilor care viețuiesc în străinătate, „informați" pe aceste **canale dirijate** despre evenimente pe care nu le cunosc și nu le pot verifica : ideea de a-i asimila pe aceștia și de a impune, forțat, majorității obiective optica unei minorități căruia i s-a încredințat monopolul unei părți a presei „românești" este indiscutabilă. Cu acest gînd s-a fundat, în 1969, revista pariziană „Limite", o gazetă de forma „biletelor de papagal" mai mult lunguiață decît lată, cu o periodicitate fluctuantă : pînă în 1982, așadar în 12 ani de apariție, se tipăriseră 35 de numere. Legăturile acestei gazete cu „Europa liberă" sar în ochi : adeseori apar aici articole difuzate mai intîi „pe post" (însotite chiar de această specificație), directorii „secției române", defunctul Noël Bernard și actualul șef, Vlad Georgescu, sînt colaboratorii „Limitelor", știrile difuzate la „Europa liberă" și cele publicate în „Limite" sînt, adeseori, identice, temele generale de ordin cultural nu diferă. O inițiere a colaboratorilor este încă și mai elocventă. „Limite" este, așadar, o publicație al cărei redactori sînt **Virgil Ierunca** și **N. Petra** acompaniați de aceiași publiciști : **Monica Lovinescu, Sanda Stolojan, Paul Goma, Virgil Tănase, Anneli Ute Gabanyi, Șerban Cristovici, G. Tomaziu, Sever Tipei, Magdalena Constantinescu, Horia Stamatu, Ioan Petru Culianu.** Interesant e de observat că „Limite" și-a modificat simțitor conținutul, în jur de 1976, de la un domeniu „închis", elitist (recenzii, articole cu aer „doct", poeme) la o gazetărie aproape exclusiv politică, anti-comunistă, preocupată obsedant de climatul literar din România, chestiune asupra căreia vom reveni. Împărțită în 4 sectoare distincte (unul publicistic, agresiv, altul de „creație", cuprinzînd poezii semnate de autori în general necunoscuți și fără nici o valoare) „Limite" mai conține două-trei pagini de „informații culturale" (cu titlul „Confluențe") unde cele mai nesemnificative producții ale colaboratorilor revistei se transformă în mari izbînzi, și un sfert sau o jumătate de pagină de „bibliografie" (cărți primite la redacție), unde un ochi experimentat observă că cel puțin un sfert sînt „extrase" din diferite reviste („cărți", adică, de 5—10 pagini). Un amănunt picant : „Limite" recenzează, elogios, reviste înrudite cum ar fi „Micromagazin", „Ethos" și „Cahiers de l Est" și comentează chiar emisiunile „Europei libere", ceea ce spune tot ce trebuie să spună. Ca și cum „Limite" n-ar fi fost deajuns, în 1973 a apărut, din mantaua acestei gazete, un, să-i zicem așa, „periodic" sub forma unui volum gros, asemănător cu o carte, intitulat „Ethos" ai cărei redactori erau (desigur !) **Virgil Ierunca** și **Ioan Cușa.** Cum acesta din urmă a murit recent rămîne de văzut dacă „Ethos" va rămîne sub direcția unică a lui Virgil Ierunca sau va sucomba. Un număr din „Ethos" e un număr din „Limite" dar la alte proporții : poezii, articole (mai eseistice) note și bibliografie. Este curios că în majoritate aceste rubrici de „știri" și de bibliografie au locul lor special și sînt cultivate cu insistență : redactorii vor, desigur, să dea iluzia unei vieți culturale efervescente și pline de izbînzi. Cine colaborează la **„Ethos"** ? De regulă, colaboratorii „Europei libere", ai „Micromagazinului" și ai „Limitelor", adică aceiași **Virgil Ierunca, Monica Lovinescu, Sanda Stolojan, Paul Goma, Horia Stamatu, Șerban Cristovici, Sever Tipei, G. Tomaziu, D. Țepeneag, Ioan Petru Culianu, Magdalena Constantinescu** (intîiul număr, din 1973, avea și colaborarea lui **Ion Caraion).** Aceste cîteva „periodice" cu apariție totalmente neregulată, s-ar fi putut adresa însă cel mai mult românilor din străinătate ceea ce, la un moment dat, a părut insuficient. O minoritate izolată între alte națiuni majoritare poate comunica în limba ei doar cu alte minorități, de aiurea ; influența asupra mediului nemijlocit străin este însă, cu revistele „românești", nulă. Iată de ce în rețeaua „Europei libere" s-a creat, începînd cu 1975, un soi de publicație internațională, intitulată „Cahiers de l'Est" cu sediul la Paris, periodic, trebuie să admitem, inițiat de români, deoarece este condus de **Sanda Stolojan.** Un comitet de onoare (?!) cuprinde pe Pierre Daix, J.M. Domenach, François Feijtö, Joszef Svorecki, Denis de Rougemont iar „comitetul de redactie" e alcătuit din G. Aranyossy, Marie France-Ionescu și A. Lichm. Principalul scop al acestor „caiete" ar fi să stimuleze relațiile între scriitorii „contestatari" din est și aceia din Occident, favorabil contestației, și să scoată cultura acelor țări din sfera „provincialismului". Acest **pod prea îndepărtat** este teoretizat în chiar nr. 1/1 1975 de unde rezultă că la baza acestei inițiative stau trei principii : întîiul, desigur, „sincronizarea" : „Privirea simplificatoare a Occidentului n-a înregistrat acele încercări disperate de sincronizare cu restul literaturii europene, ale citorva scriitori hotărîți să sacrifice esteticul pe altarul mărturiei". Al doilea, **„formalismul"**, interpretat politic și ca formă de disidență. **„A acorda prioritate formei înseamnă a spera că societățile de tip stalinist și post-stalinist nu se vor eterniza".** În fine, vine la rînd necesitatea avangardei ca subversiune politică : „În plus, căutarea unor forme noi în artă este mai primejdioasă pe termen lung decît o literatură de denunț și de lamentație, deoarece această căutare atinge rădăcinile înseși ale mentalității care s-ar vrea fixată odată pentru totdeauna". Acest pseudo-manifest artistic care e, în realitate, un pur manifest politic, pigmentat chiar și cu un program de acțiune oferit amatorilor de contestație, spune totul despre „Cahiers de l'Est". Cît este el de corect esteticește vom vedea la timpul potrivit, deocamdată adaug pe acela care colaborează la această știe inaintată a „Europei libere", cum se va vedea, toți colaboratorii la gazetele ei satelit : **Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Paul Goma, Șerban Cristovici, Virgil Tănase, Horia Stamatu, Sanda Stolojan, D. Țepeneag.** Nu este, desigur, unica publicație de altă limbă decît româna unde apar acești autori, a căror gazetărie „occidentală" e mult mai modestă decît ar vrea ei să se creadă. Interesant este că accesul lor în alte publicații e, o vede oricine, condiționat : ei publică fie în gazete editate de alți „contestatari", fie în periodice conduse de prieteni, cunoscuți sau „căzaci". N-am înțelege de ce scrie, rar, Monica Lovinescu în „L'Alternative" dacă n-am ști că Mihnea Berindei (colaborator la „Limite") e în redacția gazetei „L'Alternative". Ar fi greu de înțeles cum de publică Sanda Stolojan, cînd și cînd, la „Esprit" dacă am ignora că director la „Esprit" este Jean-Marie Domenach, din colegiul de onoare la „Cahiers de l'Est" unde director e (!?) Sanda Stolojan (servicii între „directori). Explicația colaborării Monicăi Lovinescu la „Kontinent" (editată de V. Maximov) stă în caracterul „dizident" al acestei gazete. Acest cod, cu care cunoscătorul poate deschide orice asemenea „mistere" negustorești, ascunde, în realitate, o foarte vastă rețea de complicități care este proprie grupului „Europei libere".

Artur Silvestri

CARTEA DE DEBUT

„DAMNATĂ" LA FERICIRE

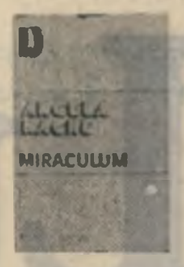

Scrise cu dezinvoltură și inteligență, cele mai bune dintre poeziile Angelei Nache *(Miraculum*, Editura *Dacia*, Cluj-Napoca, 1982) construiesc în mod remarcabil un univers al bucuriei simple, casnice. Poeta are darul de a exprima în feluri atrăgătoare un sentiment special, în care se amestecă iubirea calmă, nostalgia ușoară (totalmente străină de abisurile deznădejdii), lipsa de incertitudine în ceea ce privește viitorul, discreta, totdeauna scurta exasperare în fața diverselor manifestări inerente ale entropiei sociale. Este sentimentul de mamă tînără, probabil cel mai curat și în același timp cel mai deplin din cîte există. Poezia care rezultă din exorimarea lui este una a faptului împlinit sau, și mai bine sous, a miracolului împlinit. Iată poezia care dă titlul volumului : „Ploaia și nașterea firului neted de grîu / Eu născătoarea de fiu / Dezvelind copilul meu viu / Ce rară-ntîlnire / Ce gravă-l păstrez pe genunchi / În tremurul mîinii / Și-a pieptului plin / Febra-ncercării / Din necuprinsul / Vieții și morții biruite-n doi / Ce-aș fi putut să mai murmur / Toate-ale lumii / Mai moi și ușor dăruindu-se / Brațelor mele / Uriașe și grele în sufletul uimitei tăceri / Frumusețea și pacea / Cu care-ntr-o mare de grîu / Mă aplec înspre fiu / Și-l învăț lîngă zori / Să pornească...". Un oarecare zgomot de fond retoric se aude, dar în ansamblu poezia este autentică.

Derivată din sentimentul despre care am amintit mai sus este și poezia copilului. Sotul, cum însăși Angela Nache se exprimă în unul dintre poemele sale, sfîrșește prin a deveni unul dintre copiii soției sale : „Sub talpă și pași așezați pămîntul, popasuri visate / Curată femeia de lîngă bărbat / Voindu-se unul pe altul aproape / Cînd mîinile lor, minunate / Se caută-n ziduri înalte de șoapte / Se-ntîmplă o taină / Se-ntîmplă o noapte / În aburii genelor lor împăcate / Cît mai sus ori mai jos de cîmpie ori munți / Se poate pluti / Cît întoarceri pe o pernă de aer / În ei se vor zbate / Pămîntul alege cuvîntul nesous / Cu care ne-mbie la sine — / Măduvă caldă / La ceas de rodire a păcii cu care / Bărbatul își cheamă alături femeia / Bărbatul — copil și palmele sale / Rugătoare pornire și rug / Peste suflet și trup...".

În mod special originale mi s-au părut a fi poeziile în care Angela Nache, cu o simoatică lipsă de complexe poetice, recurge la o recuzită casnică, încercînd astfel să figureze interesantul sentiment de limitare-nelimitare al unei mame, căreia, personal, nu prea mai are ce i se întîmpla, dar care, prin copiii săi, are la dispoziție infinite virtualități. Este semnificativă din acest punct de vedere poezia intitulată *Rugă*, din ale cărei versuri se ridică, șovăitoare, dar plauzibilă, o anumită filozofie a bucătăriei (expresia nu are nici o nuanță ironică) : „Tot mai puține aripi ce aer adînc / Cîte meandre pînă la viața-nsoțită / Tot ce se-așează-n dulapuri, pe mese / Nu diferă demult / Diferență de cîteva ierburi și de / Culoare-a strănutului în ploi / De zahăr și sare / Cînd combinațiile cer vreo schimbare / Aș putea spune : iată-mă trează / Foamea sule încet de la briu / Adevărurile mele se lasă-nghițite / E totuna cu a fi spînzurate / Zile brodate-n cristalul legumei / Supele dulci astîmpără setea / Comestibile droguri plutesc / Într-un sant imoasibil de sos / Ce timidă inot / În lumina rugii teribile : / Să fie o dată dominică-n numele / acestor palide stele de sort / Umărul meu (siguuur și singur) / Vă leagănă / Gurile-acestea nu se deschid decît să se umple / Vocea mea ce patină ciudată / Cîndva chiar credeam că mă poartă / Culeg ierburi mirositoare / Semn că-s pusă pe fapte mari".

Remarcabile sînt și cîteva poezii în care sînt captate sugestiile contradictorii ale marelui oraș. Mai puțin reușește poeta atunci cînd abordează un ton elegiac. Este firesc să se întîmple așa, fiindcă inserțiile sale ne-o arată ca fiind „damnată" la fericire.

Volcu Bugariu

BREVIAR

■ **LUDOVICO ARIOSTO, OPERĂ DRAMATICĂ ÎN E.P.T.** Populara și prestigioasa colecție „Biblioteca pentru toți" a editurii „Minerva" ne întîmpină cu o nouă premieră în materie de transpunere în limba română a capodoperelor literaturii universale. De data aceasta, surpriza este de a ni se oferi opera dramatică a marelui scriitor renascentist italian Ludovico Ariosto.

Într-un masiv volum, sînt cuprinse **Lădița (La cassaria)**, comedie în cinci acte, **Lena (La Lena)**, comedie în cinci acte, **Substituții (I Suppositi)**, comedie în cinci acte, **Vrăjitorul (Il negromante)**, comedie în versuri în cinci acte. Rezultat al unui efort ieșit din comun, încununat de un succes artistic pe măsură, efortul de tălmăcitori în limba română a dramaturgiei ariostești și-l asumă experimentații și, de ce nu ?, inspirații traducători care sînt Ștefan Crudu și Al. Cerna-Rădulescu. Comentatorii de specialitate, sperăm, nu vor ezita în a releva valoarea excepțională performanțe. O densă prefață și un instructiv tabel cronologic (de-a dreptul emoționante sînt, aici, inserțiile de date cu privire la istoria culturii române integrată în cea europeană), semnate de cei doi traducători, repun, eficient, în temă pe cititorii volumului.

■ **„CÎTEVA PRECIZĂRI NECESARE".** De mare interes istorico-literar sînt, fără îndoială, cele „cîteva precizări necesare" prin care Mitzura Arghezi întîmpină (**România literară**, joi 10 februarie a.c.) „tăloșul" serial de foiletoane critice, apărute cu puțin timp în urmă în paginile aceleiași publicații, unde acad Șerban Cioculescu examinează volumul **Tudor Arghezi — Autoportret prin corespondență**, întocmit de Barbu Cioculescu. Trecem repede peste rezervele — după opinia noastră, în bună măsură încreptățite — privitoare la unghiul din care Șerban Cioculescu interpretează respectivul „pachet" de scrisori arghezience, și ne oprim asupra stupefiantei dileme iscate de stabilirea realei paternități a marelui scriitor. Întrebarea este limpede : în fața documentului, irefutabil — certificatul de naștere —, la ce alteeva se mai poate gîndi nemilosul și lucidul exeget decît la faptul de a-și face în chip onest **mea culpa** ? Cît despre „marginaliile" formulate de dr. Maria Zagaru pe seama aceleiași ediții de corespondență, lectura lor relevă un mod de punere în valoare a pasiunii de colecționar și bibliofil dintre cele mai ciudate.

■ **ÎNTÎLNIRE CU CITITORII LA PANCIU.** Sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Vrancea, în ziua de marți 8 februarie a.c., la Casa de cultură a orașului Panciu a avut loc o întîlnire cu cititorii la care au participat poeții Radu Cârneci Vla

Ultimii reprezentanți ai marilor generații, născuți înaintea primului război mondial, ne-au părăsit de curînd. Au fost contemporanii noștri. Ne gîndim atît la Mihail Sadoveanu, cît și la Călinescu, atît la Tudor Arghezi, cît și la Lucian Blaga, atît la George Bacovia, cît și la Tudor Vianu. Lista poate fi mai lungă. După război, mai multe generații s-au întîlnit pe cîmpul literaturii române. Amintirea lor se perpetuează mai ales oral. A venit vremea ca aceste amintiri să fie transmise marelui public. Cultivarea valorilor literare, morale și spirituale ale marilor înaintași revine, fără îndoială, scriitorilor de azi și publicațiilor lor. Una din preocupările revistei „Luceafărul" a fost aceea de a găzdui evocări despre marii noștri scriitori. Rubrica „L-am cunoscut pe Tudor Arghezi", „L-am cunoscut pe G. Călinescu" sînt o dovadă în acest sens. Recenta rubrică „Remember" pe care o inaugurăm cu amintirile lui Valeriu Anania despre Vasile Voiculescu deschide o serie liberă de memorialistică. Ea se adresează atît tinerei generații de scriitori, cît și marelui public.

REMEMBER

V. VOICULESCU

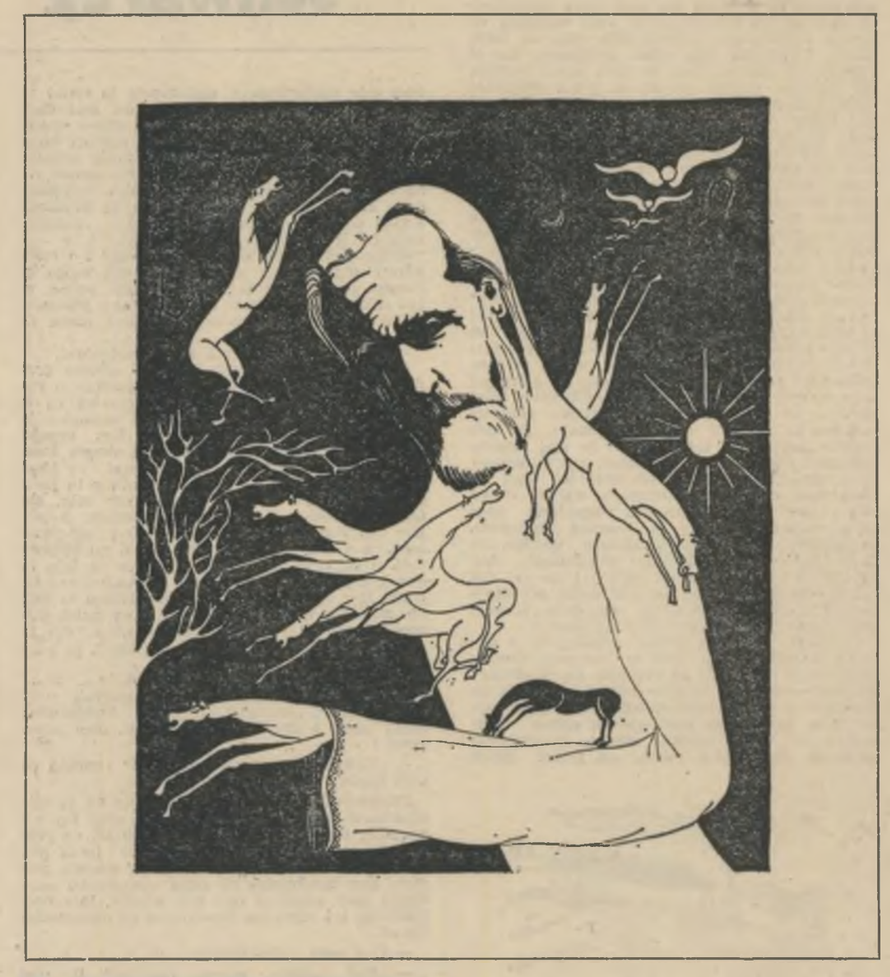

Evocare de VALERIU ANANIA

autorul **Poemelor cu ingeri** mi s-a furișat în viața, ca și-n amintiri, cu acea discreție cu care, probabil, s-a strecurat printre semeni de-a lungul unui veac de om. Sînt ani de cînd îmi solicit memoria și încă nu-mi pot oferi icoana clipei în care l-am cunoscut, cînd am stat întîi față către față și cînd ar fi trebuit să fiu fericit că string mîna poetului pe care-l citisem cu ardoare. Sînt în stare să realcătuiesc, în amănunt și nuanță, momentele primelor mele întîlniri cu un Arghezi, Blaga, Papilian sau Ion Luca, dar nu pot să dau de momentul Voiculescu. Mă trezesc dintr-o dată cu el la mine în casă, ca și cum ne-am fi știut de cînd lumea, sau ducîndu-mă eu la el, pe strada Dr. Staicovici, în odaia în care-și avea cărțile de citit, masa de scris, patul de odihnă și cîteva scaune pentru prieteni, într-o singurătate de eremit. De sfînt bizantin era și chipul său prelung, uscățiv, adiat de o frunte inteligentă, luminat de barba albă, îngrijită — pe care însă foarfeca o neglija în vremea iernii —, a cărui odihnitoare blîndețe se cumpănea cu genezele ochilor cosmici, izvoritoare de lumi. În mersul său domol, trupul firav era ca un templu pe plaur, purtat pe ape, cu sufletul arzînd în trestii.

E posibil ca eu să fi întîlnit mai întîi un nume banal, un oarecare „doctorul Voiculescu" — așa cum pretindea scriitorul să i se spună, niciodată „domnul Voiculescu" și cu atît mai puțin „maestrul" —, cîndva — dar nu mai devreme de anul 1952 —, într-o împrejurare cu oameni mai mulți la un loc, printr-o prezentare simplă, neprevenitoare, așa cum se întîmplă de sute de ori într-o viață de om, pentru ca numai după aceea să-mi dau seama că poetul V. Voiculescu îmi devenise prieten fără să știu cum și cînd, ca într-o copilărie de țară. Incertitudinea acestui început e una din mîndriile mele de taină.

Oricum, împrejurarea de care nu-mi amintesc nu putea fi străină de lumea Antimului, cea de atunci, pe care eu o cercetam foarte rar, ca unul ce nu-mi descopeream aderențe intime la subțirele univers al despătimirii și neprihanei. În ctitoria Ivireanului se strămutase, nu demult, poetul Sandu Tudor, fost director de gazetă, polemist, pamfletar, devenit acum Agaton, pentru ca nu mult după aceea să se schimbe în Daniil, nume destinat să transpară prin șorțul schimei celei mari, deseori pogorît din sihăstria Rarăului și purtat cu ostentație pe străzile Capitalei, într-o superbă atitudine de cabotinism cenobit. Instalat în chilia clopotniței, anume mobilată pe gustul și banii lui, Agaton se descotorosea tocmai de ceea ce-mi trebuia mie, și așa se face că de la el am cumpărat întîia mea mare colecție de discuri muzicale, vreo trei sute, împreună cu un splendid „His Master's Voice", al doilea exemplar dintr-o comandă specială, zestre cu care-mi împlineam un vis de demult, al ucenicului lui Anton Holban. Următor unor îndemnuri lăuntrice mai vechi, el se voia un fel de mentor al unei școli spirituale în centrul căreia se situa literatura filocalică, în parte cunoscută prin traducerile tipărite ale profesorului D. Stăniloae și în parte recoltată de prin manuscrise. Vara, sub nucul cel mare din grădina Antimului, zelosul neofit ținea lungi și stufoase prelegeri despre doctrina palamită, noutate — mai întîi tematică — menită să atragă interesul nu numai al celor din tagmă, dar și pe al unor scriitori, dintre care nu au lipsit Al. Mironescu, Ion Marin Sadoveanu, V. Voiculescu și, pentru foarte scurtă vreme, Ion Barbu. Se pare că atunci și acolo a avut Voiculescu revelația unei alte dimensiuni a spiritului și de acolo și-a deprins noile sale lecturi și meditații, cu efecte radicale în poezia lui de mai tîrziu. Mai mult, cred că el a fost, pînă la urmă, singurul beneficiar ; Ion Barbu s-a speriat și a fugit, Al. Mironescu și Ion Marin Sadoveanu s-au refugiat într-un ritualism aproape bigot, ceilalți s-au păstrat în limitele decente ale onorabilității ; cît despre Daniil Sandu Tudor, care știa foarte multe lucruri și vorbea enorm, el nu a izbutit niciodată să fie pe deplin convingător, poate și din pricina temperamentului său apropape imposibil, ale cărui opinii excelau prin agresivitate și intoleranță. Voiculescu a luat noutatea în serios și s-a angajat întru ea de unul singur, pe cont propriu cum s-ar spune, într-o uriașă aventură a spiritului. Aceasta a cunoscut cițiva ani buni, în durata cărora l-am cunoscut eu, cînd a scris și **Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare...**, adevărata și marea lui poezie.

Voiculescu trăia simplu, foarte simplu, în casa lui din care își păstrase o singură odaie, înghesuit între cărți, multe și foarte felurite, indesate în rafturi pe cîte două și trei rînduri, de jos pînă-n tavan, într-o aparentă neorînduială. La vîrsta lui, cînd atîția intelectuali sînt dezabuzați de lectură, el citea zilnic și era gata să-ți vorbească despre pagina cea mai nouă. Era destul de strîmtorat, iar aceasta se cunoștea mai întîi după ținuta lui vestimentară, întotdeauna corectă dar trădînd intervenția repetată a curățătoriei chimice și indiscreția paltonului întors, cu nasturii de-a-ndoaselea. Iarna nu avea destule lemne de foc și deseori dormea în căciulă și bocanci. Cînd conducta de gaze i-a ajuns în dreptul casei, nu a avut bani să-și tragă branșamentul și multă vreme a continuat să sufle-n pumni. Se număra, împreună cu Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia și alții, printre scriitorii care nu aveau acces la tipar. Nu se plîngea însă niciodată, nu învinuia pe nimeni. Mai mult, starea lui de sărăcie era o opțiune deliberată, și se conjuga cu sentimentul demnității. În conducerea Uniunii Scriitorilor încă mai avea prieteni, dar a refuzat oferta acestora de a interveni pentru o pensie de onoare ; i se părea că ar accepta o pomană. Nu l-a încurajat nici pe Zaharia Stancu în intenția acestuia de a-l juca o piesă la Teatrul Național. E adevărat că asemenea rezistențe erau alimentate — dacă nu chiar inconștient aplaudate — de doi-trei amici apropiați, pe care eu, la acea vreme, i-am judecat aspru. Scrupulele poetului mi se păreau excesive și nu l-am cruțat nici pe el de dojană, atît cît poate o mustrare să nu afecteze limitele deferenței. Voiculescu însă nu opunea contra-argumente : mă dezarma printr-un suris diafan și printr-o suverană ridicare din umeri :

— Ce vrei, dumneata, dacă așa-mi place mie să trăiesc ? Supăr pe cineva ?

Într-adevăr, omul acela nu era în stare să supere pe nimeni. Nu l-am auzit niciodată vorbindu-l pe cineva de rău, clevetind, insinuînd. Sufletul său avea o bunătate atotcuprinzătoare. Dacă vreunul dintre prieteni se intimpla să debiteze în prezența lui o defăimare asupra cuiva, poetul se amuza cel mult de inteligența răutăciosului și nicidecum de adresa răutății. Rar am întîlnit o inimă atît de castă. Aceasta însă nu înseamnă că nu știa să fie și tăios atunci cînd avea de apărat dreptatea unei idei. Cînd opoziția lua în brațe absurdul, preferă să se închidă în sine și să plece.

La mine venea uneori singur, dar mai adesea însoțit de Al. Mironescu — Codin, cum i se spunea între prieteni — și rareori cu mai mulți la un loc. Voiculescu era un mare iubitor de muzică. Colecția mea de discuri ne-a oferit multe seri de extaz, deși el se înfrupta mult mai des din aceea a lui Apostol, celebrul chelner bucureștean care poseda, din banii de pe șervet, cea mai bogată discotecă după aceea a Radiodifuziunii ; am văzut cîteva poezii ale lui Voiculescu datate cu mențiunea : „după o audiție la Apostol". Dacă pe discuri eu nu aveam prea multe piese de Bach — întîia preferință a poetului —, în schimb mă mîndream cu bogata mea recoltă de colinde, în mai multe variante corale, înregistrate și reproduse pe unul din puținele magnetofoane, pe atunci, de la noi. Întîmpinam sărbătorile cu asemenea festinuri spirituale din care, bineînțeles, nu lipsea poezia. Profanii cred că poeții se întîlnesc ca să-și citească unii altora versuri proprii. Se întîmplă și asta, dar mai rar. Noi ne desfătam cîtind sau recitind versuri din poeții cei mai feluriți, de la Eminescu și Baudelaire pînă la **Cinticele țigănești** ale lui Miron Radu Paraschivescu. Parcă și azi îl aud pe Codin cu cîtă muzicalitate spunea **Dintre sute de catarge...** sau cu cît patos, ușor ironic, încheia :

Hypocrite lecteur, mon semblable, mon frère...,

sub zîmbetul luminos al lui Voiculescu, care-i admira impecabila rostire a limbii franceze.

Versuri proprii citea poetul mai mult la el acasă. Rar se oferea din proprie inițiativă, dar nici nu se lăsa mult rugat. Avea un fel de a-și citi poeziile pe dinlăuntru, cu rezonanța simplității. Se pare că scria ușor, degajat, după lungi, laborioase acumulări interioare. Îmi povestea odată că, în vremea cînd își exercita profesia de medic și trebuia să alerge de la un pacient la altul, și-a scris multe poezii cam la repezeală, undeva, într-un local mărunt, pe un colț de masă, între două tramvaie, pentru ca să onoreze solicitarea unei reviste. În anii de care vorbesc lucra mult, aproape zilnic cîte o poezie, într-o adevărată năvală a inspirației. Colegul meu de la o bibliotecă, care se ducea mult mai des pe la el, avea un caiet în care poetul îi transcria cu plăcere poeziile cele mai proaspete, cîte cinci-șase deodată ; în felul acesta eram și eu la curent cu producția lui literară, uneori cam descriptivă și convențională — ca să nu spun tezistă —, alteori de-a dreptul uluitoare.

Conștiința valorii lui se consuma tot sub semnul discreției. Cred că singurul căruia i s-a confesat în acest sens a fost fiul său Ion Voiculescu, pe care-l întîlneam aproape de fiecare dată cînd mă duceam în strada Dr. Staicovici și care, la sfîrșitul vizitei, atunci cînd nu putea s-o facă poetul însuși, mă conducea la stația de tramvai de lîngă stadion. — Ionică, îi spunea uneori poetul simțind că îmbătrînește, dacă mor, tu să ai grijă de manuscrisele din ladă asta ; cînd le va veni vremea să fie publicate, se va vedea că sînt de preț pentru literatura română și vei vedea și tu că poți lua ceva bani pe ele... Din păcate, bietul Ionică, spirit cam dezordonat, boem de circumstanță, cînd cu servici, cînd fără, după cum îi porunceau capriciile, nu era dispus să la în serios vorbele tatălui său.

— Auzi ce crede bătrînul, îmi spunea ținîndu-mă de braț, că el scrie acum, la vîrsta lui, mai bine decît a scris cînd era în putere, că ce are el acolo în ladă o să mă umple pe mine de bani. Haida-de !

— Ionică, să știi de la mine că „bătrînul" are dreptate.

— Ți-a spus-o și dumitale ?

— Nu, mie nu mi-a spus-o. Și cred că n-a mai spus-o la nimeni.

— Păi vezi ? se lamenta Ionică, pe astea mi le spune numai mie, fiindcă eu sînt prostul familiei. Așa mă crede el...

Pe toate acestea i le-am amintit lui Ionică mult mai tîrziu, prin 1965, cînd l-am găsit la Editura Pentru Literatură bătîndu-se aprig pentru opera postumă a „bătrînului". Ceea ce nu pricepuse de la taică-său, înțelegea acum de la cițiva redactori foarte inimoși, a căror admirație pentru **Sonete** se înfrunta cu unele inerții editoriale. La cițiva ani după aceea am fost fericit să-l văd pe Ionică la volanul unui automobil, pentru ca să aud apoi că s-a prăpădit într-un accident stupid. De la el obținusem, la plecarea mea în America, o seamă de poezii și proze inedite ale lui Voiculescu, pe care le-am publicat acolo. El era depozitarul acelei valoroase arhive, a cărei tipărire, după dispariția lui, e încă șovăielnică și departe de o ediție integrală. Nu cunosc să fi apărut în volum nici piesa **Pribeaga**, pe care autorul mi-a citit-o, într-o seară de neuitat, acasă la Al. Mironescu, și nici nu știu să fi fost reprezentată pe scenă în afară de cele cîteva spectacole ale Teatrului „Manuscriptum". În cele două volume de proză — apărute tot postum — lipsesc povestiri de o mare frumusețe și originalitate, printre care **Schitul de ceară, Blestemul smochinului** și altele. Opera lui Voiculescu încă își așteaptă pe marele ei editor.

În 1953 isprăvisem **Mioriția** în prima redactare și cred că Voiculescu și Mironescu au fost cei dintîi oameni de litere cărora le-am citit-o în întregime, preț de cîteva ceasuri, la mine acasă, într-o seară lungă, neobișnuit de lungă, la măsura unei piese care număra nu mai puțin de cinci acte și patru „antracte", ale unei arhitecturi ce se voia cutezătoare. Era primul meu mare examen. N-aș putea să spun că așteptam verdictul cu sufletul la gură (autorul bănuia că știe el ce știe despre opera lui !), dar mă emoționa faptul în sine, că prin acea lectură intram în conștiința unui poet de profilul lui Voiculescu. Ora se făcuse tîrzie și nu mai nădăjduiam că va fi timp și pentru comentarii. Cu toate acestea, ele s-au produs, și încă destul de aprinse, după ce ascultătorii au salutat noutatea și, cum spuneau ei, izbinda. Firește, n-au lipsit obiecțiile. Cea mai puternică a fost a lui Codin, dezolat de „păginismul" unui mit pe care-l așteptă, cel puțin de la mine, plutind într-o aură de transfigurare spirituală. Convins că Voiculescu îl va secunda, am avut surpriza să constat că acesta, chiar înainte de a răspunde eu ceva, a luat poziție tocmai în favoarea „păginismului" piesei și, mai ales, în favoarea libertății unui autor de a-și scrie opera așa cum crede și cum o vede el, nu cum ar dori-o prietenii lui. Pe această dublă temă s-a încins între ei o discuție aprigă, în care eu am izbutit să intervin de foarte putine ori, și anume de partea lui Voiculescu, a cărui largheță în materie de artă era pentru mine, atunci, o revelație. Au plecat de la mine continuîndu-și dialogul, fără ca unul să fi cedat în favoarea celuilalt.

E probabil ca disputa lor să se fi prelungit în doi, pe stradă sau acasă la unul din ei, atunci sau a doua zi. Cert este că obiecția lui Codin i-a dat-lui Voiculescu de gîndit, și așa se face că după numai două zile primeam de la el, prin Colegul de la Bibliotecă, trei pagini de observații și sugestii, de data aceasta amendate substanțial în funcție de „ceea ce pretind unii mai exigenți", pledînd pentru „o mai complexă și încordată valabilitate dramatică".

„O trăsătură originală a baladei — spunea el — este că dragostea Mioriței pentru păstor îi hărăzește darul profetic, o face năzdrăvană : motivul supranormalului, ce potențează de la început fluidul de spiritualitate și seninătate ce străbate acțiunea — care nu mai este o simplă întîmplare oarbă, ci prestiință, pusă la cale de soartă, prin oameni.

De aceea, nu pentru un mecanic paralelism cu balada, nici măcar pentru o cît de mică apropiere a situațiilor ci pentru îmbogățirea, complexitatea și idealizarea caracterului original și superior al Mioarei, cît și pentru posibilitatea unor eventuale încrengături dramatice ce s-ar putea dezvolta de aici — fata ar trebui să cunoască viitorul și să se lupte să conjure fatalitatea. Dragostea îi exaltă sufletul, îi ascute simțirea, îi înnobilează întreaga purtare, nu mai este simpla femelă frumoasă după care se țin și se bat flăcăii ca un cîrd de cerbi după o că-

Desene de Sabin Ștelănuță

prioară, ci o ființă înzestrată cu un fond (nu numaidecît lucid) de rivnă pentru mare, drept, cinstit, frumos, la care să ajungă chiar cu propria ei sacrificare. Ea, cu antenele-i hipersensibile, simte și presimte că se urzește ceva împotriva iubitului, că soarta l-a desemnat ca jertfă. Poate că a auzit, fără să fie văzută, unele puneri la cale ale rivalilor, care vorbesc de uciderea lui Moldan ca să i-o răpească. Sau a prins ceva de la suratele ei, ori din amenințările directe ale lui Vrîncu, vrînd să o despartă de iubit. Destul că ea își dă seama de primejdie, că va fi o unealtă prin care fatalitatea va lovi... și se jertfește. Luptă cu patima ei, care se curățește, se purifică, nu primește să se mărite cu Moldan, fără să-i destăinuie pricina adevărată, îl părăsește, fuge de el, caută consolare. Dar din cauza asta tînjește, suferă, se chinuie : o plauzibilă pricină a boalei (oftat=oftică). Despărțirea și dorul îi dau subtilități de Mioriță năzdrăvană. Magul, sau o călugăriță, introduși chiar din actul I, ar fi un contrapunct al vrăjitoarei și al atmosferei de păginism specific muntelui. (De ce oare nu ar fi un mag la praznicul morților din actul I ?). Pentru Mioara, aceasta ar fi o răscumpărare din moarte, mîntuirea iubitului. Pînă la urmă, silită de familie, de surate, de viață, și ca o răzbunare că este bolnavă, jertfa se reduce la măritarea cu altul. Numai așa își justifică ea însăși primirea gherdanului de la Vrîncu și-l ia de bărbat. Moldan însă nu o slăbește ci o silește să se destăinuiască, află motivul și o convinge că îndată ce se vor căsători, **întîi în taină**, primejdia încetează, deoarece rivalul are să renunțe: el ține fata, nu nevasta altuia. Situația asta pune în valoare și se opune dramatic celeilalte realități, pe care spectatorul o cunoaște, că Vrîncu nu vrea fata, ci nevasta, ca să răpească odată și turmele și văduva ucisului. Mioara lăsîndu-se convinsă, face, fără să vrea și să știe, jocul ursitei, împotriva căreia tocmai luptă.

O altă întărire a dramaticului ar fi poate ca otrava (nu e necesară, ea denaturează oarecum sensul și frumusețea morții, care trebuie să fie bărbătească) să nu i-o dea personajul parazitar al Roiniței, ci Mama sau chiar Mioara — ca efect al blestemului și ultim efort al fatalității, al ursitei neinduplecate, care totuși este biruită nu numai prin apoteoza morții eroului, un fel de sacrare a lui (prin mag și practicile păgîne de la moarte), ci fatalitatea este biruită prin altceva, prin viață : Moldan nu moare întreg. Spre marea, cumplita bucurie a Mamei (și aci s-ar putea juca pe temele îngemănate ale jalei și bucuriei), și el, și Mioara mărturisesc că s-au împreunat mai înainte (fie cu binecuvîntarea tainică a magului, fie cu cea și mai puternică a naturii) și că Mioara are în pîntece un rod, simburul nemuririi — copilul. Planul lui Vrîncu, să se însoare cu văduva rămasă fecioară, se prăbușește. Cătălina devine din nou sălașul energiei telurice, acum schimbată de adînca mulțumire și recunoștință că nu s-a îngăduit să i se stingă neamul, ci i-a dat un urmaș să ducă spița mai departe. Astfel primește să mai trăiască și să vadă cu ochii un alt Moldan.

Dramatismul s-ar îmbelșuga cu încă un adaos. În loc ca Moldan să-și spuie singur monologul morții — parafrazarea baladei — să se ție seama de originea **Mioriței**, care e bocetul, astfel că s-ar putea închega deasupra mortului (un fel de Sigfrid) un straniu cor cu alternanțe între fete și flăcăi, strofă și antistrofă, care să recite dialogat lauda răposatului (voceatricele), cor condus de Mioara exaltată de durere. Aici iar se poate amesteca magul pentru îmblînzirea și împăcarea lumii care rămîne, cu nădejdea la fericirea la care se duce cel plecat dincolo, biruitor al morții, prin nemurire. Printr-un prestigios joc dramatic s-ar lega pe loc nuntă-moarte-nemurire. S-ar putea renunța la moartea prin otravă, care aduce o lungire a motivului morții — Moldan este lovit de la început mortal, ceea ce îl scutește de a vorbi mult și lung și dă prilej corului să-i ia rolul și să-i pronunțe panegiricul...".

Dacă tezismul lui Al. Mironescu, atît de transparent în aceste pagini voiculesciene, nu m-a entuziasmat, dacă mi s-a părut că cele mai multe din sugestii încercau să forțeze niște uși deschise, dacă n-am înțeles să introduc un mag în scena evocării morților (ritual trăit de mine însumi, ca atare, în vremea copilăriei), dacă am zîmbit la gîndul că aș putea să-mi închei poemul dramatic cu o predică, dacă nu toate opțiunile poetului m-au urmărit în variantele de după prima redactare, în schimb trebuie să recunosc și să mărturisesc, acum și înaintea amintirii sale, că lui V. Voiculescu îi datorez finalul actual al **Mioriței** și că spiritului său îi transfer, cu recunoștință, meritele ce mi s-au atribuit. L-am scris fără șovăire, ca în urma unei revelații, și cu acest final a ascultat el piesa a doua oară, peste vreo doi ani, cînd am citit-o în casa lui Barbu Slătineanu, în cercul de prieteni literari ai acestuia. Atunci, în 1955, mi-a dăruit el un exemplar din ediția definitivă a poeziilor lui, cea de la Fundații, cu următoarea dedicație :

„Mini turmele-ți de gînduri la munte, flori să pască,
Pe guri de rai la sfaturi cu baci și oi plăvițe.
Acolo, la obîrșii de taină românească
Ai strîns în suflet tîngul eternei Mioriți".

Despre Barbu Slătineanu nu se mai pomenește nimic. Era colonel pensionar, specialist în ceramica artistică, despre care publicase o carte și din al cărei tezaur, românesc și universal, poseda o vastă colecție, expusă în casa lui de pe strada Obedenaru, în cartierul Cotroceni, alături de tablouri, sculpturi, scoarțe vechi și alămuri orientale. Urmînd pilda lui Zambaccian, cedase statului întreaga colecție, devenită Muzeul Slătineanu, în schimbul dreptului de a locui într-o aripă a casei lui, o casă în care toți membrii familiei cultivau artele, de la sculptură la muzică. Locuința avea un salon spațios, cu vechi mobilă boierească (doamna Slătineanu era o Lahovary), în a cărei alcătuire se afla și un fotoliu foarte larg, acoperit cu un covor persian, în care-și petrecea mai toată vremea domnul Barbu, suferînd de picioare. În aceste împrejurări își descoperise el vocația tîrzie pentru literatură și, încurajat de Șerban Cioculescu, începuse și continua să scrie mai întîi povestiri inspirate din viața omului preistoric, apoi un roman. Fie din nevoia de a-și citi și verifica producțiile epice, fie din nevoia, mai generoasă, de a oferi un spațiu și un climat familial unor prieteni de cultură, mai vechi și mai noi, pe care deceniul acela nenorocit îi surghiunise din patria lor literară, Slătineanu le-a declarat acestora poarta deschisă în fiecare zi de marți, la ora cinci după amiază, cînd salonul cu mobilă veche îi așteota simolu, amical, fără protocoalele cu care, probabil, fusese obișnuit în tinerețe. Nu era vorba de un cenaclu literar propriu-zis, deși în cadrul acelor reuniuni nu se citea și nu se discuta nimic altceva decît literatură și artă, ci de o familie spirituală ce-și căuta supraviețuirea, într-o noblețe, de-a lungul unei epoci literare dominate de ceea ce s-a numit mai tîrziu sociologism vulgar. Introdus acolo de Șerban Cioculescu, am frecventat și eu salonul Slătineanu, cu intermitențe, vreme de vreo doi ani, și îi găseam acolo, aproape cu regularitate, nu numai pe marele nostru critic împreună cu soția sa, ci și pe Vladimir Streinu, Elena Iordache, V. Voiculescu, Dinu Pillat, Cornelia Pillat, Alice Voinescu, Claudia Millian, precum și pe alți cițiva cu popasuri efemere. Față-n față cu asemenea nume e ușor de imaginat atmosfera de subțirime intelectuală și elevație sufletească în care se desfășurau discuțiile de după lecturi, dominate de verva cerebrală a lui Cioculescu (care nu scăpa nici o ocazie de a mai face un calambur) și de magisteriul critic, întotdeauna elegant și precis, ca o tăietură de diamant, al lui Vladimir Streinu.

După amfitrion, Voiculescu era cel mai des solicitat să prezinte noutăți, invitație la care el răspundea cu o naturalețe vecină cu umilința. Nu mi-l amintesc să fi adus prea multe poezii, dar acolo, în casa lui Slătineanu, a citit el o bună parte din povestirile care, postum, l-au așezat printre cei mai mari prozatori ai literaturii române. Cu mult înainte de a fi fost astfel consacrat de cronica literară, el a trăit bucuria intimă de a se ști prețuit de cei ce, deopotrivă, îl iubeau.

Nu știu ce se va fi salvat din prozele lui Barbu Slătineanu, care a murit în împrejurări tragice, și nici ce sau cît va rămîne din ele. De numele lui însă rămîne legată, cel puțin în amintirea mea, o oază de sănătate literară într-un pustiu al conștiinței, semănat cu leșuri.

(continuare în numărul viitor)

Poeme de CEZAR IVĂNESCU

Pergament

! thygater thygater thygater
a cui fiică ești tu, sora mea,
a cui fiică ești tu, sora mea,
a cui fiică ești tu, sora mea,
de cerșești aici la pragul
gurii mele? ascunsă în colț
ca o sudoare a zidului
îți ești rușinea ochilor:
nu mă atinge cu mîinile
grele ca piatra !

! thygater thygater thygater
totul e fatal în tine
și acru miroși ca un cal
a cui fiică ești tu, sora mea?
tu ai acea blîndețe (demență)
primordială în cuvînt
care nu contrazice nu
ci numai instaurează
fără cauză: the push of a will
ești ca o undă luminoasă
și ca o picurare de particule
ca o baghetă de ambră !

! muți amîndoi, sora mea,
imemorial oximoron
ca o piatră
nu mă atinge
oh, nu mă atinge
cu mîinile grele ca piatra !

Anamnesis

! și acolo am cunoscut singurul fel în care cineva se poate înșela... era o hetairă... dintre acelea care ne însoțeau banchetele... avea o gură senzuală și o agilitate-a corpului ca de fetiță... eram gonit, ca totdeauna... și Elektra traversa camerele înalte lin pășind cînd se-ntorcea cu te miri ce hrana săracilor de prin oraș... pășea prin cameri lin și majestuos ca Moartea, palidă, doamne, pînă și imaginea ei mă îngrozea !... eram sătul de-atîta goană și în acel oraș Cei Trei m-au însoțit... și îmi puteam de-acuma ascuns să îmi duc traiul... eram un bun actor doar mă foloseam și de chitara mea și Elektra putea ingriji de fetițele altora, era atît de instruită, castă și sterilă... pielea ei mirosind ca tămîia avea acel ceva al incestului ca un cuib de copii... și Ea venea să se culce iar noi dormeam precum trei frați... pînă cînd Ea mi-a spus ceva-ntr-o zi... eu semănam cu ea nu cu Elektra... cînd ne plimbam șold lîngă șold ne potriveam atîta de perfect că-am fi putut purta ca într-o joacă un ou de pasăre în scobitura șoldurilor ori un vas de acela rotund de zinc în care ardeam parfumuri... prin ea am cunoscut acei preoți bizari care-mi spuneau că Moartea-i vanitate... și-mi voi întîlni sufletul la podul Chinvăt ca un înger... îi voi semăna lui și el îmi va semăna mie... dar nu avea nimic angelic intrinsa, hetaira, totul la ea era seducție a cărnii... dar ce e carnea, și în virtutea cărei legi ori groaze mă învățasem să mă împotrivesc?... eram bolnav, aceasta da, bolnav și suferind, eu, cel odată atîta de puternic... cînd m-a rugat să mergem n-am voit... unde aș fi putut fugi de-aceste Erynii: ca untdelemnul vremea lin curgea: nu se mai simte nimeni lîngă tine: Elektra, noaptea, în somn ca-n propria ei umbră se-nchidea... impulsivă și dură ca piatra, fidelitate evidentă ca virginitatea, orgoliul celor mîntuiți, cum nici un viciu nu o penetra... am trăit zile frumoase, și noaptea la marginea patului mă trezeam din nou singur: îmi puteam simți bine ca un animal destinul meu în trupul meu ca-ntr-o capsulă închis singur... singurul lucru, fără preț, veți ști, e omul singur... cu mult mai mult e chiar un fir de pulbere... dar cine a intrat vreodată în însăși pielea mea, în demența mea pînă la capăt ?... bine vedeam că ei sînt cei nebuni, umblau să se înșele (să se cruțe) de diminețile pînă seara, țineau la ei ca la un talisman, dacă-i scăpai din vedere erau morți, îi ajungea o nevoie de moarte, se scăpau pe ei, se diluau, se dizolvau... trăiam în ceață și nimeni nu ne izbăvea !

Perfectum

! părinți reiterați de un
suspin
ca o ofrandă !

★

! și, doamne, ce privire are
cel care e supus perfect !

Una isole muy hermosa

! și cea care atît de mult semăna cu una din fetele Parthenonului încît îi ziceau toți, simplu, grecoaica, și nici azi nu știu cu adevărat ce nume avea: îi văd numai profilul și zbaterea fină a nărilor vibratile la extrem ca un frumos fluture care o să zboare !

Palanjen

! așteaptă-te oricînd la orișice:
iar răspunsul meu era o gravă neînțelegere –
după ce-mi treceam limba peste buză ca un animal, vecinic prizonier într-o obscură pădure e fiecare dintre noi, cu-atîta lașitate-n suflet și piele a amărăciunii, scăzută, smochinită piele de sagri...
araignée du matin, chagrin !

ion nicolescu

„Dieci canzoni per Adriano Celentano, un vero amico di Ion Nicolescu"

VĂ ROG SĂ-MI AJUSTAȚI ACEST SMOKING

(La prego di aggiustarmi questo smoking)

Vreți să-mi ajustați acesta
smoking inutilizabil
intr-o lume cind orchestra
duce lipsă de contabil

vreți să vin cu parașuta
la Palermo intr-o seară
să rămină lume muta
admirind o aripioară

Vreți să zboare dromaderul
dușmăniei dintre linguri
alungați-mi mie gerul
din acesta smoking singur.

UNDE SE POATE CUMPĂRA O PĂPUȘĂ

(Dove si puo comprare una bambola)

Refren :
Unde se poate, unde se poate
cumpăra o păpușă
unde se poate unde se poate
intra pe o ușă

Strofele :
Un arlechin de mii de ani trecea
pe-același drum grozav de catifea
la poarta lumii se oprea puțin
și-i întreba pe ceilalți arlechini

nu știm nici noi nu știm nimic mai mult
a fost cindva un arlechin mai cult
și-n urma lui el n-a lăsat vreo urmă
doar glasul tău tăcerea o mai scurmă

doar pașii tăi mai zgiriie uitarea
de ce întrebi răspunsu-i întrebarea
de cind există-n lume arlechini
păpușa lumii s-a oprit puțin.

CE CULOARE PREFERAȚI

(Che colore preferisce)

Ce culoare preferați
roz-bonbon sau bleu-jandarme
în scriptură suntem frați
pentru ce atit vacarm

testamentul vechi sau nou
intrigă sau și iubire
ne-a lăsat lumea cadou
și-un instinct de moștenire

ce-avem de-moștit rămine
și mai de neimpărțit
tuturor ni se cuvine
o coajă de infinit

ce culoare preferați
una-n doliu va rămine
și vom fi toți intrebați
pentru cine pentru cine

In San Marco bate-un clopot
pentru tine pentru mine
omenire' dulce zaomot
de amor și carabine.

N-AUD BINE

(Non sento bene)

Refren :
N-aud bine zi mai tare
în ce țară te mai doare
în ce sat în ce oras
ești erou sau esti vreun laș
ești hazliu sau esti posac
pentru cine ce să fac

Strofele :
Crezi că-i impărțită-n triburi
și că eu sunt șef de trib
domnișoara face riduri
cind aude de vreun scrib
care-o tulbură cu pana
și-i atinge-n glumă rana

lumea noastră domnișoare
crede tot ce scrie-n ziare
și la colțuri de planetă
ne-nvirtim pe bicicletă
căutind un cap pătrat
s-audă ce l-am rugat

pe pămint la opt secunde
moare-un om de foame unde
de ce mori bombardiere
pot să îți aducă mere
și covrigi și ananas
strigă-mă cit mai ai glas.

ACEASTA NU DEPINDE DE MINE

(Questo non dipende a me)

Te-a părăsit cumva iubita
n-ai chef să mergi la cinema
nici nu ți-a scris de ziua ta
și crezi că pot să fac ceva

poate iubita ta mai doarme
în brațele unui amant
sau poate că s-a dus să toarne
cafea-n ibric interesant

e că te-ai și gindit la mine
și vrei să-ți cint ca să străbați
o clipă plină de ruine
de care toți sunt vinovați

poate iubita ta Tereza
se va fi dus la Vatican
să fure singură Geneza
cu ochii ei de pe tavan

sau poate fierbe macaroane
gindindu-se la Hanibal
sau poate a văzut piane
sau are ea vreun ideal

chiar crezi prietene eșec
că pot salva de la inec
iubirea voastră ce simun e
o lume depinzind de mine.

CASA DE BAGAJE

(Il deposito bagagli)

N-acceptă casa de bagaje
nici o infringere amice
în viață suntem personaje
în viață suntem și popice

destinul are două bile
cu bila albă ne dărimă
iar cu mișcări și mai subtile
cu bila neagră ne fărimă

dar noi avem un mic resort
o melodie mai aparte
și cu destinul facem sport
un sport pe viață și pe moarte

unii avem bagaje multe
iar alții le cărăm zimbind
destinul poate să insulte
numai popicele de rind

n-acceptă casa de bagaje
nici o infringere amice
în viață suntem personaje
popicele fiind popice

ÎNVINGĂTORUL

(Il vincitore)

mă uit la calendar și-ncep să tac
aș vrea să inventez din rac un rac
și să-i ordon s-aducă înapoi
cea mai frumoasă viață pentru noi

ce rac tilhar învinge-ntotdeauna
amestecă iubirea cu minciuna
și foarfecă ce-avem noi mai de preț
un simplu rac un anonim dispreț

ce ne aruncă-o pleavă de secunde
de temeneli și compromisuri blinde
fără să știm că racul singularul
și-a însușit și timpul și hotarul

dintre învinși și cel învingător
un orologiu-nchis într-un izvor
într-o fintină-a racilor sonoră
să mai trăim o clipă ne imploră

PIAȚA POPORULUI

(La piazza del popolo)

Te rog să vii mereu la ora șase
eu n-am să vin aștept sa se ingroașe
luna pe cer și cred din omenie
iți voi trimite-n gînd o melodie

să nu te miști din loc ca să auzi
tot ce gindesc contemporanii uzi
văzind că singură surizi rebelă
în fulgarin albastru sub umbrelă

să nu le spui că te-am vrăjit să vii
cu sîngele acestei poezii
să nu le spui această ghicitoare
de dragoste cinstită-ntre popoare

O SCRISOARE PENTRU MINE

(Una lettera per me)

In mine nu mai sosește nimeni
doar citeva scrisori mă țin în viață
Care de care valuri mă cuprind
și mă lovesc pînă se face ceață

Și-ar fi putut veni o flotă albă
ca o mireasă-n stîncă isprăvind
M-aș fi mirat cu pești astîmpărați
cită maree poate fi un gînd

O nuntă-ar fi-nceput Și un mister :
mai multe mori de ori ar fi țipat
Dar în purtarea valurilor este
ceva sărat Ceva foarte sărat

NOAPTEA

(La notte)

De zi noaptea îmi e dor
numai de Virful cu Dor
c-un picior în avion
cu-altu-n trenul de Lyon

vin sau plec mai sunt acasă
pentru-o singură mireasă
e tirziu mă doare timpul
vreau să văd și eu Olympul

vreau și eu să mă căruț
pe-acest continent drăguț
plin de ziduri și confort
suportabil să suport

amintirea unor răni
sincrezia unor vămi
cpogeul unor munți
lebedele unor nunți

Marea Neagră și nisipul
chipul drag a toate chipul
chipurile unor vii
vii iubito sau nu vii

au sunat de multe ori
dintr-un corn un vinător
cînd e zi da sărbătoare
că am treabă la hotare

Răpirea

gheorghe schwartz

Adevărul adevărat este că cel care mi-a rămas un mentor indispensabil intru inițierea în înțelegerea subtilităților colecționării operelor de artă a fost profesorul Fanda opol. El mi-a dovedit prin experiențe incredibile că nu se găsește pod prea prăpădit și magazie prea dărăpănată pentru a nu exista posibilitatea ca de sub un nor de praf să se ivească un obiect de valoare, un tablou vechi sau o ramă scumpă. „Desigur, obișnuia el să spună, trebuie să ai priceperea de a vedea sub stratul de mucegai, pentru că ceea ce descoperi în asemenea locuri nu va semăna niciodată cu marfa grijuliu expusă într-o vitrină de magazin și nu se ascunde în nici o debara semipărăsită vreun vînzător îndatoritor care să-ți arate cu degetul obiectul căutat, aflat în fața ta, dar cu totul nebănuit." Asta-i adevărat. Profesorul Fandaropol obișnuia să facă experiențe de instruire cu mine și, deși am cotrobăit împreună de numeroase ori prin tot felul de locuri puțin salubre în căutarea unor ipotetice comori, cele cîteva trofee cu care ne-am întors din aceste expediții au fost de fiecare dată ființate de ochii săi atît de miopi și totuși atît de uimitor de pătrunzători cînd era vorba de vechituri, încît am ajuns să cred cu cea mai mare seriozitate că posedă un fel de radar care suplinea cu succes slăbiciunea vederii sale celei de toate zilele. Citeodată, din exces pedagogic, dar și dintr-o plăcere pe care nu și-o putea înfrina, mă invirtea minute în șir în jurul boarfelor dintr-o pivniță mizerabilă în care misteriosul său radar simțise minereul de preț ascuns sub un strat gros de steril. Eu nu vedeam decît praf și, deși experienta și manifestările sale mă făceau de acum să sesizez că e cazul să-mi scot cît mai atent antenele la pîndă, oricît mă străduiam, nu observam nimic demn de luat în seamă. Și apoi el, luînd în mînă cîteva bucăți informe de lemn, recompunea un scaun stil care apoi, restaurat, avea să reprezinte o piesă clasică, una dintre cele mai frumoase pe care le-am văzut vreodată.

Totul a pornit de la una dintre „expedițiile" la care am participat alături de el într-un pod al unei case în care bănuia că „ar trebui" să se afle cine știe ce. Undeva într-un biet orășel murise văduva unui cunoscut avocat celebru între cele două războaie mondiale și prietenul meu obținuse autorizația descendenților dispărutei de a scotoci printre resturile informe părăsite în anexele unui apartament, în care familia juristului trăise timp de mai multe generații. Cei doi fii ai răposatei, nici ei oameni prea tineri, așezați cu rosturile lor unul în Dobrogea, celălalt la Timișoara, stătură cîteva zile pentru a lichida această gospodărie care se acumulase în timp în straturi suprapuse, asemenea unei civilizații rămase pe loc în ciuda tuturor vicisitudinilor vremurilor. Așa că „terenul fusese săpat" cu grijă de cei doi fii și rugămintea profesorului fusese acceptată formal, pentru că de găsit, de data aceasta într-adevăr nu mai era mult de găsit.

Și totuși, vesnicul rucsac arhaic, de o culoare nedefinită, cu care se înarmase Fandaropol și de data asta se umpluse ca de obicei : un vas — ca prin minune întreg — folosit pe vremuri pentru aranjatul mustății, o jumătate de carte în care se mai găseau cîteva hărți vechi ale boltii cerești, cîteva instrumente medicale din secolul trecut, un jurnal intim

Desene de Sabin Ștefănuță

care desigur că fusese scris cu multe decenii în urmă, mai mult ziare galbene de vreme, cîteva file dintr-un fost album cu fotografii de familie și nu mai știu ce alte boarfe. Dar, deși pe figura profesorului nu se putea citi nici o urmă de decepție, dimpotrivă, debitul său verbal fiind la fel de abundent ca de fiecare dată, simțeam că și el speranse la mai mult.

În așteptarea trenului de întoarcere, ședeam pe niște taburete în bucătăria acum aproape pustie, singurul loc din apartament în care nu pătrunseseră încă zidarii și zugravii și stăteam de vorbă cu noii locatari.

Bucătăria veche trebuia într-adevăr pusă la punct, ca dealtfel întreg imobilul, instalațiile sanitare trădau fisuri lăsînd pete în mai multe locuri, chiuveta era atît de arhaică încît eram uimit cum de nu cere Fandaropol permisiunea de a o demonta și de a o băga în rucsacul său fără fund, geamurile erau crăpate și dușumeaua denivelată. Sub o fereastră singera vopsit în miniu de plumb un calorifer proaspăt instalat. Singurul obiect uitat pe un perete era o pînză fixată deasupra chiuvetei, o tesătură pe care nu era scris „Nevasta frumoasă face mîncarea gustoasă", dar care părea că provine din aceeași familie de poluanți estetici. De aceea o și priveam fără să o văd și cu atît mai mirat am fost cînd profesorul s-a oprit din explicațiile sale asupra modului de compartimentare a caselor de la sfîrșitul secolului trecut pentru a se ridica în picioare și a privi cu atenție ciroa aceea murdară de pe perete.

De obicei aceste desene sînt foarte simolu confectionate, din cîteva înțepături de ac. Contururile figurilor și decorul nu sînt mai complicate decît scrisul însuși, și, după cum susnea profesorul, puteau fi realizate de orice gospodină care era în stare să prindă un nasture pe o cămașă, avînd darul aceste zdrențe (sau cele confecționate mai recent în serie) să afișeze în locul în care stăteau cel mai mult femeile, mostre ale gustului lor, într-o vreme în care nu era încă posibil să-ți procuri hîrtii imprimate cu desene de același nivel artistic. (Și cît de delicioase erau acele prime poster-uri, ne încredința Fandaropol, mai ales calendarele, dar și scenele bucolice sau de protecție divină care se găseau în bucătării citeodată încă de la începutul secolului nostru.)

Observînd atenția deosebită pe care i-o arăta pînzei murdare de pe perete, n-am putut să remarc decît că era probabil foarte veche, că era mai îngrijit cusută decît celelalte producții de acest soi și că materialul folosit părea de mai bună calitate.

— Și ce mai vezi ? mă zorea profesorul.

— De obicei, am spus, figurile acestor producții au contururile goale. Aici există o cusătură completă, am spus simțindu-mă ca la examen și, deși Fandaropol mă îmboldea în continuare cu întrebările, n-am fost capabil să mai adaug nimic. Cu toate că aveam toate semnele că profesorul era antrenat în jocul pe care-l făcea ori de cîte ori ne aflam în jurul unui obiect de valoare ascuns sub colb, am tăcut, lăsîndu-l să-și savureze plăcerea. Așteptăm în liniște, știind că în curînd prietenul meu va scoate la iveală ceea ce noi nu sesizam încă și cu mișcări de prestidigitator va face ca cenușiul să devină strălucitor și banalul remarcabil. Dar cum de data asta nu aveam în față un morman de boarfe ci doar acea unică jalnică cusătură, nu-mi dădeam seama din ce „materie primă" își va extrage trofeele pe care ni le va arăta.

— „Fiat ius... iusti..., Fiat iustitia...., at...." silabisea nou chirias al apartamentului.

— Nu „at", „aperat", îl ajută Fandaropol, acolo unde e gaura a fost „pere", deci „apereat" !

— „Fiat iustitia, pereat mundus" termină de citit gazda.

Profesorul ne măsură pe rînd cu un fel de privire șiret triumfătoare, privire pe care i-o cunoșteam atît de bine. Nici măcar țincii de grădiniță care s-au adunat și ei pe lîngă noi, nici măcar ei n-au fost scutiți de această privire. Dar bineînțeles că după aceasta nu s-au simțit nici copiii și nici noi, adulții, mai pregătiți de a-l urma pe Fandoropol în demonstrația sa.

— Ce-i asta „Fiat iustitia... at...".

— „Fiat iustitia, pereat mundus" îl mai ajută o dată prietenul meu. Asta-i o poveste veche. Cuvintele și-au schimbat de mult sensul. Pe vremuri, un pretor a condamnat pe cineva la moarte, dar înainte de execuție și-a făcut apariția prezumtiva victimă pentru a cărei asasinare a fost trimis la moarte osînditul. Centuronul a suspendat pedeapsa, lucru pentru care pretorul i-ar fi condamnat la moarte, spune legenda, atît pe osîndit, pentru că exista deja o sentință capitală împotriva sa, cît și pe centuron pentru că n-a pus-o în aplicare, cît și pe prezumtiva victimă pentru că din cauza ei au trebuit să moară doi oameni. Și atunci ar fi pronunțat pretorul cuvintele astea : „Să se facă dreptate, chiar dacă ar fi să piară lumea !".

— Aha ! făcură gazdele noastre, crezînd epuizat subiectul și întorcînd spatele pînzei de deasupra chiuvetei.

— Dar, v-am spus, asta nu mai are acum importanță. Nu vă intrigă ce caută cuvintele acelea în bucătăria dumneavoastră ?

M-am sculat de la locul meu și am examinat mai de aproape cusătura.

— De obicei, am sous, lucrurile astea-s cusute pe niște bucăți de pînză simplă. Aici, parcă... aici parcă avem etamină..

— Așa, așa, mă încuraja Fandaropol.

Dar n-am mai găsit nimic deosebit de adăugat.

— A, da ! Nu prea se pun în bucătărie asemenea cusături. Aici își au mai degrabă locul desene înfățișînd o femeie în fața unui cuptor sau servindu-și bărbatul la masă sau... sau tăvi încărcate cu bunătăți, mai ales fructe, naturi moarte cu rișnițe de cafea, pahare... M-am întrerupt. Nu știam ce să mai spun.

— Zii mai departe ! Ești pe drumul cel bun ! Și cum eu continuam să tac, reluă el explicațiile : Prietenul meu a observat foarte corect amănuntele care m-au frapat de la început și pe mine. Materialul mai complex din care a fost confecționată și modul în care a fost realizată cusătura, pe de o parte, și locul cu totul nepotrivit în care a fost surghiunită, pe de alta sînt elemente care prin însumare încep să ducă la concluzia că o cauză temeinică și intenționată a fost la originea acestor întîmplări. Să ne mai uităm o clipă la subiect : avem aici o clasică „Răpire a sabinelor", după cum i se spune în popor acestei teme sau și „Răpirea din Serai". Păi, e clar că nu-i nici una și nici cealaltă. Sabinele au fost fiicele unui popor vecin Romei lui Romulus, iar despre un serai aici ce să mai vorbim ? Confuzia asta a intrat în vorbirea curentă a celor ce-și împodobesc locuințele cu asemenea producții. Dar decît cadine sau sabine, cele două personaje feminine de pe acest desen sînt îmbrăcate mult mai degrabă exact ca doamnele de la sfîrșitul secolului trecut. Dacă sînteți puțin mai atenți veți vedea că autoarea lucrării...

— De unde știți că nu e un autor ?

— O să ajungem și acolo ! Autcarea lucrării, ziceam, n-a uitat să împodobească aceste costume și cu niște detalii, care, vă rog să mă credeți, nici ele nu sînt întîmplătoare nici pe ansamblu și nici pe amănunt. Dar să nu anticipăm ! Am observat în clipa aceea că gazdele noastre priveau cu groază la Fandaropol pentru că au înțeles că îi așteaptă un nou discurs al acestuia și, cum ele nu aveau antrenamentul necesar pentru a-l suporta pe prietenul meu atîta vreme, simțeau că au aflat și așa prea destul. Trebuie să recunosc, continuă profesorul implacabil, că amicul meu a sesizat de la început foarte bine elementele esențiale care m-au făcut și pe mine să-i dau atenția cuvenită acestei producții.

Am înțeles pentru prima oară că Fandaropol nu era un simplu nesimțit în modul cum îi teroriza pe toți cei din jur cu elocventa sa : măgulindu-mă pe mine, căuta un aliat pentru a-și obliga auditoriul să-l suporte, fapt care dovedea că cel puțin era pe undeva conștient că duce o permanentă luptă cu ascultătorii săi.

Tot vorbind, scotoci prin rucsac și scoase la iveală cele cîteva file din albumul străvechi.

— Iată, spuse, arătîndu-ne o poză care reprezenta o doamnă cu o pieptănătură înaltă, prinsă într-un piaptăn ciudat, priviți-o pe dînsa și priviți acest desen diletant de pe perete.

Da, piaptănul era prezent și aici și acolo, dar ce dovedea asta ?

— Se poate foarte bine ca piaptănul să fi făcut parte din moda vremii, am spus.

— Eu îți dau zece mii de lei dacă îmi mai

găsești pe vreo stampă sau în vreo descriere sau oriunde altundeva un asemenea obiect sau măcar atestarea unui asemenea obiect ! Fandaropol tăcu și ne privi triumfător.

— Bine. Și mai departe ?

— Mai departe e simplu, zise el, odată ce am stabilit cu precizie că această țesătură este un cîrpu și că protagonista face parte dintre membrii familiei. Avem noroc și cu jurnalul intîm găsit. Din cîte l-am răsfoit, mi-am dat seama să autorul lui nu obosea să noteze prețul fiecărui aliment pe care l-a cumpărat pentru prînz, starea vremii și ora la care a venit lăptăreasa. De obicei asemenea caiete nu ne oferă nimic interesant în afară de cursul pieții la vremea alcătuirii lor, dar reținem probabil că vom găsi acolo și ori cît de elliptice ar fi ele, sînt convins că drept confirmări ale supozițiilor noastre tot ne vor sluji într-o oarecare măsură. Și acum să revenim la desenul de pe perete : două femei, două doamne care șed pe niște scaune stil Empire sînt atacate de trei mauri care, neîndoielnic, vor să le răpească. De ce cred eu că avem de a face cu mauri ? Pentru că întotdeauna așa au fost numiți acești agresori, chit că nici după port și nici după alte semne n-au nimic de-a face cu respectiva populație. Bineînțeles, la fel de bine le-am putea spune și indieni sau sălbatici. Totul nu este decît o convenție, o prejudecată. Bun ! Acum : de unde știu eu că cei trei indivizi vor să le fure pe cele două cucoane ? Păi, uitați-vă ce poziție au în desen, uitați-vă cum trag de femei și cît sînt de înarmați pentru această ispravă eroică ! În nici un caz nu s-ar spune că ar fi venit să le invite la dans, deși... Fandaropol începea să se încălzească și, ca de obicei în asemenea ocazii, începea să se certe cu auditoriul, cu toate că nimeni nu-l contrazicea

Ochi de urs este un eveniment cinematografic, un moment important al filmului românesc la care probabil, de aici înainte ne vom întoarce întotdeauna cînd vom avea nevoie de certitudini.

Nicolae Mateescu

teatru

t

La Național

Roata vremii s-a învîrtit și-nainte și-napoi, arătîndu-ne și ce a fost și ce ar putea să fie. Scena și sala au fost invadate simultan de fantoșele pestrițe ale unei lumi în disoluție, în prag de ev nou, revoluționar și de manechinele poleite ale unei utopice societăți viitoare golită de sensuri și conținut alunecînd pe panta unui tehnicism steril ; de o parte aristocrați decrepiți convertiți în vînzători ambulanți, mic-burghezi în curs de democratizare, muncitori deșculți și naivi, pompieri, nuntași, lăutari alături de reporteri ahtiați de senzație, oameni de știință animați de meschine deziderate, vizitatori și îngrijitori de grădină zoologică, proaspeți centenari și fragezi, coruptibili sanitari... Studiind cu atenție epoca și opera, Horea Popescu a fantazat în spiritul autorului hiperbolizînd și vizualizînd în ritm alert, funcțional, „constructivist". Pentru că TEATRUL NU E O OGLINDĂ CARE REFLECTĂ, CI O LUPĂ. Orchestrînd în amănunt monumentala construcție, regizorul i-a dat proporții de alegorie fantastică în care invectiva directă să zguduie și să intereseze, să franeze și să dinamizeze. Pentru că prin **Ploșnița**, Maiakovski nu s-a mărginit să ne facă să ne despărțim de trecut rizind, nici să ne lase fascinați fără discernămînt de un viitor iluzoriu, ci a urmărit să transmită prezentului de totodeauna o provocare, un avertisment, un apel la o permanentă vigilență. Grandioasa bufonadă — povestea unui persona] derizoriu — tratată la modul eroic, epopeic, e transformată în pretext revuistic pentru ca să se obțină o acerbă comedie, o satiră incisivă în care nu e vorba doar de un filistinism contemporan, ci de un dogmatism — d'eocamdată — prolific. Prezentul este judecat din înălțimea viitorului, iar viitorul este privit cu intransigența prezentului. Citeva interludii au impus detașarea necesară pentru urmărirea ridicolului, a grotescului supradimensionat.

Bună parte din trupa Naționalului bucureștean s-a pasionat de munca minuțioasă la această spectaculoasă montare, cu toții însuflețiți parcă de speranța poetului care preconiza pentru teatrul viitorului ARTA DESCĂTUȘATĂ A ACTORULUI. Lui Dem Rădulescu i-a revenit sarcina să-l întruchipeze pe acel Prisipkin metamorfozat peste noapte în Pierre Scripkin, subjugat prea de timpuriu de gustul parvenirii. Personajul se lasă descoperit în toată complexitatea : înfatuarea stupidă îi dictează gesturile largi, obtuzitatea i se citește în privire, buimăceala nu-l tulbură decît arareori, e detestabil în trivialitate și simpatic în confuzie. Gheorghe Dinică ca Oleg Baian, „un lingușitor iscusit", umple scena cu pasul său de tango onctuos, servil și totuși demn, îndatoritor dar obligînd, malițios și profitor, licheaua prin excelență. Coca Andronescu surprinde alternînd două compoziții, de involtă fetișcană și blazată bătrînică. Gheorghe Cozorici irumpe neașteptat și-și susține perorația pe nerăsuflate. Draga Olteanu-Matei avansează pe nesimțite pînă la masa festinului unde copleșește ca impozantă eroină — placida mireasă în văluri purpurii. Cristina Bugeanu debordează în manichiureza-coafeză Renaissance sufocată de suficiența unei condiții precare ce se cere iute consolidată cu un roșu carnet de sindicat. Tamara Crețulescu, Olga-Delia Mateescu, Magdalena Cernat, Viviana Alivizache, Ovidiu Moldovan, Emil Mureșan, Gabriel Oseciuc, Eugen Cristea formează grupul de animatori — prezentatori, reporteri, vînzători de ziare și imblînzitori de fiare — un grup omogen plin de grație, vervă și aplomb. Decorul — imaginat de regizor împreună cu Virgil Luscov, costumele Doinei Levința — cînd pitorești, cînd epatant extravagante, coregrafia adecvată a lui Ștefan Thury și ilustrația muzicală inspirată a Ilenei Popovici dau strălucire acestei „comedii feerice".

Irina Coroiu

film

f

Ochi de urs

Stere Gulea se află la al treilea film al său — de data aceasta cu un scenariu propriu, după o povestire de Sadoveanu ; **Ochi de urs** este, între filmele regizorului, cel mai complet, cel mai personal, concentrînd și aprofundînd teme și mijloace care în **Iarba verde de acasă** și **Castelul din Carpați** erau enunțate în datele lor generale ; totodată, filmul reușește să dea o imagine convingătoare despre ceea ce este literatura lui Sadoveanu, prima ecranizare după o operă a lui Sadoveanu care trece dincolo de nivelul factologic, interpretînd și punînd în valoare atmosfera și temelurile umanist-filozofice de la care pornește. Reușita se datorește în primul rînd calităților de scenarist pe care le are Stere Gulea — capabil să pună în cea mai bună lumină regizorul — încă un argument în favoarea filmului de autor; filmele pe care le-au făcut după scenarii proprii Andrei Blaier, Mircea Daneliuc, Dan Pița, Alex. Tatos, Timotei Ursu, au fost și cele mai bune ale lor, sau măcar le definesc cel mai bine personalitatea ; adăugînd exemplul Malvinei Urșianu, ajungem la concluzia că **filmul de autor** ne dă în sfîrșit posibilitatea să vorbim în cinematografia noastră nu numai de filme, ci de opere.

Stere Gulea are o reală vocație de scenarist — un talent pe măsura aceluia de regizor —, dovedite în primul rînd de acuratețea cu care desprinde din universul sadovenian sensurile generice pe care acesta se construiește ; confruntarea între om și natură, între logica vieții și forțele obscure ale stihiei ascunde, sub aparența faptului divers, patimi absolute, mortale ; orbit de dragoste, Cuil, eroul filmului, refuză să accepte moartea ca făcînd parte dintre cele omenești : este o dramă capitală pentru un om care trăiește în mijlocul naturii, legat prin toată ființa lui de universul înconjurător, să simtă că natura se ridică împotriva lui, cu vrăjmășie, sîntem departe de civilizație, într-o lume plină de eresuri și mister, dar temelurile vieții rămîn lupta și împăcarea cu natura, cu legile firii. Un sărut poate îndepărta o haită de lupi — unul din cele mai frumoase omagii pe care un film le poate aduce dragostei.

Ochi de urs nu este un film „frumos", seducător ; organizarea dramatică îl face crispat, dur, iar concretețea reconstituirii îl apropie de pragul durerii fizice ; forța de sugestie a imaginii, a sunetului, a muzicii lui Lucian Metianu creează o tensiune care nu are nimic de-a face cu agrementul, impresionantă în primul rînd în ordine morală. Sînt trăsături caracteristice filmelor lui Stere Gulea — desăvîrșite aici, într-o creație de maturitate, definitorie.

Se adaugă acestor calități o știință a distribuției care, ca și în filmele anterioare impune mari creații actoricești. Este vorba în primul rînd de eroul filmului jucat de Dragoș Pîslaru într-o compoziție care îl lansează de acum între cei mai buni actori de film pe care îi avem ; este vorba apoi de Sofia Vicoveanca care creează un personaj din familia marilor eroine sadoveniene. Pe tărîa, pe vigoarea acestor două personaje se sprijină întreg edificiul filmului, această minunată pledoarie pentru încrederea în puterea de regenerare a sufletului omenesc. Amintesc apoi pe Daniela Vlădescu, Iosif Stoian, Valentin Uritescu pe care întinderea mai mică a rolurilor nu-i împiedică să impună personajele pe care le joacă ; chiar aparițiile trecătoare în film — ca acelea ale pustnicului, ale „lotrului" Pintilie, ale țiganilor din șatra au pregnanța efigiei dovedind (dacă mai era nevoie de-o asemenea dovadă !) că Stere Gulea nu a lăsat nimic din filmul său la voia întîmplării.

Nicolae Mateescu

fecioarelor

cituși de puțin. Dacă am identificat-o pe una dintre cucoane, s-o căutăm și pe cealaltă ! Se uită lung la pinza de pe perete, apoi începu să frunzărească cele cîteva file de album Nu-i ! Era și prea simplu dacă am fi avut-o aici ! Cu toate că probabil că se află de față... Gazdele noastre îl urmăreau cu un zîmbet strîmb, nestiind dacă glumește sau dacă vorbește serios. Dar pe unul dintre domnii „mauri" tot l-am descoperit, continuă Fandaropol triumfător. Ați mai văzut vreodată vreun sălbatic cu cioc și monoclu ? Ar fi prea puțin, îmi veți spune, pentru a-l putea identifica în acest bravo cetățean, și ne arătă un tip bătos și fără virstă care poza de pe o filă pe jumătate distrusă. De unde putem trage concluzia că cei doi gentlemen sînt unul și același ? Ei ? Aud ?

— Ce urît e nenea ! exclamă unul dintre copiii care urmăreau acum și ei în liniște elucubrațiile profesorului.

— Care ? Ăsta sau ăla de pe perete ? Însă copilul nu părea dispus să continue să contribuie la demonstrație. Dar, oameni buni, observați vă rog... nu observați că cel de pe album are acest neg oribil sub ochiul sting ? Desigur că și dînsul — și ni-l arată pe cel de pe perete — desigur că și dînsul a avut acest semn, dar aluzia ar fi fost prea incriminantă și negul a fost acoperit.

— De unde știi ?

— Dar uită-te cu atenție la cusătură !

M-am apropiat și am examinat-o. Materialul era atît de vechi și atît de stricat, încît era imposibil să-l aprob sau să-l contrazic pe prietenul meu.

— Uite ce e ! E clar că dacă negul a fost îndepărtat, atunci acest lucru s-a întîmplat pentru că autoarea desenului a fost obligată de cineva s-o facă. Acest cineva putea foarte bine să fie întreg clanul revoltat că această cusătură ar încerca să spele rufele murdare ale familiei în văzul lumii. Și dacă ești obligat de cineva să ascunzi un lucru, atunci faci rectificarea cerută cu cît mai puțină atenție sau, mai bine zis, cît mai ostentativ. Fandaropol desprinse pinza de pe perete : într-adevăr, pe spate, nodurile adăugate ulterior erau cît se poate de vizibile. Desfăcîndu-le cu îndeminare, pe partea cu desenul, sub ochiul „maurului cu cioc și monoclu" apăru ceva ce semăna extrem de mult cu un neg. Gazdele noastre au scos exclamații de uimire. Eu eram prea sigur că profesorul nu se înșală pentru a fi surprins. Bun, continuă Fandaropol, acum că am scos acest „oansament", am mai avansat cu un pas. Cel puțin știm că avem în față o alegorie cu personaje reale. O ceartă de familie ? Răbufnirea unei ființe jignite ? O simplă mică răutate ? Să mai examinăm o dată lucrarea. Avem deci carevasăzică trei mauri care vor să fure două doamne. Sau... Dacă ne uităm bine la cele două personaje feminine, vedem clar că una pare destul de nenorocită că va fi răpită, în timp ce cealaltă pare că rîde și că... și că le vine chiar în ajutor acestor agresori, care te întrebi în cazul ei dacă mai pot fi numiți agresori...

— Dar de ce vor să fure trei bărbați două doamne ?

— Întrebarea este firească, dar nu cred că răspunsul are prea multă insemnătate. Există niște reguli în desenele de acest soi, reguli care îi scutesc pe cei care le fac să depună eforturi suplimentare de imaginație. Aș putea spune chiar că avem în domeniul acesta niște „stasuri", atît de mult seamănă compozițiile între ele, diferențele fiind de obicei de domeniul calității, deși lipsa de gust este aproape indispensabilă. Nu, nu cred că are vreo importanță de ce sînt trei „mauri" și doar două „fecioare". Dar sare în ochi faptul că doi dintre bărbați sînt cusuți cu o totală lipsă de interes, aproape schematic. Nu cred că greșesc cînd afirm că ei reprezintă „umplutura".

— Atunci n-ar fi exclus ca și cea de a doua femeie, cea pe care zadarnic ai căutat-o pe cele cîteva file de album, să fie tot o „umplutură" și să te fi obosit zadarnic atunci cînd ai sperat să-i găsești corespondențe fotografice.

— Nu, personajele feminine sînt făcute ambele cu mare grijă, asta se vede imediat, și în afară de asta, ceea ce spui nu este plauzibil pentru că respectiva doamnă este autoarea acestei pînze...

— De unde știi ?

— Ajungem imediat și acolo. Dar să revin la o întrebare anterioară : „De ce să fure trei bărbați doar două femei ?" Pentru că n-au găsit mai multe, ar fi răspunsul cel mai la îndemînă. Dar adevărul este că cei trei bărbați nu se ocupă, de fapt, decît de una dintre femei. Se ocupă și n-o răpesc, pentru că, așa cum am mai stabilit, doamna abia așteaptă să fie „răpită". În timpul acesta cealaltă se opune într-adevăr, se opune chiar vehement, aș zice, doar că pe ea nici nu-și manifestă intenția s-o fure cineva... Și acum, după ce știm atîtea, cred că a sosit timpul să stabilim adevăratele relații între personaje. Avem deci trei eroi reali și doi figuranți. Dintre cei trei eroi reali unul dorește să răpească o doamnă (și se află pentru aceasta în tovărășia a doi ortaci de-ai săi sau se include el însuși în grupul arhetipal al cuceritorilor avînd în vedere toate nuanțele acestui cuvînt). Mai avem apoi un personaj care acceptă din tot sufletul acest joc și unul care nu-l acceptă.

— Și care pretinzi tu că ar fi autorul țesăturii.

— Da. Acum să luăm din nou albumul !

— Sau ce-a mai rămas din el...

— A mai rămas destul ! Priviți acest desen vechi de o sută de ani ! Cine este domnul ? Evident, personajul nostru. Dacă l-am recunoscut pe această fotografie, unde este singur, trebuie să fim de acord și cu cel pe care l-am găsit pe poza pe care se află împreună cu o femeie.

— Și care sigur nu este cea cu piaptănul spaniol.

— Evident și asta ! Mai priviți și la această poză pe care zărim cele două personaje din nou împreună.

— Soția domnului cu negul sub ochi, exclamă gazda noastră.

— Soția ?! De unde știți ? făcu profesorul. De ce nu sora ? Să încercăm să desprindem pozele ! Operație dificilă, dar el se pricepea. Pe spatele unei fotografii nu se mai putea citi decît o dată. Cealaltă provenea dintr-un atelier fotografic care imprimase pe verso datele firmei. Mai exista o imagine în care apărea prezumtiva soție sau soră alături de o altă femeie. Aici am avut mai mult noroc : pe verso scria : „La Karlsbad cu Anni". Care dintre cele două femei a fost Anni ? Și dacă aflam acest lucru, ce cîștigam ? Un lucru era clar : albumul nu-i aparținuse numitei Anni, ci celeilalte femei, care păstrase printre amintirile ei o poză de pe vremea în care a fost cu Anni la băi. Deci cealaltă femeie era proprietara albumului, deci de pe urma ei rămăseseră aceste poze în pod, deci ea a fost stăpîna casei.

— Și dacă cineva din afara casei a adus albumul aici ?

— Cine ? Cine se desparte de fotografiile de familie, pe care și le-a adunat grijuliu, pentru a le face altcuiva cadou ? Și ce fel de cadou o mai fi și ăsta ? Decît dacă, să presupunem, ar fi vorba despre o mătușă bătrînă care a rămas singură și care, moștenită fiind de nepoți, a lăsat în urma ei acest album. Iar nepoții, nemaiavînd ce face cu el, l-au aruncat în pod. Nu, prietena acestei Anni este și cea care a cusut și a pus pe perete țesătura, fiind deci la un moment dat și doamna casei. Dealtfel, bătrîna de pe această fotografie — și Fandaropol ne mai indică o poză — pare să fie tot cunoștința noastră, dar în postură de bunică...

— Și unde-s nepoții ?

— Exact, bunică fără nepoți.

Am luat toate pozele la rînd și am căutat cele trei personaje pe care le cunoșteam. „Maurul cu negul sub ochi" mai apărea o dată într-o fotografie, de tinerețe, doamna cu piaptănul spaniol doar în imaginea de pe care am recunoscut-o, în vreme ce stăpîna casei mai putea fi văzută încă o dată într-un grup.

— E clar, am admis, albumul aparține acestei femei, imaginea ei apare cel mai des. Să admitem deci că îți accept raționamentul și că ea a fost și stăpîna casei. Mai departe ?

— Mai departe e că ea nu mai apare niciunde cu individul cu negul, fratele sau soțul ei, dar după poziția din pozele comune mult mai degrabă soț. Aș zice că nu mai apare de cînd spaniola noastră se grăbește să fie răpită de... el. De lîngă cealaltă femeie care se opune din răsputeri la acest act. Ei, și acum am ajuns la ultima șaradă : dacă tot a cusut această alegorie, atunci de ce a surghiunit-o în bucătărie, la vederea slugilor ? După ce vom răspunde și la această ultimă întrebare, istoria de pe pînză ne va fi cu totul la îndemînă.

— După cîte înțeleg, tu propui următorul scenariu : în viața unui cuplu apare o altă femeie, soția se împotrivește acestei legături, dar cealaltă femeie este totuși cucerită de soț, după care dispare împreună cu el. Mai putem adăuga și amănuntul că în accepțiunea soției înșelate, cealaltă nu a fost cucerită numai de bărbatul ei, ci și de alți amatori la nurii rivalei, femeia cu piaptănul spaniol fiind deci socotită de autoarea compoziției drept o stricată notorie.

— După cum le judecă cele mai multe soții pe rivalele lor. Da, acesta trebuie să fi fost rolul celorlalți bărbați schițați doar. Dar întîmplarea nu era dintre cele cu care să se afișeze o doamnă, fie ea și dintre cele părăsite. Și atunci, dacă ținem seama și de faptul că a trebuit să-i acopere negul soțului, este probabil că binevoitorii familiei, toate rudele care bîntuie în asemenea cazuri asemenea unor pieze rele, au obligat-o să mascheze identitatea oii negre a turmei lor. Totuși, protagonista noastră trebuie să fi fost o fire tare, dacă n-a distrus poza rivalei, ci a păstrat-o mai departe în albumul familiei care — vă asigur — pe vremea în care trăia ea nu a fost încă aruncat să mucegăiască în pod, pradă șobolanilor. Nu spun, nu-i exclus că dacă am mai fi găsit și restul albumului, să fi dat și peste vreo poză zgîriată a doamnei cu piaptănul spaniol, dar nici prea probabil n-ar fi, pentru că o femeie în stare să păstreze în album pe cea care i-a stricat familia și care e capabilă să înfățișeze scena pentru a o avea tot timpul sub ochi, este o persoană care știe să stringă din dinți și să aștepte clipa prielnică pentru a lovi.

Bărbatul nu i s-a mai întors și nici copii n-au avut, dacă e să credem mai departe albumul.

— Poate că în paginile lipsă...

— Nu. Pozele nu sînt puse în ordine cronologică. Ei, și dacă tot au chinuit-o atît rudele binevoitoare pe gazda noastră pentru a o determina să-și retragă opera din salon, dacă au obligat-o să mascheze identitatea soțului infidel, n-au reușit să meargă pînă acolo încît să poată s-o oprească să afișeze lucrarea incriminată și incriminantă într-un loc în care toate aceste neamuri n-aveau acces, dar unde bîrfa este mai puternică decît oriunde — în împărăția slugilor, la bucătărie. Răzbunare de suflet, dacă doriți, satisfacție ascunsă, umilirea completă a dușmanilor, fără ca aceștia s-o simtă vreodată, răzbunare capabilă numai la ființele introvertite, în stare să pregătească îndelung o vînătoare cu gloanțe oarbe. Dar... Da, cei care aveau acces la ea, luau pinza asta drept una dintre numeroasele cusături de acest gen de pe pereții oricărei bucătării a vremii, cei care ar fi putut eventual s-o descifreze, n-aveau cum s-o vadă, doar autoarea putea să-și savureze în taină răzbunarea ei de suflet.

Bineînțeles că inițial nu a acceptat ușor să-și scoată această pînză din salon, de sub privirile celor care erau în stare să înțeleagă alegoria. De aceea cînd n-au mai încetat s-o cicălească, ea s-a opus și a scris acel „Fiat iustitia, pereat mundus". Asta n-o spune decît cineva hotărît să nu-i mai pese de nici un fel de consecințe.

— Dar a acceptat totuși să mute cusătura în bucătărie, am spus.

— Quod erat demonstrandum. Fandaropol se uită la ceas. Trebuie să ne grăbim, dacă vrem să mai prindem trenul. Își luă rucsacul și ne-am luat rămas bun de la noii locatari ai apartamentului. Aceștia se tot uitau la cusătura aceea banală și murdară, pe care acum o vedeau cu totul altfel. Pînă la urmă, cu părere de rău, dar mărinimoși, i-o oferiră lui Fandaropol. Dar acesta mulțumi și o lăsă acolo. Nu mai prezenta nici un interes pentru ei.

În tren l-am rugat să-mi comunice, după ce va fi citit acel jurnal de zi pe care-l ducea cu el în rucsac printre celelalte „trofee ale recentei expediții" dacă se confirmă teoria cu alegoria pe care tocmai a descifrat-o.

— Păi, clar că se confirmă, spuse el foarte sigur pe sine.

Cînd l-am întîlnit peste mai multe săptămîni, l-am întrebat din nou.

— E un jurnal în care găsești notat tot ce a mîncat autorul său, cîți bănuți au costat lemnele de foc și cîți spițerul. La ce te poți aștepta de la o asemenea lectură ? Mi-a răspuns.

— La nimic, am consimțit, dar am insistat, cerîndu-i să citesc la rîndul meu acel vechi caiet legat în mușama roșie. În timpul lecturii am avut mereu impresia că găsesc printre fleacuri zilnice un destin pe care-l cunoaștem de acum atît de bine. Și, deși jurnalul nu m-a confirmat explicit, cred totuși că n-am greșit.

Adio, Europa !... (XIII)

Urmare din pag. 1

părțea. Apoi m-am repezit cu capul înainte, (vechi truc învățat în cartier), lovindu-l cu toată forța celor șaptezeci de kilograme în plin stomac.

Se dezechilibră făcînd un pas înapoi, încercă să evite servanta, se lovi cu umărul de suportul vazei chinezești care căzu spărgîndu-se în cioburi ciudat de egale.

Lovitura menită să dărîme un bivol îl buimăcise, desigur. Rămase ușor încovoiat, ca boxerii cînd se lasă numărați în ring, ținîndu-se de burtă.

Am făcut un salt culegîndu-mi haina din zbor, îndreptîndu-mă spre ușă.

Apăsai febril pe clanță. Mai apăsai o dată, fără nici un rezultat.

Apoi, văzui un cer de stele explodînd în fața ochilor, simții o durere năpraznică în creștet, apoi nimic...

A doua zi, mă trezii în camera mea, cu senzația că peste noapte fusesem călcat de un tractor cu genile.

. . . . . .

Mă durea tot corpul, în special spatele și brațele, o durere surdă, ca un fel de febră musculară.

Eram întins în pat, dezbrăcat de haina care zăcea aruncată undeva pe podea, veioza așezată pe noptieră era aprinsă și mascată cu fularul pe care-l purtasem la gît.

Cel care mă adusese sus (roșcovanul, desigur), nu s-a străduit să acopere urmele prezenței sale. Probabil că nu i-a fost prea ușor...

Un scaun era răsturnat lîngă piciorul patului, jumătate din perdeaua de catifea zmulsă din inele, atîrnînd ca o aripă de vultur, pantofii, (o sfidare, nu-i așa ?), tronînd aliniați pe birou.

M-am ridicat ușor, sprijinindu-mă de perină, am întins brațul drept apucînd telefonul și l-am tras așezîndu-l în vîrful genunchilor ridicați. Am meditat cîteva clipe înainte de-a forma numărul camerei în care fusesem. Poate era mai bine să aștept, poate era mai bine să uit totul.

În cele din urmă am format numărul. Am așteptat răbdător și curios.

De la celălalt capăt, însă, nu răspundea nimenea...

M-am ridicat cu nesfîrșită grijă, am stins veioza care începuse să miroasă a cîrpă arsă și am ridicat haina pipăindu-i gulerul. În locul în care cu cîteva ore mai înainte era înfiptă salamandra serpuitoare, bijuteria aceea ciudată, țesătura fusese ruptă fără menajamente.

(în numărul viitor, ultimul episod)

P.S. Semnalez iubitorilor de frumos o veritabilă expoziție de pictură deschisă de un veritabil artist plastic, Benone Șuvăilă, la Galeria „Simeza" de pe Bulevardul Magheru. De multă vreme nu mi-a fost dat să-mi desfăt privirea cu atîta culoare vie și transmițătoare de emoții. În același timp, în librării, a apărut un microalbum intitulat „Cîmpia română", tipărit în excelente condiții grafice la Editura Sport-Turism, semnat tot Benone Șuvăilă. Ave !

doina sterescu

Sufletul foșnind ca o cenușă de soare

Sufletul meu mă lasă pală
de gînd, în ora serii, goală ;
foșnind, cenușa lui de soare
nu se îndură să coboare

în stradă, jos, în strîmta stradă,
din odăița lui, cu ladă
de zestre grea, copilăroasă,
făcută scump, să-l limpezească ;

o, nu știu să găsesc un loc,
m-ascunzi de dublul, tristul joc ?

Ziua mi-era atît de lungă
(prunciei doar să mai ajungă)

și fără veste s-a strîmtat
(scurtat e visul împărat) ;

atunci e prea primejdios
să mai cobori, în stradă, jos,
un suflet ce te lasă goală
de gînd, în ora serii, pală...

O, nu știu să găsesc un loc
(m-ascunzi de dublul, tristul joc?)

Ceața de noiembrie

E lacul cu ceață,
o frișcă de vînt
ce straniu revarsă
fuioare-n pămînt.

Iar eu peste ape
din braț ca din vîslă
rotesc viitorul
cu zgomot de pîslă ;

O ceață de viață
persistă de-o viață...

Ce albă e ceața-n
lac negru (ea-i tivul),
iar eu în priveliști
mă simt negativul,

copacii pe maluri,
fuiori albi de ceață
și-n mijlocul apei
eu însămi — o ceață,

eu însămi — o ceață,
o ceață de viață,
durînd de o viață...

Rumori interioare (I)

Dar nesomnul tău... nisip lunar
cu argint fragil gravat, de vise
ce șoptesc, pe cînd întredeschis e
ochiul rațiunii, fără har.

alb, nesomnul, orb altoi de zi
pe un ram de noapte-nmuguriță,
e plodează-n fructe, orice-ar fi,
cînd ursita spusa și-o ezită —

și compune, fascinant, prin semne,
alt, ciudat roman al vieții noastre,
înapoi, înspre cărbuni, din lemne,
drum ce-ascunde-un diamant de astre —.

Știu aceste poezii, mai pure,
care parcă laurii-și culeg
de la sine, fără să se fure
nici unui timpan molatic, bleg...

Strigi în vis — și tomi o cupă-n mare ;
A-NȚELEGE! — A CREA! — Oh, iată
ce toast. De sfinx rigid, ce moare
deîndat ce taina și-o arată...

Rumori interioare (II)

Însomnează-ți iar nesomnul cît mai curg
lumini pe noapte,
fă popas (cît mai ai vise) în fotolii mici,
de șoapte,
dă culori unei petale, zbori în ea cît mai e
vînt!
Cît mai poți vorbi cu tine, mai încrede-te-n
cuvînt...
Încălzește piatra seacă, flori de colț să mai
irumpă,
cît mai vezi, dă din greșeală, prin cărbuni,
de-o piatră scumpă,
diamantul șlefuiește-l pînă-n ochi
îți strălucește,
mai dă-i aerului aripi, apei val, să salte
pește...
Hai, încurcă-te în suflet ca-ntr-o carte cu
miracol
sau confundă o nălucă de invidii c-un oracol
sau iubește o putere fastuoasă, diafană,
ce-se-apleacă la ureche să te-nvețe
ce-i o rană.
Mai privește în oglindă miniosul narcis mut,
mai aruncă-i în spinare uluitul tău trecut,
sau disperă fără vină... sau oprește cete
oarbe,
să le spui că fără ele golul virstei iar te
soarbe,
e, și mai ales azvîrle TIMP, cu zările și evii,
ca atunci, risipitoareo, cînd pășeai, ca toți
elevii,
pe-ntîmplări în somn trăite, din aceeași
nepăsare
a ursitei — prea sfioase, violent de plutitoare!

marius stănilă

Cîntec de miazănoapte

lui Grigore Hagiu

Să vorbim despre acel minut al plecărilor cînd
prietenii capătă brusc mireasmă de moarte
cum doar
călătorilor li se îmbibă în haine mirosul
de tren
cu mult înaintea plecării —

oare ce altceva e gigantica
legănare a vîntului de miazănoapte prin
crengi
decît presimțirea seismelor,

ce altceva dansul bezmetic al acului în
uleiul scăzut al busolei decît
submarina mireasmă a furtunii?

Văd printre sunete ca prin ochean
și ceața parcă mi-e un ochi mai mare.

Roșul septembrie

Mireasmă străveche de mușchi și ciuperci
ca o întoarcere
vară de-a pururi pierdută — un aer
amar coagulînd între voi ca un sînge.

Roșul septembrie. Al măceșilor, al liliacului
iar și iar înflorit. O mină prietenă — semn
de bun rămas printre brume.

Acum
legați-vă strîns de catargul memoriei!

Steaua cu ghiare

Noapte era și m-am oprit lîngă geam
cum te-ai oprit lîngă mare
pe-un țărm legendar de la care de milenii
nu pleacă
de milenii nu vine nici o corabie,

Unde zeii sunt morți sau tăcuți pe vecie,
speriați
de ciudate făpturi planetare — unde nici o
femeie
nu-și așteaptă în zale de lacrimi iubitul,

unde nici un bărbat nu își cheamă
la tainice jocuri de nuntă femeia în orele
faste rodirii, și vîntul

nu strigăt, nu șoaptă în zările patru alungă
ci foșnet
adînc de nisipuri și gol
răsunînd între ape în mișcare. Deschisă

am văzut în eterice goluri flăminde o fantă
lumina umplînd-o cu zgomot
de haos vărsat peste lume. „Aceasta e steaua
— am strigat —
aceasta e steaua cu ghiare !"

Fel de doină

O, mult lăsa-m-aș într-o barcă...

Înmuguriți-ar rîul la picioare
Singurătate, tu, cu dinți și ghiare,

Lanț de aur și cu-un greu de lacăt
Crește-ți-ar la mijloc, întru în-Singurare.

plastică

Personalitatea și relevanța idealistă

Probabil că aprecierea cea mai banală dar totuși cea mai apropiată de adevăr care se poate face despre sculptura lui **Horea Flămîndu***) ar fi aceea că este produsul unui cert profesionalism. Pare desigur absurd să vorbești despre profesionalitate în legătură cu un domeniu ce îl presupune implicit. Dar mai nou, de cîteva decenii, trebuie să distingem între profesioniști și profesioniști. În timp ce unii dintre ei preiau și duc mai departe, în formulări diverse, acele învățăminte ale meșteșugului artistic încă nedevalorizate și potențial capabile să asigure o continuitate cel puțin aparentă între conceptul de artă al generațiilor anterioare și cel al generațiilor prezente, alții și-au făcut o profesie de credință din negarea sistematică. În timp ce pentru primii profesionalism înseamnă legătura unui meșteșug cu o experiență umană formulată vizual, în forme artisticește validate, pentru ceilalți profesionalism înseamnă situarea aproximativă între hotarele meșteșugului a unei modalități de exprimare vizuală izvorîtă dintr-o experiență ce se cere artisticește validată, dar care nu putem fi chiar foarte siguri că va fi validată, iar în unele cazuri putem chiar să fim siguri că nu.

Am avut o vreme impresia că Horea Flămîndu cochetează cu ambele variante ale ideii de profesionalitate. Am acum certitudinea că de fapt, cum se spune cu un termen mai puțin ortodox, doar și-a făcut mina. În expozițiile anterioare, sculptorul s-a prezentat uneori în ipostaze cu caracter net experimental, oarecum în contradicție cu realismul viguros, implantat într-o tradiție solidă de meșteșug, vădit de proiectele sale de monumente și de alte lucrări. Actuala expoziție de la Muzeul de artă ne propune un artist mult mai complex și mult mai coerent cu sine decît lăsau a se bănui anterioarele sale expoziții. Horea Flămîndu de aici este profesionistul în accepțiunea semnificativă și majoră a termenului : el își propune să atribuie posibilități noi expresive materialului, păstrîndu-se permanent în legătură cu o tradiție culturală simțită mai mult ca impuls pentru imaginație decît ca factor determinator pe planul stilului. Reliefurile sale de bronz au ceva din prețiozitatea stemelor renascentiste. Dar compunerea imaginii nu are canon și nici nu se poate depista o tentativă voit alegorică. Simbolismul compozițiilor este, aș spune, de conținut și nu de situație. Este acesta rezultatul atenției acordate psihologizării imaginii, cu mijloace formale preluate dintr-un repertoriu vast. În timp ce energia, majestuozitatea unor personaje consonează cu unele rezolvări ale reliefurilor antice, tragismul imprimat altora rezonează cu dramatice compoziții picturale expresioniste de la începutul secolului.

Dar, între attea influxuri, Horea Flămîndu rămîne mereu stăpîn pe o expresie legată de o anume filosofie a vieții, simplă dar emoționantă. În fond tot acest ciclu de lucrări este o ipostaziere a virstelor omului. Gama impresiilor comunicate este largă. Se trece cu ușurință de la diafan la solemn, de la sumbru la seninătate. Un subtil joc de umbre potențează senzații a căror geneză a fost studiată cu grijă.

Profesionalitatea desăvîrșită vădită de reliefurile în bronz ale lui Horea Flămîndu maschează o cultură plastică remarcabilă și un simț de discernămînt pe potriva acesteia. Dacă mai avem în vedere și relevanța ideatică a imaginilor putem afirma că Horea Flămîndu se confirmă drept unul dintre cei mai interesanți sculptori ai momentului.

Grigore Arbore

(despre Ion Stendl în numărul viitor)

*) **Horea Flămîndu — Ion Stendl**, Sculptură și pictură, Muzeul de artă al R.S.R.

muzică

Proiecția unui stil la scara personalității

Cea dintîi trăsătură a creației lui Tiberiu Olah, cum ne apare în urma primei audiții a lucrării **Armonii IV**, cu Horia Andreescu la pupitrul R.T.V., este diversitatea în consecvență. Rară această verticalitate mișcătoare, această unitate policromă, cum rară este și absoluta sa extindere asupra tuturor unghiurilor posibile de abordare a lucrării — în estetic și în procedural, în limbaj și în metalimbaj. Totodată este Tiberiu Olah un compozitor de amprentă inconfundabilă și totodată fără exclusivisme, sisteme de restricții proclamate sentențios, pe cît, totuși, se vădește a fi atent la unitatea în fapt a opus-ului, chiar din această unitate făcînd parte și o anumită, studiată, ambiguitate, conștientă, riguroasă. Compozitorul este el și contrariul său, în același timp, prin aceasta fiind cu atît mai mult el.

Am propune, pentru ciclul **Armoniilor** conceptul de hetero-spațialitate. El înglobează gîndirea melodică heterofonică, gîndirea ritmică în simultană diversificare și aducere la același numitor, stereofonia, coloristica. Gestualitatea care emerge din dominanta reuniunii acestor direcții simultane se sprijină pe monada culoare-gest (melodică, registrație, desen) — loc, iar super-semnul este impulsul, urmat de reverberația sa ; act și ecou — o linie definitorie a artei lui Tiberiu Olah. Procesul de amortizare, „lucrat" ingenios — aici găsim domeniul de acțiune al deciziei componistice. Și pentru că rezultă o muzică aparent fragmentată, virtuozitatea compozitorului se exercită în a găsi cele mai nebănuite asociații între celulele melodice, a căror imprevizibilitate nu le mînează cîtuși de puțin logica. Generalul și particularul sînt în mod ideal convergente, iar direcția este atît de repede schimbată din deductivă în inductivă și invers, încît, dacă am detalia, am putea experimenta conceptul de raționament circular simultan.

Horia Andreescu, eminentul dirijor a cărui afirmare a devenit un „clișeu" al ultimelor stagiuni (totuși i s-ar putea da mai multe concerte în București, fiindcă nu avem mulți de așa talent și profesionalism), este, mi se pare, dintre tinerii șefi de orchestră, cel ce se acomodează cel mai bine diversității stilistice. În simfonii de largă respirație (Mahler) sau de caligrafie stilistică (Haydn), în piese de popularitate sau în muzică contemporană, Horia Andreescu are o vocație și o rigoare a premeditării concertului care scapă oricărei ierarhizări cu sine însuși fiindcă este mereu la superlativ. Teatralitatea versiunii mult cîntatului **Till Eulenspiegel** se baza pe tehnica dirijorală impecabilă, imaginația luxuriantă aflîndu-și sprijin pe capacitatea de a antrena instrumentiștii în cele mai neașteptate contraste de tempo ori de intensitate. Spontaneitatea cuceritoare a versiunii este o cancană pentru judecata pripită. În realitate, totul e regizat în prealabil, judecat, alese mijloacele, exersate căile transmisiei celei mai exacte. Dincolo de tehnică și inventivitate, mi se pare că muzicalitatea dirijorului s-a vădit exemplar cînd a șters praful de pe chipul romantios al **Valsului trist** de Sibelius și, acolo unde credeam doar gust comun, banalitate, ne-a făcut să descoperim sinceritatea emoției.

În **Concertul nr. 1 de Paganini** — o speranță a violoniticii românești, Gabriel Croitoru. În ultima clasă de liceu, performanța motorică este remarcabilă, evidențiind o natură violonistică ieșită din comun. Mi se pare însă că acest concert nu merită să fie cîntat decît după ce stăpînești stilurile de substanță muzicală, cînd ai un repertoriu larg, bine sprijinit pe marile opusuri. Așa, dincolo de performanța tehnică, rămîne impresia comodității, a atacării spectaculoase a unui dușman gata învins.

Costin Cazaban

CRONICA EDIȚIILOR

Enigma Adelei

MOTTO : **„Nu-ți sînt scumpe încrețiturile de pe fruntea și de la ochii femeii tale ? Gîndește-te bine că încrețiturile astea s-au făcut în lunga voastră tovărășie de griji și de nevoi. Gîndește-te bine că ele sînt semnul că se apropie vremea cînd tu și tovarășa ta aveți să vă despărțiți pentru totdeauna. Gîndește-te că asta e fata rizătoare pe care o așteptai cu pieptul înfrigurat în nopțile de vară." (21 februarie, 1919)**
Ibrăileanu : „Privind viața".

După nouă ani de la publicarea volumului III din **Scrisori către G. Ibrăileanu**, iată că istoricul literar de la Iași, Mihai Bordeianu, ne face una din cele mai plăcute surprize, publicînd un al patrulea volum de corespondență către același mare critic al **Vieții românești**. N-am numărat, dar cred că avem acum, pe total, vreo două mii de scrisori adresate lui Ibrăileanu. Probabil vom avea și alte surprize, din moment ce editorul ne spune că doar „o parte a Arhivei Ibrăileanu, rămasă la familie, a intrat în fondul Bibliotecii centrale universitare «M. Eminescu» din Iași"...

Acest al patrulea volum ne oferă, între alte multe și importante documente, un lot de scrisori, în număr de 142, provenite de la Maria Stere. Dacă ținem seama că majoritatea lor sînt scrise în perioada cînd Ibrăileanu elabora romanul „Adela" (terminat se pare în 1925 și publicat mult mai tîrziu) dar veneau de la o corespondentă, mai bine zis o prietenă, trecută de intiia tinerețe, ne putem îngădui o descifrare a lor puțin mai... metafizică.

„...acest mic «roman epistolar» — zice editorul — întregește mult imaginea cercului de la **Viața românească** și aruncă noi conuri de lumină asupra personalității lui G. Ibrăileanu, care a fost influențat, în activitatea sa de critic, de către Maria Stere, o cititoare asiduă de literatură universală, nu lipsită de gust."

Romanul nu este totuși prea „mic", de vreme ce majoritatea scrisorilor sînt destul de lungi și, din cîte deducem printre rînduri, nici nu le avem pe toate aici, unele pierzîndu-se, altele fiind probabil cenzurate... Mai interesant este faptul că Ibrăileanu îi răspundea corespondentei sale, deci numărul scrisorilor amîndurora s-ar ridica la peste 300. Întrebările se ridică de la sine : unde sînt scrisorile lui Ibrăileanu ? au fost distruse de către primitoare ? au fost confiscate în viltoarea evenimentelor ? se află ele în posesia vreunei arhive, fie familiale, fie publice ? În orice caz, în seria de **Opere** (10 volume, editate de Rodica Rotaru și Al. Piru) nu avem nici o scrisoare a criticului adresată Mariei Stere. Eventuala lor găsire și publicare ar arunca, neîndoielnic, lumini noua asupra personalității lui Ibrăileanu. Căci nu poate fi lipsit de semnificație dialogul epistolar (și nu numai epistolar) al criticului cu fosta soție a prietenului și tovarășului său de idei Constantin Stere.

Nu insinuăm absolut nimic — cum poate s-ar și grăbi să avanseze cineva prea atras de partea anecdotică a vieții — dimpotrivă, și devansăm una din concluziile acestor însemnări, credem că nimic mai idealist, mai platonic decît în acest dialog prietenesc dintre un bărbat și o femeie... E drept că și unul și cealaltă aveau premise pentru accesul la această zonă de seninătate celestă... Pînă la alte probe, împărtășim concluziile capitolului **Ibrăileanu și femeia** din monografia lui Al. Piru.

Dar cine a fost Maria Stere ?

Din notița editorului aflăm cîteva date, totuși prea sumare : „Maria Stere, născută Grosu, dintr-o veche familie boierească din Basarabia. S-a căsătorit cu Const. Stere în anul 1888. Au avut trei copii (și nu patru, cum zice Z. Ornea în prefața la C. Stere, **Scrieri**, n.n., G. S.) (care în această corespondență apar numiți Roman sau Romic, Jica, de fapt George, și Lili, care s-a căsătorit cu avocatul Beldie). Maria Stere era o femeie de o cultură aleasă și o mare cititoare de literatură. A fost o mare prietenă a lui G. Ibrăileanu, pe care l-a influențat în multe." Atît !

Din monografia lui Al. Piru dedicată criticului **Vieții românești** nu aflăm nici un amănunt despre Maria Stere (de unde, dacă documentele erau sub lacăt ?). Totuși, criticul remarcă : „Există, pe cît se pare, scrisori care ar putea lungi acest capitol". De asemenea nici din **Amintirile de la Viața românească** ale lui M. Sevastos. Din alte surse consultate — nici atît ! (e drept că nu le-am consultat sau nu ni le mai amintim pe toate). Totuși, din cartea lui Sevastos primim unele amănunte care o privesc, indirect și pe Maria Stere. Astfel, aflăm că despărțirea celor doi soți se realizase, în fapt, mult mai devreme decît anul 1918, cînd se pronunțase divorțul oficial și că Stere rămăsese la București în anii războiului întîi mondial nu atît din rațiuni politice — pe care de altfel le teoretizase în presă — ci din pricina „nasului Cleopatrei", alias Aneta Radovici, cu care convietuia de ani și cu care se va recăsători și vor avea un copil.

Altceva, pozitiv, nu am aflat despre biografia Mariei Stere.

Mai avem, în chiar volumul de la care pleacă aceste comentarii un portret-fotografie al dînsei. Din cît ne poate da fotografia, reprodusă, — nu ni se precizează din ce an — Maria Stere seamănă mai degrabă cu un personaj din epoca patruzeci și opt, chiar aduce cumva, prin austeritate, cu Bălcescu, numai că ochii (ce culoare or fi avut ?) vioi și **inteligenți**, pătrunzători, par, dealtfel ca și ai Bălcescului, că se uită undeva **dincolo** dar primind o înțelegere suis generis, feminină, a faptelor vieții. Gîtul este ascuns într-un guler de „rubașcă" (a la Esenin și a la Ionel Teodoreanu !), nu-i vedem bustul, nu-i vedem mîinile — nu o putem deci „caracteriza". O femeie are o mie și una de chipuri, după cum merg petrecîndu-se meridianele globului față de fixitatea relativă a soarelui, — orice gest și orice amănunt îi schimbă nu rareori radical fizionomia, de aceea oprim aici această interpretare... impresionistă. Din păcate, (editorul sau editura ?) nu ne oferă nici măcar un fragment de scrisoare al Mariei Stere (din alții, da) și din care, cine știe, am mai fi putut desprinde încă o **notă** a personalității sale, cu toate că din grafologie nu am ajuns să învățăm, vorba lui Arghezi, nici alfabetul...

De aceea, pornind doar de la semnificația acestei corespondențe a Mariei Stere către G. Ibrăileanu și neavînd, la plecare, decît vreo cîteva sumare date, rog — pentru a nu face lucruri penibile — căci nu-mi stă în nativitate! — ca toți aceia, și mai ales, acelea care dețin date despre această interesantă figură **a literelor** românești să-mi atragă atenția ! În fața documentelor mă aplec !

Pînă atunci, însă, avem și am un **document** pe care nu-l poate clătina nimeni : acesta este romanul lui Constantin Stere, **În preajma revoluției**. „Autobiografic", „subiectiv", oricum ar fi interpretat, și cum a fost interpretat, în roman este un „simbure de adevăr", cum zicea și zice poporul — cuvîntul simbure plăcîndu-i și lui Eminescu.

În romanul **În preajma revoluției** Maria Stere apare (cît apare) sub numele personajului Tania Lungu. Vom urmări cum a decris-o fostul ei bărbat și, la senectute, romancierul Constantin Stere.

Gheorghe Suciu

(va urma)

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion. Cucu

Miron Radu Paraschivescu sau „povestea vorbei"

Un muzeu lîngă poetul Toma George Maiorescu

Prim plan cu Mihai Stoian și Gheorghe Vlad

Cîntecul lirei

Urmare din pag. 1

chaos arfa-i de cîntări îmflată, / Toată lumea după dînsa, de-al ei sunet atîrnată, / Ar fi curs în văi eterne, lin și-ncet ar fi căzut... / Caravane de sori regii, cîrduri lungi de blonde lune / Și popoarele de stele, universu-n rugăciune, / În migrație eternă de demult s-ar fi pierdut. // Și în urmăle-o vecie din nălțimi abia-văzute / Și din sure văi de chaos colonii de lumi pierdute / Ar fi izvorît în riuri într-un spațiu despopulat ; / Dar și ele-atrase tainic ca de-o magică durere / Cu-a lor roiuri luminoase după-o lume în cădere / S-ar fi dus. Nimic în urmă — nici un atom luminat. // Dar el o zvîrli în mare... Și de-eterna-i murmuire / O urmă ademenită toat-a Greciei gîndire, / Implînd halele oceanici cu cîntările-i de-amar. / Deatunci marea-nfiorată de sublima ei durere, / În imagini de talazuri, cîntă-a Greciei cădere / Și cu-albastrele ei brațe țărmii mingîie-n zădar... // Dar mai știi... N-auzim noaptea armonia din pleiade ? / Știm de nu trăim pe-o lume, ce pe nesimțite cade ? / Oceănele-nfinirei o cîntare-mi par c-ascult. / Nu simțim lumea pătrunsă de-o durere lungă, vană ? / Poate-urmează-a arfeantice suspinare-aeriană, / Poate că în văi de chaos ne-am pierdut de mult... de mult.

Eminescu a încercat să reașeze lumea pe temeliile cîntecului, îngăduitor măcar dacă nu pe deplin ocrotitor, continuîndu-l în substanța lui zeească, în dimensiunea lui de virstă de aur a omenirii, cînd cîntecul era și descîntec, dătător de moarte, viață și nemurire. Îl mai auzim încă răsunînd în strofele de invocație și interdicție din **Luceafărul**, poem al dialogurilor polifonice, cîntate și descîntate la scara scînteietoare a cosmosului, cel mai mare poem al muzicalității cosmice, al materiei în stare grăindă. Eminescu nu matematizează. Muzicalizează tot ce se poate și nu se poate atinge. Retrimite la originile cîntecului dintotdeauna și uneori și reușește să-i lumineze cîte o frază, chiar dacă ea numește ceva exterior ființei umane, dîncolo de puterea ei de înțelegere : **De plînge Demiurgos doar el aude plînsu-și...** Strigătul de avertisment, lansat nouă, se adresează și poetului însuși, înțristat fără întoarcere de a nu putea reînvia cîntecul prin gînd, readucîndu-l din zona autorității supreme pe pămînt, unde să nu se lase „înginat" ci să domine „valurile, vînturile" : **Neînțeles rămîne gîndul / Ce-ți străbate cîmpurile, / Zboară vecinic, înginîndu-l, / Valurile, vînturile.** Totul aparține acum unei vremi revolute, poveștile și copilăria nu mai sînt aceleași, „abia-înțelesul" nu mai sudează cu „plin-de-înțelesul". În **Trecut-au anii...** poetul și lira dezacordată, crepuscular : **Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri / Și niciodată n-or să vie iară, / Căci nu mă-ncintă azi cum mă mișcară / Povești și doine, ghicitori, eresuri, / / Ce fruntea-mi de copil o-nseninară, / Abia-înțelese, pline de-înțelesuri. / Cu-a tale umbre azi în van mă-mpresuri, / O ceas al tainei, asfințit de sară. / / Să smulg un sunet din trecutul vieții / Să fac, o, suflet, ca din nou să tremuri / Cu mîna mea în van pe lîră lunec : / / Pierdut e totu-n zarea tinereții / Și mută-i gura dulce-a altor vremuri, / Iar timpul crește-n urma mea... mă-ntunec !**

Orașul — o metaforă

Urmare din pag. I

paltoane ce-au înghițit în splendoarea lor o întreagă generație de minuscule blănuri prețioase. Etichete care nu te privesc decît dacă ești proprietar de sonde. Sclipiri care nu te bagă în seamă. Dorințe care nu întorc capul nici dacă strigi. Și la urma urmei, de ce-ai face-o !

O bijuterie a Bucureștiului, acest cartier, fascinant în dezordinea lui minuțios organizată, închide în el o lume și o istorie.

Alături, uriașele supermagazine *Cocor și Unirea sfidează balcanismul și parfumul tarabelor. Scări rulante, aer condiționat, totul învăluit într-un nor muzical discret, ascensoare silențioase, difuzoare mascate din care răzbate doar vocea unei femei.*

Între două străzi e distanță de un secol. Între două ferestre se deschide o lume. Ca s-o descrii, fraza nu poate fi decît sincopată, întretăiată de observații și amănunte, aglomerată, ticsită, explodînd de mișcare. Cuvîntul, aici, trebuie să plesnească, să descinte, să strige, să fie interjecție, expresie colocvială, joc de cuvinte care nu mai au timp să sugereze, ci doar să exprime ceea ce ochiul prinde în zborul unei clipe, în blitz-ul fulgerător al unei preasingure priviri.

PARTEA CEALALTĂ

În marea cușcă din vergele de oțel de la etajul zece al pavilionului din curtea Secției de criminalistică, Maciste se afla pentru prima dată izolat cu forța, într-o singurătate absolută.

Primul său imbold fu acela de a telefona la Nora acasă, dar la celălalt capăt al firului nu ridică nimeni receptorul.

Între timp, unul din gardieni deschise ușa celulei, apoi apăsă pe un buton și din tavan lunecă încă un rînd de gratii, apoi deschise ușa de gratii a cuștii, așeză tava cu mîncare jos și după ce închise iarăși ușa de gratii, apăsă pe al doilea buton și rîndul de gratii de siguranță se ridică în tavan. Curiozitatea gardianului, după toate poveștile ce le auzise, era maximă ; după ce se așeză pe un scaun în fața celulei și scoase un carnet și un pix din buzunar pentru a-și lua note, Maciste, pe care-l găsise lungit în pat în chip de motan, se transformă pe neobservate în tigru și se repezi spre ieșire scoțînd un răget înfiorător, astfel că bietul gardian n-a mai fost în stare, după ce căzuse de pe scaun, să noteze nimic în carnet, în așa hal îi tremurau mîinile și corpul întreg. Ceilalți gardieni de asemeni, de cîte ori treceau prin dreptul celulei lui Maciste, grăbeau pasul în asemenea măsură încît distanța de zece metri, obligatorie de la om la om, n-a mai fost respectată pînă spre seară, cînd șeful gărzii a venit să închidă ușa, după ce așezase

Desene de Sabin Ștefănuță

tava cu cina lîngă tava de la prînz, de care Maciste nu se atinsese. Refuzul mîncării dura de mai bine de trei zile. Maciste făcea așadar greva foamei sau cel puțin își arăta astfel nemulțumirea față de tratamentul ce i se aplica.

★

Pe vremuri, Maciste făcuse cunoștință, în compania lui Ion-Publicistul, cu unul din cei mai obiectivi jurnaliști din orașul nostru, ale cărui articole și eseuri apăreau sub semnătura lui Sever Justinian. Adesea, după ce Maciste se izolase în turnul castelului de lîngă catedrală, Justinian venea să-l vadă și făceau lungi plimbări prin pădurea de la marginea orașului. Jurnalistul era de altfel singura persoană care auzise vreun cuvînt din gura, parcă pecetluită pentru ceilalți, a lui Maciste. Cum relațiile marelui motan cu Ion-Publicistul se răciseră în ultima vreme din cauza indiferenței autorului față de soarta eroului său, Maciste îi comunica lui Justinian tot ceea ce cunoștea despre încercările lui Simion Still de a-l prinde și condamna la spînzurătoare. În urma comunicărilor lui Maciste, Justinian adunase un dosar voluminos al vieții și faptelor lui Simion Still și în urma unor îndelungi și extraordinar de anevoioase cercetări ajunsese la concluzia că principalul consilier al Municipalității este unul din carieriștii cei mai lipsiți de scrupul și adevăratul vinovat pentru dispariția tatălui Doinei ; pentru moartea inginerilor constructori care-i înălțaseră impunătoarea vilă ; și pentru nenorocirea medicinistului — iubitul fiicei sale.

Cu ocazia aniversării celor douăzeci și cinci de ani ai Norei, toți oaspeții avizați observaseră încruntarea Maiorului atunci cînd citise în ziarul **Speranța** următoarele rînduri : „Atragem atenția marelui public asupra faptului că unul din cei mai influenți cetățeni ai orașului nostru caută, prin toate mijloacele ce-i stau la dispoziție, să se sustragă de la răspunderea ce-i revine în privința unor fapte de o gravitate excepțională. Culmea înșelării opiniei publice este că acest om rău (pe care ne abținem deocamdată să-l numim) vrea să ne facă să credem că vinovat de crimele sale ar fi un motan, de o rară inteligență într-adevăr, numit Maciste. Cel mai hilar aspect al acestui transfer de vinovăție este că (încă) nenumitul criminal a manipulat astfel buna credință a organelor judiciare încît motanul Maciste urmează să apară ca inculpat în fața instanței, fapt fără precedent în istoria oricărui tribunal din lume".

În urma apariției acestei note în ziarul **Speranța**, Simion Still grăbise, cu autoritatea sa, prinderea și internarea lui Maciste în pușcărie municipală.

★

După cele patru zile de respingere a hranei, Maciste căzu într-o stare de somnolență binefăcătoare.

Disciplina gardienilor de la etajul zece, care nu aveau alt deținut sub supraveghere înafară de marele motan, fu serios zdruncinată atunci cînd în seara zilei a patra Maciste ridică receptorul și, privind multă vreme peretele unde erau scrise numerele Maiorului, Norei și al lui Gherman, formă un număr cunoscut numai de el.

A cincea dimineață, cînd Maiorul derulă banda de magnetofon din biroul său constată că singurul cuvînt rostit la telefonul din carcera lui Maciste era : ACUM ! Faptul îl îngrijoră mai mult decît dacă i s-ar fi raportat că motanul evadase încă din prima zi.

Ce poate să însemne acest ACUM, se întrebă Maiorul. Numărul ! numărul ! ce păcat că numărul nu a putut fi detectat ! Într-adevăr, convorbirea n-a durat decît două secunde. Acest ACUM e un cifru diabolic.

Înainte ca Maciste să telefonеze, șeful pazei îl anunțase, potrivit democrației închisorii, că mîine dimineață la orele 9 trebuie să se prezinte în fața instanței. Îndată, după aceea, Maciste rostise la telefon acel enigmatic ACUM, căruia Maiorul se chinuia să-i găsească adevărata semnificație.

★

În dimineața zilei a cincea de detenție a marelui Maciste, ziarul **Speranța** publica următoarele rînduri pe trei quadrați cu zece-verzale : **„În atenția onoratului public.** Azi va apare în fața instanței marele motan Maciste, acuzat de crime pe care nu le-a comis și pe care, conform psihologiei animale, nu le-ar fi putut comite. Se știe că această specie de animale domestice nu atacă omul viu : cel mult dacă-i zgîrie pe copii în joacă sau pe cucoanele ce devin agasante cu mîngîierile lor. Crimele, într-adevăr odioase, ce i se pun în seamă lui Maciste sînt opera uneia din cele mai funeste personalități ale orașului nostru. Cum ar fi putut motanul Maciste să-l facă să dispară fără urmă pe fostul director al Băncii naționale din urbea noastră ? Cum ar fi putut același motan să-i suprime pe inginerii constructori ai vilei din strada Salvării ? Cum s-ar fi îndurat Maciste, care a salvat zeci de vieți omenești, să-l împingă de la mansardă pe tînărul medicinist, iubitul fiicei domnului Simion Still ? Este evident pentru oricine că motanul nu are nici o vină în toate aceste întîmplări tenebroase. Cei care cunosc împrejurările în care s-au petrecut crimele enumerate și altele, sînt invitați călduros și cît mai urgent să ne relateze tot ce știu. Vinovat de toate crimele ce i se pun în seamă lui Maciste este Simion Still. Sperăm ca instanța să nu ia drept bune mărturiile smulse pe toate căile de la persoane slabe, ușor de manipulat sau dispuse la compromis. Așteptăm cu încredere sentința cea dreaptă".

★

— Domnule Consilier, își începu Maiorul convorbirea telefonică, vă atrag respectuos atenția că ziarul **Speranța** a publicat dimineață o notă ingrozitoare privitoare la persoana dumneavoastră. În fața Secției noastre s-a și adunat o mare mulțime de oameni scandînd și somîndu-ne să-l eliberăm pe Maciste.

— Fii liniștit, răspunse tatăl Norei, și acționează întru totul așa cum am convenit. Voi aranja ca procesul să se desfășoare în fața cuștii motanului fără ziariști și fără public.

Gheorghe Pituț

FANTASTICUL, DIMENSIUNE A «PROZEI SCURTE» ROMÂNEȘTI

Gala Galaction

VI. Constantin Fierăscu și omonimul său bizantin (2)

Dovada peremptorie a existenței mult rîvnitelor monezi datînd din epoca marelui împărat bizantin nu întîrzie prea mult, arătîndu-i-se lui Constantin Fierăscu în toată splendoarea ei și, mai ales, surescitîndu-l la maximum : „Într-o seară, inapoindu-se de la cancelarie (unde nu mai făcea — cu aprodul și arhivarul — decît arheologie), află de la frate-său că un cumătru al lor găsise, fără să spună nimănui, și vînduse unui bogătaș din Corabia, tocmai una din acele mult dorite monezi de aur. Constantin s-a dus la cumătru, l-a mustrat că nu i-a arătat și lui moneta și l-a pus să i-o descrie cu deamănuntul". Descrierea fascinantei monete este demnă de reținut nu numai pentru deosebita ei valoare stilistică — elementul baroc despre care vorbește Tudor Vianu, acum, în registru succint arheologizant, am spune —, ci și pentru insidioasa demonie subtextuală ce începe a turbura mintea eroului : „moneta era de aur, pe o parte avea inscripția **Gloria**, pe cealaltă **Constantin.** Un om de stat înalt era înfățișat pe ea, purtînd la subțioară o lance sau un arc, iar lîngă el erau doi copii. Unul se uita în sus spre cel cu lancea, ținîndu-se cu brațele de după cap, în vreme ce acesta lăsa domol o mînă pe capul celuilalt copil. **Aceste detalii s-au gravat în mintea lui Constantin tot atît de puternic ca și pe moneta imperială** (s.n.)".

Poate să pară excesivă asocierea, dar, dincolo de semnificația psihologic-cauzistică a faptelor, viziunea (să-i spunem astfel) animistă inculcată descripției — la care se adaugă notațiile analitice finale — divulgă, parcă, o anumită contaminare metempsihotică, de proveniență oarecum eminesciană, în sensul că lui Constantin Fierăscu i se conferă un „archaeu" chemat să-i impună un comportament „influențat" de imperialul său omonim. Evident, chestiunea nu trebuie privită **stricto-sensu**, adică la nivelul paradigmelor metafizice propriu-zise. Relevant este doar jocul coincidențelor fatidice ce-și au originea în insolita omonimie sugerată de înfățișarea monetei. Neintenționînd a se angaja pe traseul demonstrației rezervat exclusiv fantasticului ideatic, bizuit pe „viața" conceptelor explicite, autorul se cufundă în ezoterismul popular. Tema destinului fatidic proiectat pe ecranul coincidențelor de anvergură temporală se resoarbe în plasma ritului magic autohton. Leitmotivul „duhul comorilor" reintră în funcție făcînd joncțiune cu acela al eredității și cu acela al căderii în păcatul relațiilor de dragoste interzise. Pentru ca totul să se subordoneze temei fantastice a nuvelei — temă enunțată chiar de titlul acesteia —, prozatorul are ingenioasa idee de a delimita un anume loc al acțiunii, loc a cărui „voce" fatidică și le asumă pe celelalte. Ne referim, se înțelege, la bordeiul din curtea părintească, locul întîmplărilor teribile ce vor urma. Pe de o parte, bordeiul este „însemnat", adică deține „puterea" de a-i împinge pe eroi în prăpastia autonimicirii, fiindcă, alegîndu-l drept ascunzătoare a neleguitei lor fapte, săvîrșesc un adevărat sacrilegiu ; „cuibul" dragostei dintre Constantin și Frusina, de-acum soția lui Badea, este „bordeiul părintesc în care se născuseră Tudor Fierăscu și fratii lui și pe care Constantin se jucase mic copil". Pe de altă parte, fatalitatea face ca în același bordei, nici mai mult nici mai puțin, să sălășluiască duhul comorilor. În felul său, citeodată, sentențios și moralist, făcîndu-se purtătorul de cuvînt al legilor destinului, Galaction relevă și această fațetă a lucrurilor, făcîndu-ne atenți asupra întîmplărilor ce vor urma : „Căci ziua de după noaptea crimei e ziua judecății, în cuibul de trandafiri al voluptății se ascunde șarpele Cleopatrei și sub căpătîiul de romanițe, pe care Frusina și Constantin răsturnau capetele lor extaziate, rinjeau, la trei palme sub pămînt, trei capete de mort, trei spioni ai destinului". Dacă trimiterea la „șarpele Cleopatrei" constituie o aluzie livrescă binecunoscută, menită a da vigoare și vehemență insolitului fragment de predică, în schimb, cînd este vorba de cele trei capete de mort, nu mai aveau a face doar cu o simplă figură retorică. Prevalîndu-se de răspînditul rit escatologic potrivit căruia, în anumite împrejurări, craniile morților sînt „reîntrupate" duhurilor satanice chemate a-i pedepsi pe marii vinovați (ne amintim, Galaction valorifică motivul, din perspectivă mistic-creștină, în povestirea **Hircă pentru hircă),** nuvelistul apelează și la acest sinistru motiv, a cărui funcție practică, în **Gloria Constantini,** ni se dezvăluie de îndată. Ideea este că, în chip imanent, existența comorilor presupune prezența duhului satanic, menit să pedepsească în modul cel mai aspru cu putință pe acela care cutează a se îmbogăți pe o asemenea cale neîngăduită.

Partea finală a nuvelei, unde se adună, strîngîndu-se ca într-un amenințător nod gordian, toate firele epic-analitice urmărite pînă acum, propune atenției unele din cele mai impresionante pagini de proză fantastică românească, memorabile prin iradiația lor magică autohtonă. Succesiunea în crescendo fatidic a momentelor ce compun episodul, prin perfecta lor coerență textuală și subtextuală, divulgă o mînă de mare maestru. Întîiul pas făcut în universul fantastic echivalează cu descoperirea neașteptată a „jocului" declanșat de luminile comorii aflate în pămînt chiar pe locul bordeiului, unde Constantin, destins, visător, dar și îngrijorat, își așteaptă iubita. „Vizualizarea" descrierii se concretizează în feerie sinistră, în demonic spectacol de lumini și umbre, ai cărui protagoniști sînt cele șase monete de aur descoperite la început: „Era un dans cu ritm și înțeles în această viorie colcătre de dantelă. Fiecare flacără ondula ca vie, fiecare țîșnitură albastră revărsa o formă feminină, cu brațe ridicate, cu păr fluturător, cu sîni virgini și goi. Și toate aceste flăcări-fecioare țîșneau, dansau și se întîlneau mereu, pe curbe convergente, în același punct, în care brațele se înnodau pentru o horă de două-trei învîrtituri. Cădeau apoi toate în velura spumegîndă și indistinctă și se individualizau din nou, după cădere, ca să se facă și refacă tiara lor coregrafică și plină de safire". Convertirea „dansului fecioarelor" în „dans al săbiilor" („Dar după șapte-opt tiare, în loc de fecioare dansatoare, ieșiră din lava albastră niște flăcări lungi și drepte ca niște gladii. În loc de tiară, aceste gladii se repezîră și încheiară brusc o piramidă de lame militare, care străluci o clipă și se nărui în lavă. În clipa următoare, flăcările-gladii refăcură piramida și apoi iar și iar, ca la comandă") atrage după sine revenirea la tema fantastică din unghi explicit, readucîndu-l pe Constantin, căutătorul de comori, în prim plan : „Și acest joc de gladii avea tot așa un ritm și un înțeles. La a șaptea piramidă se întîmplă un dezastru : Constantin, dezmeticit, înfipse în ea cuțitul și gladiile construite în piramidă se frînseră și se stinseră — afară doar de trei. Piramida rămase în trei muchii vioriu, pe o bază de șerpi galbeni, zdrobiți și vag colcăitori. Cele trei gladii se odihniră, vîrf la vîrf, cîteva clipe și, apoi, rumpînd cu ritmul și cu armonia de pînă aci se amestecară într-o luptă vehementă. Căzură, se ridicară, iar căzură și se ridicară — o ultimă oară — aprige, repezi, și rotitoare, în învălmășeala lor, ca o sfîrlează de foc. Apoi, deodată sărîră în țăndări și căzura pe un pat de aur și de jar... iar toată viziunea se stinse în întuneric".

Singur, uzînd de un eventual dicționar al termenilor ezoterico-ocultiști, se poate îndelung glosa pe marginea episodului (de exemplu, în ceea ce privește prezența numerelor impare 3 și 7) ; importantă este însă semnificația lui general-ideatică, pentru că sîntem, astfel, pregătiți pentru receptarea marei scene fantastice a nuvelei. Este scena finală unde se descrie efortul demențial-euforic de scoatere a comorii din ascunzătoarea ei, cu cele trei momente cheie (descoperirea celor trei cranii, a oalei cu galbeni, spargerii acesteia) : „Nebun de bucurie, Constantin aruncă pe cărbunii din vatră un vraf de uscături și lumină bordeiul. Scoase, după aceea, din odaia din fund, un tîrnăcop, puse la ușă zăvorul de lemn, și începu să sape împrejurul cuțitului înfipt. După trei palme de săpătură, tîrnăcopul izbi ca într-o oală. Tremurînd din tot trupul și cu pieptul bătut de ciocanele inimii, Constantin lăsă tîrnăcopul și scobi cu cuțitul. Dar, deziluziune sfîșietoare ! în loc de oală scoase din pămînt un craniu de o incalculabilă vechime. Îl rostogoli pe vatră și luă iarăși tîrnăcopul. Imediat sună tot o oală și al doilea craniu apăru în zarea focului. Constantin îl puse lîngă celălalt și luă o cazma, căci cu tîrnăcopul nu mai putea să sape. În sfîrșit, scoase și cu cazmaua încă un craniu, dar cînd mai cercă în fundul groapei, nu mai găsi pămînt, ci

un strat rezistent. «Dacă or fi tot oase, am nimerit vreo fîntînă plină de schelete și tot nepricopsit am rămas !...».

De data aceasta, însă, nu mai era un craniu, ci o oală. Aproape epileptic, Constantin o scormoni de jur împrejur și o smulse afară. Era grea, pîntecoasă și cu gura astupată cu pietriș. Dar de violența emoțiunii ce-l stăpînea, cînd fu să pună oala jos, pe vatră, o scăpă din mîini, tocmai în dintele tîrnăcopului. Oala se sparse ca un ou și risipi cît colo un gălbenuș scînteietor și fumegînd ! Căci era plină, plină cu aur !... Peste o sută, peste două sute de ochi săgetători, de stele de mărimea întîia, de **glorii** imperiale, **constantine !".**

Trecem peste momentele precipitate, de un realism halucinant, marcate de uciderea lui Badea de către Constantin și de moartea acestuia, împreună cu Frusina, înecați în apele Dunării, și ajungem la frazele de încheiere ale nuvelei, unde, cum bine știm, autorul pecetluiește întreg demersul fantastic, extrăgîndu-i morala. Revenirea la cele două **arhisemne** ale ideației fantastice — banii de aur și cele trei hirci — explică limpede despre ce fel de morală este vorba :

„În bordei, la lumina singerîndă a jarului răscopt, cele trei hirci din vatră rînjeau satisfăcute. Comoara blestemată adusese dobîndă încă trei căpățîni. Una era aici alături, celelalte două, în fundul Dunării. A doua zi, autoritățile au ridicat pe Badea din cioburile amforei romane. Pe fruntea lui detunată și lividă, strălucea în singe închegat un **Gloria Constantini".**

Nicolae Ciobanu

«Zilele Caragiale»

Între 29 și 31 ianuarie s-au desfășurat la Craiova „Zilele Caragiale", ediția a III-a, în organizarea Societății culturale „I. L. Caragiale", Comitetul județean de cultură și educație socialistă Dolj, Asociației oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale și Teatrul Național din Craiova.

A avut loc premiera de gală a filmului românesc Năpasta, *în regia lui Alexa Visarion. A vorbit, din partea realizatorilor, și a răspuns la întrebările spectatorilor, actrița Dorina Lazăr. S-au reprezentat spectacolele* Al dumitale, Caragiale, *montaj de scrisori și fragmente literare — realizat de regizorul Mircea Cornișteanu și o echipă alcătuită din actorii Ilie Gheorghe, Tudor Gheorghe, Iancu Goanță, Nae Gh. Mazilu, Ion Colan, Remus Mărgineanu.*

Al dumitale, Caragiale *este un scenariu inspirat și inteligent alcătuit de Mircea Cornișteanu din scrisorile lui Caragiale și jucat cu brio de întreaga distribuție masculină folosită. Coerența și ingeniozitatea scenariului, care susține convingător un portret sugestiv al marelui scriitor, pot da acestei inspirate dramatizări o notă bună, atît la Craiova cît și în alte centre culturale.*

Intrucit tema sesiunii științifice din acest an a fost „Descendențe și filiații caragialene" s-a mai prezentat spectacolul craiovean Jolly Jocker *de Tudor Popescu (regia Valentina Balogh),* Mobilă și durere *de Teodor Mazilu (spectacol valoros al Teatrului Național din Timișoara,*

regia Ioan Ieremia, scenografia Emilia Jiranov), Titanic-Vals *de Tudor Mușatescu (Teatrul din Pitești, regia Romulus Vulpescu). În cadrul reuniunii științifice au contribuit cu comunicări și au înfățișat puncte de vedere prof. univ. dr. Ștefan Cazimir (București), dr. Klička Diamandieva (lector bulgar la Universitatea din Craiova), conf. dr. Radu Radoslav (Timișoara), conf. univ. dr. Maria Vodă-Căpușan (Cluj-Napoca), lector univ. dr. Sonia Cuciureanu (Craiova), lector univ. dr. Cornelia Cîrstea (Craiova), criticii și cercetătorii Romulus Diaconescu, Alexandru Firescu, Ion Cazaban, Alexandru Dan Condeescu, Marian Popescu, Patrel Berceanu, prof. univ. dr. Ion Zamfirescu.*

La dezbaterile asupra spectacolelor și la întîlnirea cu artiștii amatori de la Casa de cultură și Liceul industrial nr. 10 — care au prezentat spectacole cu piese de I. L. Caragiale și D. R. Popescu — au participat, în afară de unii din cei notați mai sus, și scriitorii Dumitru Solomon, Paul Cornel Chitic, Tudor Popescu, Romulus Vulpescu, Andi Andrieș, Dumitru Dinulescu, criticii Ion Toboșaru, Victor Parhon, Doina Modola, Julieta Țintea, Liana Cojocaru, Octavia Trăistan, Serafim Duicu, Kleopatra Lorințiu, actori, regizori, directori de teatru.

Diploma Societății „I. L. Caragiale", pentru cele mai importante contribuții la valorificarea operei caragialene, a fost acordată în acest an regizorului teatral și cinematografic Alexa Visarion.

Lucrările celei de-a șaptea sesiuni au fost conduse de criticul Mihai Ungheanu, președintele Societății „I. L. Caragiale", criticul Valentin Silvestru, vicepreședinte, criticul Alexandru Firescu, secretar, Alexandru Dincă, directorul Teatrului Național și Romulus Diaconescu, redactor șef adjunct al revistei „Ramuri".

Membrii conducerii Societății „I. L. Caragiale" au fost primiți de tovarășul Ion Radu, prim-secretar al Comitetului județean de partid Dolj.

CUMPĂNĂ

Așchii

I. Note mărunte. La nivelul inventivității verbale, Tudor George este aproape de marii poeți, dar numai la acest nivel. El este un poet retoric ce știe să facă jocul limbii pentru a-și masca retorica. Reușește să-și depășească talentul în acele texte unde rabelaisianismul lui funciar se încarcă de spații vaste, unde șocul limbii, totdeauna puternic la acest autor, e depășit de amploarea viziunii plastice. Sonetul lui e o grămadă de rugby în care autorul se înghesuie să fure mingea pentru a marca o rimă rară. Consecvența cu care și-a urmat destinul de poet care nu suportă poemul șoptit, deși seamănă a dogmă, e temerară. Adrian Păunescu își rostește (pentru el) și își răstește (pentru ceilalți), cu solemnitate, poemul ; Tudor George și-l strigă narcisic și numai tăietura impecabilă a jocului îl ferește de bufonada lingvistică.

II. Note mărunte. Pentru Marin Mincu a scrie poezie echivalează cu o încercare disperată de a înțelege literatura ; dar el vrea să înțeleagă numai literatura. Pentru a înțelege bine un fluviu el îl seacă să-i contemple albia. Textul solicită mereu, ca pe o cîrjă, Definiția Textului: „în răsfăț dezmăț de forme informe / falnica practică semnificantă", „febrila goană a semnului către sine / zic masă pe loc spațiul se umple / de mese", „cită limpezime a discursului / răsfrînt în oglinda apei / poezia aceasta nu se vede la orizont / nici nu e pipăibilă se simte doar în mirosul de catran / al lucrurilor alterate", „ah unde a fugit vîntul din părul ei / dar pașii acela unde sînt nu o mai recunosc nu o mai descopăr deși ea mă / așteaptă în pagină / te doresc atît de mult", „în pădure în zori colcăie / aerul de atîtea forme semnificante", „închei aceste rînduri livrești / pe care le vei găsi în buzunarul de la / piept la episodul francescă da rimini". Versul rămîne țintuit în pagină de bisturiul chirurgului și rareori, poemul se mai ridică de pe masa de operație.

III. Insuficiența, tautologia și creația : numai ultimele două sînt necesare.

IV. Din țara lui Orfeu.
Carnea privighetorii —
mănînc-o dacă poți
și în timp ce-o mănînci
sparge un cristal
să-i mai auzi
încă o dată
cîntecul.

V. Anamnesis.
Ce vechi îmi pare orice poem,
toate poemele se uită :
cîte un ins în cîte un oraș
trăznit de-o amintire neclară se întoarce
către un vers sublim din nu știu care carte
ca asasinul către locul crimei.

VI. Poetul cu mașina-n brațe.
Vreau să bat ceva la mașină, s-a făcut noapte
și din zori și pînă-acum umblu cu mașina-n brațe.
Parcă-i pușca lu Tata-Moșu cînd stătea la pîndă,
în loc de iepuri ar trebui să sară litere din țeava ei.
Umblu dintr-o cameră-n alta cu mașina-n brațe
dar nu-i destul că umblu cu mașina-n brațe ?

George Alboiu

REVISTA REVISTELOR

«LIVRES ROUMAINS» nr. 3 și 4, 1982

Eficient instrument de informare și documentare — cît de necesară ar fi și o versiune în limba română ! —, publicația **Livres roumains** vădește și de data aceasta o judicioasă alcătuire a sumarului. Din nr. 3 remarcăm : De la pensée sociale-politique du Président de la Roumanie, Nicolae Ceaușescu, **Oeuvres choisies**, volume II, aux Editions Politiques ; Notre enquête : **la géométrie — une science du présent** ; Les classiques : **Vasile Alecsandri** et **Ionel Teodoreanu** ; L'invité de la revue : **l'académicien Elie Carafoli** ; Centenaire : **Nicolae Titulescu** ; Écrivains roumains d'aujourd'hui : **Fănuș Neagu** et **Ioan Alexandru** ; La culture roumaine dans le monde : **Le prix Herder 1981 Ana Blandiana ; Dan Grigorescu — L'aventure de l'image.** Iată și o parte din titlurile ce definesc sumarul numărului 4 : Le livre social-politique : **NICOLAE CEAUȘESCU — LA ROUMANIE SUR LA VOIE DE L'EDIFICATION DE LA SOCIETÉ SOCIALISTE MULTILATERALMENT DEVELOPÉE** vol. 22 ; **HISTOIRE, CULTURE, CIVILISATION** ; Notre enquête : **UNE HISTOIRE UNIQUE, UN LIVRE UNIQUE D'HISTOIRE**, participant Emil Condurachi, del'Academie, dr. Marcel Stirban, Dr. Constantin Preda ; Notre invite : le **Pr. Dr. Constantin Arseni** ; La chronique des traductions : **FAUST dans une nouvelle version roumaine** ; LA CULTURE ROUMAINE DANS LE MONDE, **Nouveaux traductions de poésie roumaine** ; NOS CLASSIQUES : **Anton Pann, Anton Holban** ; Le dialogue des arts ; Comptes rendus. O bogată bibliografie, riguros alcătuită, informează asupra dinamicii editoriale românești din intervalul de timp 1 martie — 31 mai 1982 și, respectiv, 1 iunie — 31 august 82.

Cronicar

CONFABULE

Un țăran trece strada

auzi vere / zise vărul de la țară vărului de la oraș / șimbăta după masă / de sărbători / amîndoi cu paharul de vin șingeriu în față / nu se mai văzuseră demult / din copilărie / văd că ai cărți multe / ești om învățat / de / nu ca mine / cum știi n-am terminat clasa a șaptea / dar de la o vreme citesc și eu / niște pagini de la cooperativă / foarte interesante / cum niște pagini / se miră vărul de la oraș / nu citești cărți / întrebă / păi / zise vărul de la țară / dacă împrumut celelalte pagini / citesc / cînd mă interesează / citesc și ce-a fost înainte și ce-a fost după paginile mele / numai că unii nu le păstrează / le folosesc aiurea / învelesc merele cu ele / ori aprind focul / nu înțeleg / mai zise vărul de la oraș / adică un văr nou / unici primar / nici secundar / nici de departe / ci văr de la oraș / pur și simplu / eh / oftă celălalt umplînd din nou paharele / trebuie să-ți explic / deși te credeam mai deștept decît unul ca mine / de la țară / halal / uite / avem noi la cooperativă de toate / avem / și de vîndut trebuie să se vîndă tot / trebuie / și cărțile trebuiesc vîndute / trebuie / și atunci ce s-a gîndit negustorul nostru / de la cooperativă / ia să vedem noi / ce și cum / dacă o carte e scumpă și nu se vinde întreagă / nu s-ar putea vinde altfel / pe pagini / nu înțeleg / se văicări vărul de la oraș / ce nu înțelegi vere / ai / păi dacă o carte de 200 de pagini face 20 de lei / asta înseamnă că o pagină face 10 bani / așa că tu cumperi ce vrei / iar restul îi lei în pagini / ai de luat 70 de bani rest / lei șapte pagini / nu / azi unul / mîine altul / se vînde / dar coperțile / cu ele ce face negustorul ăla al vostru / strigă vărul de la oraș / prindu-și / îngrijorat biblioteca / stai liniștit / n-o să te amări / ce naiba / doar e negustor / coperțile lui îi rămîn / are o etajeră cu alea mai tari / de carton / frumoasă... / noroc.

Iulian Neacșu

Acuarele de Gheorghe V. Ionescu

Cenaclul literar „Liviu Rebreanu"

În municipiul Pitești, județul Argeș, își desfășoară activitatea de 35 de ani cenaclul literar „Liviu Rebreanu". Au trecut prin cenaclu : Ileana Mălăncioiu, Cezar Baltag, Dumitru M. Ion, H. Zilieru, Nicolae Ioana, Daniel Turcea, G. Adameșteanu care au fost membri activi.

Sînt în prezent membri activi nume ca : Ludmila Ghițescu, Mihail Ilovici, Dan Rotaru, Miron Cordun, Otilia Nicolescu, Maria Constantinescu, Marin Ioniță, Elisaveta Novac, Ion Popa Argeșeanu, Octav Pîrvulescu, la care adăugăm pe cei ce vin din urmă viguros și cu entuziasm : Eugen Pelin, Ion Durac, Corina Cezareea Budescu, Zina Petrescu, Ioana Tatu, Aurel Sibiceanu, Marin Tudor, etc. Mulți dintre aceștia sînt membri ai Uniunii Scriitorilor, autori de volume sau cîștigători ai unor concursuri și premii.

Remarcabile sînt și succesele confruntate cu publicul, obținute de dramaturgii Corneliu Marcu, Marin Radu Ene, Toma Bioian, nume deja pătrunse în circuitul național.

Fiind unul din cenaclurile cu îndelungată activitate din țară, cu deosebită satisfacție își omagiază cei 35 de ani de existență. Acest cenaclu este condus acum cu răbdare, solicitudine de prozatorul Ion Lică-Vulpești, prozator cu scris apăsat și cu un contur bine definit, inconfundabil în literatura noastră actuală.

N.V.

REVISTA REVISTELOR

«SINTEZE IALOMIȚENE»

● Între suplimentele culturale editate în diferite județe, cu o periodicitate în general trimestrială, acela apărut în Ialomița și intitulat „Sinteze" este de departe cel mai apropiat de ceea ce s-ar putea numi o revistă de cultură. Într-un cuvînt, „Sinteze" este chiar o asemenea revistă ilustrată, elegantă și cu o materie, în principal, literară de tot interesul.

Redactorii acestui supliment, Enciu Bobîrniche și Titus Nițu, au calculat bine proporția între colaboratorii „locali" și cei „invitați". Cum este și normal autorii ialomițeni se află pe întîiul plan și nu dintr-o simplă favoare : ei sînt talentați, răzbătători și, în ceea ce privește pe cîtiva, cu nimic mai prejos decît „numele" afirmate. Poezia vitalistă, din „basorelief" convulsiv, a lui Marin Lupșanu, aceea „clasicizantă" a lui Florin Minea, lirica de notație, elegiacă a lui Gheorghe Dobre, vitalismul integrator detectabil de Livia Butnaru și Inculeț Bălan, ca și a altora (Aurel Sefciuc, G. Georgescu, Ion Văduva, Costel Bunoaica, Iuliana Sibiceanu), schițele cu vervă ale lui Mihai Vișoiu, „un fragment" absal de Nicolae N. Stan, mica nuvelă analitică a lui Valere Burlacu și aceea „dialectală" a lui Aurel David, ca și o temeinică și explozivă jurnalistică, făcută de E. Bobîrniche și Titus Nițu explică de creatorii „ialomițeni" nu sînt marginalizați și nu pot avea, în fond, complexe inutile de inferioritate.

Cît privește „invitații" ei sînt, printre alții, poeții Mihai Beniuc, V. Teodorescu, Gh. Tomozei, Nina Cassian, Grigore Arbore, George Alboiu, Ioan Alexandru și Tudor George, prozatorii D. Dinulescu, Adrian Cernescu, Al. Cerna Rădulescu, Ion Andreiță, traducătorii Miruna Ionescu, P. Brăileanu, și criticii C. Sorescu, Alex. Ștefănescu și Fănuș Băilești eanu. „Sinteze" este o adevărată revistă literară, care poate să se transforme oricînd într-una adevărată, poate „lunară".

A.S.

Dintre sute de catarge...

cornelia mureșan

Poemele Corneliei Mureșan, primite cu recomandarea călduroasă a prozatorului Iulian Neacșu, acest remarcabil sprijinitor al autorilor tineri, sînt într-adevăr proba unui talent indiscutabil. În brevitatea lor ironică stă ascunsă o reală sensibilitate care desfășoară, pe un ton colocvial, de un egotism aproape despotic, pinzele destrămate ale tristeții. Poeta imaginează puțin dar transfigurează totul ; „realismul" ei afectiv e de cea mai bună calitate.

Art. Silv.

Soare normal

1. Ochii tăi mă regăsesc din cînd în cînd
în admirația lumii
aș fi în chipul tău poleit
amintire
cînd te iubeam
cînd te iubeam
și împărțeam reproșurile de ipsos
numai noi doi

2. Vorbele nu mai au
priviri nu mai am
alerg
nu mă așteptați
nu plîngeți
faceți jogging

3. Autobuzul se tîra prin ceață
ca un fluture sub lupă
amîndoi lucind pe geam
la fel
rămași
între copaci stîlpi trecători
și nevoia de-a fi
melancolici
inexistenți

4. Cînd sînt veselă
mint
nu mă întrerupe
pentru aduceri aminte
cine să audă
nu vreau să privesc
pe mine
cu ochii deschiși
mă aștept
dar nu mă întrerupe

Un om obișnuit

Urmare din pag. I

toate hîrtiile și „problemele" au semnătura lui. Mă aștept, cîte o lună, cît mi se întîmplă să stau în Deltă, să-l întîlnesc la Roșu. La turnarea fundației unei noi centrale eoliene, mă trezesc că mă strigă pe cînd caut, cu Aurel, (Aurel Moisei, bineînțeles) cai rătăciți pe grînd la Ivancea, cînd face Pavel inventarul la cooperativă, apare, parcă fără treabă, dar vrea să știe ce mai e în stoc — „Doar așa, ca să vedem cum stăm, și ce mai trebuie", cînd îl ajut pe Procop, la Mila, să rașcheteze podelele, Andrei intră pe ușă cu o veste, cu încă o veste bună — „Vezi, că mîine, am cerut să aducă ciment, spuneai că-ți trebuie pentru camera copiilor" — și uite așa cît e ziua de lungă, Andrei Ivanov are timp și putere pentru toate, chiar și pentru propriii copii, pentru Angela și Adrian — sînt mari de-acum, studenți ori ne la școli — iar el, el e toate acestea, toți oamenii aceștia și locurile acestea !

În zilele Conferinței pe țară a președinților consiliilor populare, mă gîndesc la Andrei Ivanov ca la unul din oamenii de nădejde pe care se poate conta pentru ca BINELE țării să devină realitatea la temelia căreia ne-am așezat credința, munca și visele.

«Dinspre clipă spre eternitate»

Urmare din pag. I

uimitor totuși cu cîtă zgîrcenie e adusă amintirea în universul poemelor. Pillatian, prin datele temperamentale, Nicolae Dragoș are straniul orgoliu de a lucra premeditat împotriva propriei naturi. Erotice prin excelență, poemele din **Călătorie în clipă** sînt dramatice tocmai prin cenzura (ineficientă) a sentimentelor, prin voluntarismul smulgerii din trecut. Zăvorîtă ca un castel scoțian cu fantasme, „casa amintirii" rămîne undeva departe, pe un tărîm pierdut, de unde răzbat strins apeluri disperate, receptate cu voită indiferență : „Nu mă chema / N-o să mai vin // atîta soare mi-ai trădat / și-atîtea stele le-ai uitat / să asfințească în declin. / Nu mă chema ! Nu pot să vin...". **(Explicație).** Această eutanasie a amintirii e figurată și plastic în imagini de o persistentă delicatețe orientală : „Nu se mai află luna-n loc știut / cînd norii-i spală fața-n umbre dragi // Parcă te-aduni cu virstele-n trecut / în care, ca într-un nufăr, te retragi" **(Revelație).**

Impersonalitatea dispare însă ca prin farmec cînd trecutul irumpe printr-un izvor mai vechi, cînd citadinul de adoptiune își ascultă înfiorat tîlcul eredității țărănești. Printr-un neobișnuit efect de ecou controlat, Coșbuc și Păunescu își insinuează vocile într-o sfîșietoare și grea de melancolie „scrisoare în sat" : „Tot mai departe sînt de tine, mamă / anii mei cresc, anii tăi scad / pe ochi se-adună lin un fel de scamă / în loc de murmur, apa țipă-n vad. /.../ Tot mai departe sînt de tine, mamă / vremea se-așterne pînșă peste anii / ce-n racla amintirilor ne chemă / cînd mai puțini sînt pînă și dușmanii. // ...Cernite, urcă glasuri din Cazanii / rănind cu frig grădina Ghetsimani" **(Tot mai departe...).** Stilizată, blînda disperare poate lua un timbru filozofic, ridicînd datele experienței personale spre un orizont categorial : „Tot mai aproape sînt de noi strămoșii / cu cît mai mult ne adîncim în ani // cu cît zărești la timole-și poartă visla / le devenim, subit, contemporani" **(Tot mai aproape).** Deloc întîmplător, poemul devine în asemenea circumstanțe un breviar de moralități, un „testament" imperios, exemplar la nivelul atitudinii existențiale asumate. Ca Labiș și M.R.P., Dragoș e un poet al demnității, capabil să converteacă metaforic imperativul legii morale : „Tu poartă-ți viața simplu, ca o floare / ce niciodat' menirea nu-și trădează / și duce prin suava ei culoare / lumina zilei dreaptă în amiază!" **(Scrisoare despre privilegii).**

Ultimul ciclu, **Călătorie în secol**, oferă acestei dispoziții spațiul ideal de manifestare. Desprins de „drama intimă", ostil convențiilor — lirice sau sociale — poetul dă frîu liber înclinațiilor de moralist. Verva sarcastică, trepidația nervoasă a ironiei, absența tiradelor agitatorice fac poemul inconfundabil, memorabil ca o sentință. Natural, asemenea efecte nu se obțin de la sine, prin generație spontanee, ci presupun o strategie a discursului. De regulă (vezi **Mit machiat**) acesta implică un moment expozitiv, al instalării în convenție și al captării sentimentale a cititorului : „Iată, Regina, ce-și purta în scenă / stema, jignind săracii-n pietre rare / ea ce știu, cu multă perfidie / să-nvăluie monarhu-n minciună și iertare / vinind sărutul Ducelui cel tînăr / ce se visa, prin ea, urcat pe tron" și un timp secund al distanțării brechtiene, al demitizării atroce : „(Ce haz să fii regină două ore / lumea să tacă sub privirea ta / și-apoi să cari, spre casă, conopidă / pentru modesta cină hărăzită!)'. Vizibil fascinat de dialectica pe care o descoperă cu o luciditate cînd gravă, amară cînd amuzată, Dragoș implică liric **realul** și **convenția, existentul** și **imaginarul** într-un proces deschis, imprevizibil. Pentru cine-l știa adeptul expresiei directe de comunicare, al retoricii clare, multe din poemele de aici sînt un prilej de uimire. Derutantă e în primul rînd diversitatea formulelor, varietatea inflexiunilor. **O întîmplare în bloc** e un mic tur de forță, cu subtext biografic, al sarcasmului. **Poem despre ierarhie, Fără reverențe** și **Întîlnirea din culori** pamflete saturate de otrăvuri tari, expresioniste. **Bat clopotele-n disperare**, un bocet scurt și sincopat, în fine, alte cîteva piese **(Discurs despre simboluri, O lecție despre privire)** sînt „lecții" ori pur și simplu fabule cu cheie **(Destin).** Dacă **Manifest** mai e încă un cînt categoric, pe viață și pe moarte, **Aproape basm** e o parabolă, o legendă etiologică a șahului convertită brusc într-o meditație asupra mecanicii tragice a istoriei. În **Scrisoare către un tînăr poet care, din pricina lunii, nu-și vedea nevasta** și în **Prefață la „Ora de estetică"**, „învățătura" e din nou sugerată, cu o privire complice, grea de semnificații. Indecis între **natură** și **artificiu**, poetul așază sub semnul întrebării, cu o satisfacție rea, nereprimată, purismul estetic. Efectul artistic vine aici din aerul de obiectivitate jucată cu care sînt cîntărite argumentele ficțiunii și cele ale vieții : „Ce mai, nu încape îndoială / conacul din tablou e o cavodoperă / o reușită operă a omului / în lupta cu natura... // Dar e atîta tăcere / și insuportabilă-i singurătatea / în ramurile tabloului / că pînă și umbra frunzelor / pare inventată. // În vreme ce în conacul din fața casei / — cu tulpina nepermis de caraghioasă / plesuv, un chel îmbătrînit / de absența frunzelor — / s-a oprit o pasăre și cîntă...". Exous rece, inteligent, paradoxul propus de Nicolae Dragoș îl încifrează și „poetica" : unei poezii decorative, înghețată într-o perfecțiune gratuită, el îi preferă o alta, vulnerabilă poate, expresiv, dar frematătoare și dramatică în substanța ei precum acel neliniștit riu ce leagă clipa de eternitate — VIAȚA !

HENRI MICHAUX

ÎN ȚARA MAGIEI

Geamandurile

Țara Magiei e înconjurată de insulițe minuscule : acestea sînt geamandurile. Și în fiecare geamandură se află un mort. Geamandurile care formează această centură protejează țara Magiei, servesc de informatori pentru oamenii țării, le semnalează apropierea străinilor.

N-ar mai rămîne, deci, decît să le păcălești într-un fel și să le trimiți să rătăcească departe, în larg.

Pensula pentru pavat

Oamenii din țara Magiei dispun pentru construirea drumurilor de o pensulă specială pentru pavat.

Ei mai au, de asemenea, o pensulă pentru zidit, iar în cazul ținuturilor îndepărtate posedă chiar o pușcă pentru înălțarea construcțiilor la distanță. Dar trebuie să știi să ochești cu mare, foarte mare precizie. Ar fi inutil să mai spunem și din ce cauză. Gîndiți-vă, cui i-ar plăcea să se trezească pe neașteptate cu un acoperiș în cap ?

Costum pentru pronunțarea literei „R"

Un costum special a fost conceput pentru a putea pronunța litera „R". Cei din țara Magiei au de asemenea un costum pentru pronunțarea literei „Vstts". Pentru restul se pot descurca, cu excepția totuși a literei „Khng".

Dar intervine aici prețul considerabil al acestor trei costume. Cei mai mulți oameni neavînd mijloacele necesare pentru a le cumpăra nu au altceva de făcut cînd ajung la aceste litere decît să se bilbîie ; sau — mă rog ! — să fie foarte, foarte tari în magie.

Valul independent

Pe o mare sosea, nu rareori poate fi văzut un val, doar unul singur, un val care nu aparține oceanului.

El nu are nicio utilitate și nici nu constituie cumva un joc.

Este un caz pur de spontaneitate magică.

În românește de Voicu Olari

REPERE

Legea eternității

Un excelent roman apărut la Editura **Univers**, în colecția „Globus", ne prilejuiește o reîntîlnire cu literatura gruzină, un mediu cultural de cea mai bună ținută, care-și respectă înaintașii, propunînd în același timp contemporanilor noștri o serie de opere de adîncă meditație asupra condiției umane. **Legea eternității** a lui Nodar Dumbadze trebuie situat, prin acuratețe stilistică și fervoare problematică, în vecinătatea celor mai izbutite cărți de proză ale ultimului deceniu, constituind expresia unui destin istoric ce își găsește un sens spiritual, un înțeles care transcende experiența imediată a omului. Este evident că nu avem de-a face cu o operă singulară, profuziunea de referințe culturale și marea demnitate a stilului, modul cum se face „educația" sufletească a personajelor, prin referință la opera marilor poeți gruzini și la tradiția spirituală a locului, încadrarea „motivului" artistic în coordonate precise, geografice și istorice, totul sugerează că **Legea eternității** aparține unui fenomen cultural și istoric excepțional. Cunoașterea sa poate spori înțelegerea lumii în care trăim și al cărei destin îl împărtășim.

Personajul din **Legea eternității** trăiește o experiență limită, frotind moartea prin infarct miocardic, dar cazul său nu este deloc unul medical, și cu atît mai puțin unul strict accidental. Pe parcursul întregii cărți avem de-a face cu o acumulare de elemente sociale ce încarcă dosarul patologic al scriitorului Baciana Ramișvili. În general, viața sa înseamnă o afirmare a energiei individuale împotriva lumii constituite. Legea eternității din titlul romanului a fost descoperită de personaj pe patul său de spital : „Sufletul omului este de o sută de ori mai apăsător decît trupul său... Este atît de apăsător, încît un singur om nu-l poate duce... Și de aceea noi, oamenii, atîta timp cît viețuim, trebuie să ne dăm osteneala de a ne ajuta unul pe altul, să ne dăm osteneala de a ne face nemuritor sufletul unul altuia : dumneata pe al meu, eu pe al altcuiva, altul — pe un al treilea. și așa mai departe, la infinit..." Este, adică o regăsire a celorlalți, în legea iubirii aproapelui, care depășește cu adevărat singurătatea apăsătoare a insulei. Pînă atunci, numai marginalii erau purtători de bine, în mod paradoxal, numai copiii și spiritele așa-zis anarhice păstrau ceva din frăgezimea naturală a sufletului omenesc. Structurile erau impregnate de corupție, minciună și bestialitate. Un adevărat infern defilează prin fața patului de bolnav al lui Baciana Ramișvili sau pe ecranul memoriei sale. O lume teribilă, susținută de o forță satanică ! Ieșirea din singurătate se face pe calea iubirii, cea care dintotdeauna a condus la adevăr și la bine. Calea iubirii adevărate este de natură spirituală, găsirea celuilalt conduce la descoperirea unui „subiect" absolut, temeiul acestei legi a eternității de care se vorbește în carte. Omul nu-și ajunge sieși, prin el însuși este condamnat la dizolutie și la moarte veșnică. Puritatea Mariei, personajul feminin nu poartă nici un alt nume în **Legea eternității**, devotamentul și credința sa în puterea de restaurare a omului îl plonjează pe Baciana în oceanul existențial, pe drumul „ostenelii de a ne face nemuritor sufletul unul altuia".

Romanul lui Nodar Dumbadze este scris într-un ritm cuceritor, alternînd cu multă virtuozitate planurile temporale, precum și nivelele de realitate și semnificații în orizontul contemporaneității. Simplitatea scriiturii este asemănătoare cu suprafața unui lac de munte din Caucaz, sub care se văd însă palatele de vis și comorile unei mari civilizații. În fapt, **Legea eternității** este o poemă a iubirii, încărcată de sensuri parabolice. Baciana este răstignit pe patul de spital, împreună cu alți doi tovarăși de suferință, cu care împarte rezerva. În cursul vieții sale, așa cum am mai spus, puritatea și generozitatea le găsește numai la o nebună bețivă și la un hoț. Ritmurile profunde ale existenței, consemnate în ritualuri, le regăsește numai la un păstor sărac, în preajma unui lăcaș aproape părăsit pe un munte. Ecourile spirituale și interferențele de cultură tradițională georgiană, precum și din cea armenească și persană, se fac de asemenea simțite mai ales la oamenii simpli, dinafara sistemului administrativ.

Traducătoarea, **Nina Gafita**, lucrînd printr-un intermediu rusesc, a realizat în românește o mică simfonie și ne-a apropiat încă o dată un scriitor care poartă cu sine și transcrie în fiecare din cărțile sale o întreagă cultură.

Aurel-Dragoș Munteanu

AMINTIRI DESPRE CHRISTA T.

christa wolf

Christa Wolf face parte din generația de scriitori din Republica Democrată Germană a căror adolescență dramatică a coincis cu ultimii ani ai celui de-al doilea război mondial : bombardamente, moarte, groază, foamete, clișee dure întipărite pentru eternitate în memorie. Practicînd o proză de comunicare directă, deschisă, de o noutate stilistică apropiată de maniera celebrului scriitor vest-german Günther Grass, romanele Christei Wolf se bucură de o imensă popularitate printre cititorii de limbă germană din Europa, plasîndu-se, detașat, în vîrful ierarhiei valorice. Selectată după criterii de logică epică, pagina pe care o prezentăm face parte din volumul „Amintiri despre Christa T.".

A fost ziua în care am văzut-o suflînd în trompetă. Părea să fie de luni de zile în clasa noastră. Îi știam pe dinafară, deja, picioarele lungi și mersul bălăbănit și pieptănătura modestă, coada scurtă, prinsă cu agrafă pe ceafă, vocea groasă, cam aspră și ușorul ei sisiit.

Toate astea văzute și auzite în prima dimineață cînd a răsărit printre noi, altfel nu pot să-i zic. Ședea în ultimul rînd de bănci și nu arăta vreun zel că ar vrea să ne cunoască. N-a dovedit niciodată zel. Ci stătea în banca ei și chiar așa o privea pe învățătoare, apatică, lipsită de zel — dacă prin asta se poate înțelege ceva. Fiindcă privirea ei nu era dușmănoasă. Cu toate că ar fi putut să pară așa, între toate acele priviri devotate cu care ne deprinsese învățătoarea noastră pentru că ea, după cum cred astăzi, nu trăia decît din asta.

Deci, bun venit în colectivul nostru. Cum o chema pe nouă venită ? Nu s-a ridicat. Și-a spus numele cu voce înăsprită, sisiind ușor — Christa T. E posibil să fi încruntat din sprîncene cînd învățătoarea a tutuit-o ? În mai puțin de-un minut ar fi fost pusă la punct.

Și de unde era nouă venită ? A, nu din ținutul bombardat al Ruhrului, nici din Berlinul distrus — Eichholz — o, doamne ! Lîngă Friedeberg, Zechow, Zantoch, Zanzin, Friedeberg, noi, cele treizeci de localnice am urmărit în gînd linia decovilului. Indignate, firește. Fofilată dintr-o casă de învățători de țară, nici cincizeci de kilometri distanță de-aici, și cu privirea aceea. Mă rog, dacă cineva are în spate cîteva duzine de coșuri fumegînde de mine în Ruhr sau, cel puțin, gara sileziană ori bulevardul Kurfürstendamm... Dar pini, grozamă și iarbă neagră, aceleași miros de vară pe care îl aveam și noi în nări pînă la saturație, fălci late și piele smolită și purtarea aceea ?

Ce-ai putea să crezi despre asta ?

Nimic. Nimic, dar absolut nimic nu credeam ci priveam plictisită pe fereastră astfel ca cei ce doreau să-mi afle părerea să poată s-o facă. Priveam cum profesoara de gimnastică marchează cu fanioane veșnicul ei teren de folkerbal, asta îmi plăcea, oricum, mai mult, decît să văd cum se poartă astă nouă cu învățătoarea noastră. Cum o ținea din scurt. Cum transformase interogatoriul obligatoriu într-o conversație și cum fixase chiar și despre ce urma să se vorbească. Nu-mi credeam urechilor : despre pădure. Jos se fluierase pentru începerea jocului dar eu am întors capul și am ațintit-o pe aia nouă care nu voia să numească materia ei preferată pentru că lucrul care îi plăcea cel mai mult era să meargă în pădure. Vasăzică, așa suna vocea învățătoarei cînd ceda, n-o știusem pînă atunci.

Trădarea plutea în aer. Dar cine trăda, cine era trădat ?

Deci, orice-ar face, clasa o va primi cu prietenie pe nouă venită, Christa T., adoratoarea pădurii, în mijlocul ei.

Mi-am lăsat colțurile gurii în jos : nu. Nu cu prietenie. Absolut ignorată. Nebăgată în seamă. Greu de spus de ce-mi aduceau totuși vești despre nouă venită. Ei și, spuneam după fiecare propoziție, dar ascultasem întîi propoziția. Că era mai mare ca noi cu un an pentru că venea de la o școală medie și trebuia să repete o clasă. Că ar locui în oraș la o gazdă și ar pleca acasă numai la sfîrșitul săptămînii. Ce dacă. Că acasă îi spuneau Krischan. Krischan ? Exact cum arată : Krischan.

Pe urmă așa i-am zis, cel mai ades.

Dealtfel, nu umbla să fie primită. Nici bine, nici cu de-a sila. În nici un fel. N-o interesam „excesiv". cuvîntul tocmai apărure printre noi. Excesiv de politicoasă nu este, nu ? Am privit în aer și am spus : ei și ?

Afurisită trufie a așteia noi. Și-a pierdut mințile.

Adevărul era : n-avea nevoie de noi. Venea și pleca, mai mult nu se putea spune despre ea.

Pe-atunci știam deja cel mai mult despre ea. Și dacă nu cel mai mult, totuși destul, cum s-a dovedit mai tîrziu.

Alarmele aeriene deveniră mai lungi, chemările sub steag mai triste și mai debile, noi n-am observat nimic și-n acest timp s-a făcut iarăși noiembrie. În orice caz, o zi cenușie, deci noiembrie sigur. O lună fără cea mai mică identitate, nici de noi nu se mai prindea nimic. Mergeam în cîrduri mici prin oraș, încetarea alarmei aeriene ne surprinsese, prea tîrziu ca să ne mai întoarcem la școală, prea devreme ca să mergem acasă. Despre lecții nu mai era vorba demult, soarele nu lumina ; ce căutam dar printre toți soldații aceia și văduvele de război și copiloții aviației militare ? Și apoi, și în parcul orașului, unde pajiștea căprioarelor era îngrădită ca întotdeauna cu toate că nu existau căprioare, și nici să ne dăm cu patinele pe aici nu mai aveam voie.

Cine spusese asta ? Nimeni. De ce ne priveam așa ?

Nici un motiv. Cine nu doarme niciodată deajuns vede fantome sau le aude.

Rămînea filmul de după-amiază. „Orașul de aur", interzis pentru tineri, ca de obicei. Atunci trebuia s-o rugăm pe Sibylle să-și ridice părul și să încalțe pantofi cu tocuri înalte de-ai mamă-sii, să-și înroșească și mai tare buzele roșii pentru ca la nevoie să pară de optișpe și noi, toate, în spatele ei, să trecem pe lîngă plasatoare. Aștepta complimente și noi i le făceam, ne guduram pe lîngă ea dar pe Christa T., noua venită, care era cu noi, pentru că era totuna dacă este cu noi sau nu este, n-o băga nimeni în seamă.

Atunci începu să sufle, sau să strige, nu există cuvînt potrivit pentru ce făcea. Despre asta îi amintisem sau voisem să-i amintesc în ultima mea scrisoare, dar ea nu mai citea scrisori, ea murea. Lungă a fost întotdeauna, și subțire, pînă în ultimii ani, după ce a făcut copii. Astfel mergea în fața noastră, cu pași țepeni și capul ridicat, pe marginea rigolei, își puse de-odată un ziar răsucit în dreptul gurii și-și lansă strigătul : Hoohathooo, cam așa ceva. Sufla în trompetă și plutonierii și subofițerii de la comandamentul militar aveau tocmai pauză și se uitau după ea clătinînd din cap. Ia uite-o și pe asta, ce sunete scoate omul din el ? Acuma vezi cum poate să fie, îmi spuse una.

Și am văzut. Am rînjit ca toate celelalte dar știam că nu trebuie să rînjesc. Fiindcă în comparație cu ele nu trăiam scena asta pentru întîia oară. Mă gîndisem cînd ar fi putut să mai treacă odată prin fața mea în felul acela și am descoperit că nu exista un exemplu pentru acea întîmplare.

Curios cum toate întîmplările din vremea aceea se pun în relație cu ea, Christa T. Cine ar fi crezut asta pe cînd mai trăia ? Sau e suficient doar să perseverezi ca viața ei să se prelungească pînă în ziua de astăzi pentru ca să poți stabili o relație cu tot, cu ceea ce va deveni istorie sau cu ceea ce rămîne lipsit de formă, materie brută ?

Avea, faptul acesta se poate doar presupune, o aversiune maximă față de lucrul înform. Dacă există cu adevărat vreun indiciu, acesta este. Cînd a fost vorba să plece într-adevăr, scăpînd cu un bagaj ușor, a păstrat, totuși, o cărțulie care acum a căzut în mîinile mele, doar foi volante, legată în mătase albastră cu floricele și pe copertă, într-o mizgăleală copilărească scrie : **Îmi place să compun, știu și povești să spun.**

La zece ani, pe tonul unei constatări. A ieventa, a face impermeabil, limba ajută. Dar ce anume să faci impermeabil și împotriva cui ? I-a fost necesar lucrul ăsta în centrul certitudinilor ei ? În mijlocul casei ei solide, în mijlocul satului deasupra căruia băieții au înălțat un planor pe aripile căruia au pictat cu litere mari și negre numele ei ? În mijlocul pădurilor întunecoase, pini de fapt, cu trunchiuri înalte, ca pretutindeni în ținutul nostru sau, cum li se spune, desiș ? Cer mai senin, nori de vreme frumoasă mai albi decît în altă parte : trecem și asta, tacit, printre certitudini. Și pe Erwin, desigur, ucenicul fierarului, al cărui inel de aramă zace într-un separeu al jurnalului, fapt pe care el n-are voie să-l știe. Așa cum tu însuți nu bănuiești că bunicul, care povestește despre vînătorile de lei ca nimeni altul, n-a fost niciodată în Africa. Dar unui bărbat care umblă ca el cu albinele — ce i-ar putea fi imposibil ?

„Un canadian care nu cunoștea manierele camuflate ale Europei", așta era versul lui preferat și din asta se vede ce fel de om era. În opoziție cu tatăl, învățătorul de țară T., care face picturi în ulei și explorează în vechi cărți bisericești istoria satului, pînă la urmă spre nemulțumirea căpitanului de cavalerie căruia îi aparține moșia și care nu vede cu ochi buni faptul că familia sa este rău diminuată în însemnările învățătorului, acest om bolnăvicios, inapt pentru serviciul militar, dar care o trimete pe fiica lui cea mai mică, un derbedeu aproape, cu nume de băiat, împreună cu golanii satului în pădurea domeniului să culeagă ciuperci fără aprobare, firește, și în livada domeniului, la meri, astfel că administratorul trebuie să pedepsească întreaga bandă cu „strînsul bolovanilor" de pe ogoarele domnului căpitan.

Copii din stele — nu copii de domni. Cine ar fi putut să i-o spună ? Mai tîrziu a notat-o, fără comentarii, printre certitudini, știa : se potrivea ; dar ar fi fost o lipsă de tact să scape un cuvînt despre asta.

Frica de administrator, incontestabilă, mută, este mărturisită : nu copii de domni. Obscur printre cei obscuri cînd rugurile se transformă-n cenușă. Ard steagurile negre-roș-aurii, ai cinci ani atunci, și sora, puțin mai mare, vine cu-o față albă de groază și te tîrăște acasă, te lași și te aștepți la cel mai mare rău cu putință, dar acolo sînt sparte doar geamurile odăii, trage și n-a aprins nimeni lumina, asta pare să fie, de-odată periculos. Atunci ai vrea cel mai tare să-i lămurești pe cei mari că cel care prinde curaj să spargă un geam o-ntinde, firește, cît se poate de repede. Dar se aude c-ar fi fost lăptarul de pe moșie, un adult, care ar fi strigat apoi „slugă socialistă", și n-ar fi întins-o din cauză că era curajos, grație noii lui uniforme.

Dar nu despre asta e vorba. Și despre ce-ar fi ?

A plecat în ianuarie patruzeci și cinci către vest, cu ultimele transporturi, în cabina îngustă a unui camion de muniții. Mai rău decît întîmplările adevărate era că nimic, nici însăși spaima nu mai putea să surprindă pe cineva. Nimic nou sub soarele acesta, numai sfîrșitul, cît o să dureze. În plus certitudinea : așa trebuie să se întîmple. Așa trebuie să arate un han de țară cînd, dintr-o frică necunoscută, mulțimea plănuiește să năvălească înăuntru. Femei palide, copii epuizați și soldați la îndeletnicirea lor zilnică, refugiul. Oboseala, care nu provine doar de la șase nopți nedormite ; ce era cel mai important îți scapă din mînă, nu sesizezi. Ghemuit la pămînt ; fericit cel ce are o palmă de perete ca să se sprijine. Christa T., pentru a preîntîmpina disperarea, trage un copil în poală. Atunci radioul începe să hîrîie deasupra ei : încă o dată, chiar și în iad, aceastâ voce fanatică, care se frînge, credință, credință Führerului pînă la moarte. Dar ea, Christa T., încă înainte de a-l fi înțeles pe bărbat, simte cum îngheață. Ca de obicei, trupul ei a priceput mai repede decît capul căruia, oricum, îi rămîne sarcina cea grea a finisării, să rezolve groaza care îi șade în oase : așa a fost deci și astfel a trebuit să se termine. Cei care șed aici sînt blestemați, și eu cu ei. Doar că eu nu mai pot să mă ridic în picioare cînd va urma cîntecul : asta e. Rămîn jos. String puternic copilul lîngă mine. Cum te cheamă ? Anneliese, frumos nume. Pretutindeni în lume... Nu mai ridic mîna. Am copilul, respirație mică, fierbinte. Nu mai cînt. Cum cîntă fetele care șezuseră pe tejghea, chiar și soldații, care se sprijiniseră de pereți blestemînd și fumînd, stau iarăși încordați, îndreptați prin cîntec, o, spinările voastre drepte, cum să mai ieșim iarăși la suprafață ?

Gata, strigă ajutorul de șofer, mașina era iarăși pregătită de drum, Christa T. sări sus și se ghemui lîngă el, abia atunci începu noaptea și viscolul. Încă înainte de satul al doilea se împotmolesc, lopețile nu ajută, trebuie adus ajutor : dumneavoastră, domnișoară, stați mai bine aici. Nu spuse nimic, tot ce i se întîmpla, tot ce i se întîmplase se potrivea prea bine în coșmar. Nimerise, probabil, pentru totdeauna în cealaltă lume, cea obscură, care nu-i fusese niciodată necunoscută — altfel de unde înclinația ei de-a scrie versuri, de-a face impermeabilă lumea frumoasă, luminoasă și sigură ca să devină o parte a ei ?

Mîinile, să-și apese ambele mîini pe rupturile pe unde totuși pătrunde continuu frigul și întunerecul...

Prezentare și traducere de Rodica Demian și Sânziana Pop

REVISTA STRĂINĂ

● **CRITICA** este mai rară decît poezia. Aceasta este concluzia lui Donald Hall în **The Ohio Review**. Analizînd remarcabila cercetare a lui Charles Molesworth, „O îmbrățișare viguroasă : un studiu al poeziei americane contemporane", Hall face considerații asupra condiției criticii, conchizînd : „Marii poeți în limba engleză îi depășesc ca număr pe marii critici, în proporție de cinci la unul. Iar poeții buni pe criticii buni. Dacă este depresiv să răsfoiești revista **Poetry** de acum 25 de ani, este de cinci ori mai depresiv să studiezi articolele de critică din acea vreme. Sau poate chiar de zece ori. Dacă activitatea critică, în general, este dificilă, este de două ori mai greu să evaluezi literatura contemporană. Diferitele feluri de abilitate critică urmează căi separate. Un tip de inteligență se afirmă în mod strălucit atunci cînd îi este dat un text de care să se ocupe dar să nu lăsați niciodată acest tip de inteligență să-și caute propriul ei text ; judecata îi lipsește cu desăvîrșire".

● **O CARTE** inedită din punctul de vedere al concepției critice care-o prezidează pare a fi lucrarea lui John Vernon, „Poezia și corpul uman". Tipul de cercetare nu este în întregime inedit, ne amintim că și Galway Kinnell făcuse considerații similare, dar Vernon adînceste analiza, referindu-se, pe larg, la cîtiva dintre marii poeți ai ultimului secol. Recenzenții mai discută în acest context și aluziile privitoare la relația dintre cuvinte și corpul uman în opera unor Rémy de Gourmont. Paul Valéry și Suzanne Langer. Vernon afirmă : „Stilul unui poet nu este nimic mai mult decît personalitatea sa, exprimată în gesturi ale trupului său ; deoarece poemele însesi sînt gesturi ale corpului, ele vor exprima în mod natural personalitatea, la fel cum o face modul în care se îmbracă poetul sau în care își aprinde țigara. Deoarece poemele au ele însele trup vor exprima de asemenea personalitatea lor unică, legată și în același timp distinctă de aceea a poetului".

● **O EXPERIENȚĂ** foarte interesantă se desfășoară la Institutul științific sau Institutul pentru studii avansate, cum i se mai spune, din Berlin. Este vorba de un adevărat „club al marilor creiere", pus sub semnul devizei lui Heisenberg : „Știința se naște din conversație". Sub conducerea lui Peter Wapnevski, profesor de filologie la Universitatea din Karlsruhe, institutul reunește cîteva din marile personalități științifice ale lumii, care petrec un an în colocvii libere, detașați de orice sarcină imediată și de orice tematică practică. Singura lor preocupare este de a-și exprima ideile și de a le confrunta în mod amical cu colegii lor. Peter Wapnevski declară : „Nu există decît un singur remediu împotriva mediocrității : confruntarea permanentă cu oameni de mare anvergură". Eva Anders, într-un frumos articol dedicat institutului, scrie : „Cadrul de lucru este conceput pentru a crea o ambianță științifică care permite și încurajează raporturile mutuale. Mediul se pretează la așa ceva, oamenii au relații pline de solicitudine, creînd prin aceasta o atmosferă intelectuală, demnă de o academie în sensul platonician al termenului".

● **VOLUMUL** de poeme semnat de cunoscuta poetă Ai, purtînd un titlu care ar putea fi tradus liber prin „Abator", este recenzat în termeni foarte severi de către criticul T.R. Jahns. Este vorba de o artă a cruzimii, care se mulțumește să înregistreze cele mai atroce gesturi, pentru a excita sensibilitatea maladivă a cititorului. Cu toate acestea, criticul recunoaște marea vocație a poetei, cînd unele reușite remarcabile, impregnate chiar de un sentimentalism disonant, într-un ocean de suferință exaltată. Jahns conchide : „Violența din abator este în cele din urmă îndreptată împotriva autorului însuși, ca și a cititorului. Este trist să vezi un atît de mare potențial artistic, o energie primitivă atît de puternică, consumate de propria lor furie oarbă".

● **VOLUMUL** tînărului scriitor Stuart Dybek : „Încheieturi de aramă" este recenzat în termeni ambigui, de către Reg Saner. Cartea se pretează la investigații psihanalitice, cu toate că este evidentă, în același timp, o maturizare a artei sale literare. Reg Saner scrie : „Elementele poemelor lui Dybek par să fie fărîme de reportaj : cu toate acestea, ele cîștigă interes și emoție prin însăși semnificația lor : cenușa și praful orașelor, penibile și dezgolite în murdăria lor, sărăcăcioase, dezolante și omenești. Nici un rînd al poemelor nu pare forțat".

● **TREI POEME** ale marelui poet Robert Bly culminează în **The Ohio Review** cu un splendid „Poem de dragoste în proză" din care citățm : „Astăzi am fost singur cîteva ore, și ferestrele s-au întunecat încet, lăsîndu-mă singur, cu sinele meu noptatic, gol, fără mamă, fără unchi, născut de nicăieri, doar o fărîmă de lumină pe boltă, o urmă pe zăpadă, înapoia unui șoarece de cîmp... un ins cu dorințe atît de simple și numai cu una sau două nevoințe, ca un hambar înnegrit de ploaie. Din fereastra deschisă ceva mă pătrunde și atunci mă întorc către stînga. Deodată, observ că umbrele din jurul meu îmi sînt dragi, că întunecimile de sub sălcii, lîngă lac și sub masa la care stau și scriu mă umplu de bucurie".

CHINA 82 (IV)

Zidul de zece mii de li

SPECTACOLUL LUMII

văzut de Ioan Grigorescu

Nu zidul în sine, ci ideea de zid mă obsedează aici. Zidul-putere, zidul-autoclaustrare deliberată, zidul-xenofobie, zidul-opreliște. Dragonul acesta de piatră crenelată, podit cu dale și străjuit pe fiecare pisc de bastioane cu ambrazuri și platforme de contraatac, cu scări ce coboară numai către interior și niciodată în afară, nu s-a clădit decît pe dărîmarea unor alte ziduri și fortărețe. Înainte de unificarea vechilor hanate chinezești de către împăratul Shihuangdi, acestea separau trupul dezmembrat al Chinei, punînd nefirești stavile între așa numitele „regate combatante" din epoca Zhanguo, fondată cu 2 400 de ani în urmă, dar precedată de alte dinastii ce duc istoria atestată documentar a Chinei pînă la peste două milenii înaintea erei noastre, către primele dinastii sclavagiste Xia și Shang... Zidul-zăgaz în fața puhoaielor migratoare, zidul-orb, zidul-ochi, zidul-frică, zidul-înfricoșare...

În chineză i se spune „Vanliciancen" sau „zidul de zece mii de li", ceea ce echivalează cu vreo 6 000 de kilometri, deși linia dreaptă între punctele extreme ale acestei halucinante întruchipări din piatră, anrocamente, cărămidă și din osemintele celor căzuți și îngropați în el este de numai 1 800 de kilometri, cam cît din Carpații până în Pirinei. Meandrele, sinuozitățile, ocolișurile puse să urmărească obîrșia văilor pentru ca dragonul șerpuitor să se desfășoare numai pe crestele munților, dublarea și triplarea lui în punctele „nevralgice", fac ca lungimea totală a zidului să atingă triplul acestei distanțe. Pornește din Shanihaiguan, pe țărmul golfului Liaodong, trece la vreo șaptezeci de kilometri de Beijing unde traversează pasul Badaling, și se întinde spre apus pînă în provincia Gansu, oprindu-se în pustiul care nu mai are nevoie de ziduri, la Jiayauguan. Înălțimea lui variază între șase și zece metri, iar lățimea poate permite, pe anumite locuri, înaintarea a trei care de luptă alăturate. Și dacă n-ar fi plantată cu forturi și bastioane, cu scări în trepte înalte ridicate pe versanții abrupți, coama zidului ar putea fi străbătută ca o continuă „șosea" suspendată.

Oamenii s-au minunat de piramidele de la Gizeh, despre care s-a spus că însuși timpul s-ar teme, dar în trupul acestui zid au fost clădite materiale cît pentru cîteva sute de piramide, și trebuie ținut cont că înălțarea lui nu s-a făcut pe un teren neted, ca acela din

Acuarele de Gheorghe V. Ionescu

stînga Nilului, ci numai pe crestele munților, totul fiind cărat pe umerii oamenilor și pe spinările animalelor de povară. După calcule aproximative, doar volumul anrocamentelor depuse în corpul zidului se ridică la 150 de milioane de metri cubi, în afara celor 50 de milioane de metri cubi de cărămidă și piatră cioplită. Rezultatul ? Singura lucrare făcută de mîna omului ce se vede din cosmos pe pămînt. Un zid. Cîte au fost milioanele de mîini care l-au înălțat ? Și cît de amare riurile de sudoare care l-au spălat ?

Din vechime China își spune Zhongguo — „țara de centru". Lumea cunoaște către cardinale numai patru direcții, doar chinezii vorbesc despre „o a cincea direcție" — centrul, spre care converg cardinalele.

La primul meu drum în China, șoseaua dintre Beijing și Badaling mai străbătea încă peisaje rurale, orașul istovindu-se în periferii ce se contopeau cu cîmpia de sub zona premontană. Acum, cale de vreo cincisprezece kilometri din punctul unde cîndva se termina orașul, continuă peisajul citadin cu noi cartiere, cu edificii publice și întreprinderi înșirate în lungul unei artere largi, croită peste făgașul vechiului drum. Beijingul a crescut, ieșindu-și din forma „clasică" de cutie virită într-o altă cutie, în care, deschizînd-o, descoperi altă cutie, pînă la cea de pe urmă, cea mai de preț — „orașul interzis"... S-au dărîmat zidurile vechilor hotare ale „urbei în urbe" și, în locul lor, s-au deschis drumuri. În schimb, orașul întinzîndu-se pe orizontală, marele zid chinezesc parcă s-a apropiat și mai mult de el, ca și cînd ar tinde să-i devină ultim hotar.

În fortăreața Badaling — popasș pentru preludiul febrei musculare. Deoarece din acest punct simți aripi la picioare, ca Hermes, și încă nu bănui la ce grea încercare îți vor fi supuse mădularele. În stînga un munte, în dreapta alt munte. Pe crestele lor — dragonul. În zări, cît cuprinde ochiul, munți peste munți, din ce în ce mai estompați de sita depărtărilor prin care șerpuiește zidul de zece mii de li. Te apucă amețeala, dar uluirea și curiozitatea în fața neasemuitei priveliști sînt mai tari decît deruta. Încotro ? Poziția soarelui care își aruncă lumina din stînga mă trimite către apus. În felul acesta voi avea întotdeauna vasta panoramă dinspre nord-est sub razele astrului zilei.

Urcuș giflit, opriri tot mai frecvente. Versanții munților sînt acoperiți de brumele iernii fără zăpadă. Doar coniferele pipernicite, ca jnepenii, și pinii coreeni aruncă nuanțe verzi în galbenul-pămîntiu al vegetației moarte. Cohorte de turiști din toate semințiile, ca într-un Babel indecis între verticală și orizontală, mitraliază peisajul cu declanșatoarele fotografice și toacă pelicula aparatelor de filmat. Privirea și auzul îmi trec prin forfota niponilor, prin gureșenia francezilor, prin exclamațiile de uimire ale anglo-saxonilor, prin urcușul cadențat al germanilor. Cîțiva americani se fotografiază pe o cămilă mongolă, încălecînd-o cu rîndul, și răbdătoarea patrupedă suportă cu docilitate suplîciul. Dar ochiul mi se oprește mai insistent asupra autohtonilor, oameni de toate vîrstele, în majoritate tineret, dar și bătrîni care urcă agale, făcînd cîte un pas la trei bătăi de inimă. Și pînă la capăt — zece mii de li... Dar nu se poate merge prea mult. Vreo doi kilometri în stînga fortăreței, vreo trei în dreapta. Atît. Mai departe turiștii sînt invitați să nu se aventureze deoarece zidul se surpă. Furtunile de nisip l-au ros, alunecările de teren l-au tîrît cu ele, ploile și înghețul l-au fărîmițat lăsîndu-l ca o coloană vertebrală de cocoșat. A șaptea minune a lumii se duce și ea în legendă. Alta îi ia locul. La adăpostul rămășițelor fostului stăvilar în calea puhoaielor migratoare ale nordului se plantează acum un zid verde de păduri tinere.

Dar legendele de demult nu se uită. Una dintre ele povestește despre neputința potentaților în fața dragostei neîmpărtășite. Se spune că însuși teribilul Shihuangdi a încercat fructul amar al neiubirii. În vremea împărăției lui, cînd marele zid chinezesc se ridica sfidînd peste munți, o prea frumoasă fecioară s-a ivit privirilor despotului plîngîndu-și logodnicul ucis de teribila corvoadă a marei ziditi. Era Min Tziaunin, iubita lui Wan Silian. Văzînd-o, împăratul s-a îndrăgostit de ea și i-a cerut mîna. Dar fecioara i-a pus lui Shihuangdi două condiții : Mai întîi să poarte și el doliu după cel dispărut, și apoi să pornească împreună cu ea în căutarea mortului. Zis și făcut. Și iată-i pe cei doi, el fremătînd de dragoste și nerăbdare, ea stropind drumul căutărilor cu lacrimi iscodind locurile pe unde-i trudise iubitul, și întrebîndu-i pe ziditori unde s-ar fi putut ascunde trupul celui căutat.

Au ajuns acolo unde zidirea se tot surpase pînă la jertfa de sine a tînărului meșter. Și deodată, sub ochii celor doi, o porțiune de zid s-a năruit și, din dărîmături, a apărut trupul lui Wan Silian. Fata și-a jelit iubitul și l-a încredințat pămîntului acolo unde căzuse. Legămîntul lui Shihuangdi fusese împlinit. Dar fecioara tăinuia în adîncul sufletului ei un alt legămînt, făcut dragostei ei dintîi, drept care a urcat pe coama zidului trufaș de unde s-a aruncat într-o prăpastie pentru a-și încheia astfel, prin moarte, logodna cu cel ce-l fusese hărăzit. Shihuangdi, atotputernicul peste viețile supușilor săi, n-a avut puterea de a preface neiubirea în dragoste. Cîtă dreptate avea cel ce spunea că, acolo unde dragostea nu e, nimic nu e, deși pot fi ziduri, care, chiar dacă devin „minuni ale lumii", tot ziduri rămîn...

SPORT

Carnitina și you Take

Am primit cu mirare și bucurie largă vestea că Italia a remizat cu Cipru, la Limassol. Mi-a dat-o, cel dintîi, un cîrciumar gras ca un berar bavarez, cu jiletcă roșie, ceas de buzunar legat cu lănțug de aur de al doilea nasture al jiletcii, cămașă în dungi alb-violete, papion, guler tare, sprijinînd o gușă în trei revărsări, obraz fierbinte, mustăți negre uriașe, plus o brasardă în formă de coroană regală, fixată pe brațul drept, deasupra cotului. Rezemat de tejghea, cu un pahar în față, avînd în spate raftul de sticle ispititoare și în mijlocul peretelui un tablou reprezentînd o dansatoare acoperită, pe ici, pe colo, mai pe niciunde, c-un fel de hîrtie indigo, mi-a spus : „italienii au pierdut un punct la Cipru, îți dau rețeta celebrului cocteil you Take dacă-mi spui cum ați cîștigat campionatul mondial ?" Răspunsul e scurt : Carnitina." „Un drog ?" „Nu, o hrană aparte, multe proteine, cică, iar astea, în amestec cu niște chestii mistice, ajută organismul, dar nu se știe cînd și cît te dă peste cap." „Eu sînt vegetarian, mănînc numai plante muzicale, notează cum se combină you Take : 3 parts gin, 1 part Vermouth, 1 part chreme de menthe, 2 parts Bourbon and 1 part Vodka." „Thank you, pentru rețetă, o voi păstra în cuget și cînd se va deschide Alimentara din colț voi trimite pe cineva să-mi cumpere 1 part de Dealurile Bujorului și o ventuză, căci trotilul ăsta din Covurlui nu se poate consuma decît plimbat pe spinare sub formă de lipitoare arzînd."

Italienii, cînd lumea începea cu ei și se termina în coadă de pește, mi-au fost, în ciuda faptului că nu-mi plac niciodată învingătorii, mult mai simpatici decît îmi sînt din ziua cînd Bearzot a văzut securea călăului, la Limassol. Îi bănuiam că umblă cu cafeluța vrăjită, acolo în Spania, dar de ce să-i pun la blesteme ? ! Peste tot lucrurile au luat-o razna. Toată șmecheria e să nu fii prins cu ocaua mică. Cine citește presă sportivă și din alte țări nu se mai miră în nici-un fel. Noi, din fericire, cînd am încercat să fumăm cu lulea am ajuns cu pliscu-n balta înghețată. Cel mai duios exemplu ar fi ăla cu U.T.A. care, într-un meci cu Leggia Varșovia, a pierdut cu 8—0, fiindcă băieții și-au primit portiile de betel descîntat, cu vreo oră mai devreme. În timpul încălzirii și al primei reprize, cele unsprezece torpile ale Aradului mîncau viței de cămilă, dar în repriza a doua nu mai aveau gingii nici pentru sorbit aerul. Un guguștiuc pe care-l hrănesc cu pîine graham îmi spune c-ar fi rău de tot să ne culcăm pe urechea că italienii nu mai știu, acum, decît să se dea huța pe sub portocali, ca niște mieluși prerafaeliți. Eu cred că de-abea după Limassol au intrat în tranșee și că nu vor mai părăsi o clipă gîndul că la București trebuie, vii sau morți, să spargă monotonia lui 2—2, 0—0, 1—1. Ne convine sau nu, condițiile pentru echipa noastră s-au înăsprit. Într-un fel, îmi place că neliniștitul aprilie va rupe multe crengi. Trag nădejde că nu din livezile noastre. În aprilie, Mircea Lucescu își va juca soarta la zaruri. Atunci se va dovedi dacă e mai bun sau e din aceeași plămadă cu Piști Covaci. Oricum, să fie convins că puțini antrenori au avut norocul să se prezinte la un asemenea examen.

Carnitina și you Take. Ce să aleg eu ?

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Fruntelată. Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la : COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII